

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการระดม
ทุนเพื่อการศึกษา โรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง
อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

การศึกษาค้นคว้าอิสระ
ของ
สุวิทย์ แก้วกำ

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
ตุลาคม 2553
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

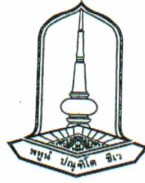

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการระดม
ทุนเพื่อการศึกษา โรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง
อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

การศึกษาค้นคว้าอิสระ
ของ
สุวิทย์ แก้วกำ

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
ตุลาคม 2553
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ ได้พิจารณาการศึกษาค้นคว้าอิสระ
ของนายสุวิทย์ แก้วท่า แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

.....
(รศ.ดร.วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์)

ประธานกรรมการ
(อาจารย์บัณฑิตศึกษาประจำคณะ)

.....
(ผศ.ดร.กาญจน์ เรืองมนตรี)

กรรมการ
(อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระ)

.....
(รศ.มณเฑียร พัวไพบูลย์)

กรรมการ
(อาจารย์บัณฑิตศึกษาภายนอกภาควิชา)

มหาวิทยาลัยขอนแก่นให้การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัย
มหาสารคาม

.....
(รศ.ดร.ประวิทย์ เอรารวรรณ)

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

.....
(รศ.ดร.ไพฑูรย์ สุขศรีงาม)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2553

ประกาศคุณูปการ

การศึกษาค้นคว้าอิสระ ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลือเป็นอย่างดีจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กาญจน์ เรืองมนตรี อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระ รองศาสตราจารย์ ดร.วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ ประธานกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ และรองศาสตราจารย์มณฑิรา พัวไพบูลย์ กรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ ผู้ศึกษาค้นคว้า ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณ ผู้เชี่ยวชาญทั้งสามท่าน คือ ผู้อำนวยการวานิช บุ่งวิเศษ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง ผู้อำนวยการบง วงศ์อินทร์อยู่ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านนาอ่างม่วงคำ และอาจารย์สุคดี สุนทรส ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนธาตุนารายณ์วิทยา ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการศึกษาค้นคว้าอิสระในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณอาจารย์ผู้สอนระดับปริญญาโท นิติศาสตรบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา รุ่น 2 ทุกท่านที่ให้ความรู้และแนวทางในการจัดทำรายงานผลการศึกษาค้นคว้าอิสระ

ขอขอบพระคุณ ผู้อำนวยการ บุคลากร และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง ที่ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ และขอขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ญาติพี่น้อง และเพื่อนนิติศาสตรบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา รุ่น 2 ทุกคน ที่คอยให้กำลังใจ และกระตุ้นให้ผู้ศึกษาค้นคว้าประสบผลสำเร็จในการศึกษา

สุวิทย์ แก้วก่า

ชื่อเรื่อง	การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการระดมทุนเพื่อการศึกษา โรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร
ผู้ศึกษาค้นคว้า	นายสุวิทย์ แก้วท่า
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กาญจน์ เรืองมนตรี
ปริญญา	กศ.ม. สาขาวิชา การบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีที่พิมพ์ 2553

บทคัดย่อ

การบริหารจัดการศึกษาภายในสถานศึกษาให้มีคุณภาพนั้น ถือว่าเป็นภารกิจที่สำคัญยิ่งของสถานศึกษา จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในสถานศึกษาอย่างเหมาะสม เพราะจะส่งผลให้การจัดการศึกษาทุกด้านบรรลุเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาได้ การศึกษารุ่นนี้มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการส่งเสริมการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนครตามกรอบการศึกษา 2 ด้าน คือ 1) การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษา โดยใช้กลยุทธ์การพัฒนารวมพลังสร้างสรรค์ (AIC) 2) การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการสนับสนุนวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกวัย โดยใช้หลักการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) ดำเนินการเป็น 2 วงรอบ แต่ละวงรอบประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า จำนวน 16 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ การตรวจสอบข้อมูลยึดหลักการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) และนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ในวงรอบที่ 1 ใช้กลยุทธ์การพัฒนาการรวมพลัง
สร้างสรรค์ (AIC) ทำให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความรู้ ความเข้าใจในบทบาท
เกี่ยวกับการระดมทรัพยากรเพื่อศึกษามากขึ้น แต่ยังมีส่วนน้อยที่ยังไม่สามารถจัดวางแผน
การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาได้ดีเท่าที่ควรและยังขาดความมั่นใจในตนเอง ตลอดจนมีความเชื่อ
ว่าเป็นบทบาทหน้าที่ของครูภายในโรงเรียนที่จะต้องรับผิดชอบ ดังนั้นจึงได้ทำการพัฒนาใน

วงรอบที่ 2 เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว โดยใช้กลยุทธ์การพัฒนาการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของโคลบ (Kolb) และการพัฒนาการรวมพลังสร้างสรรค์ (AIC) เพิ่มเติมจากวงรอบที่ 1 เพื่อเน้นย้ำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และเกิดความตระหนักถึงการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ทำให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความรู้ ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาตามกรอบการศึกษาค้นคว้า ตลอดจนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความรู้ความเข้าใจ และความตระหนักในการเชิญวิทยากรภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกับทางโรงเรียน

โดยสรุป การดำเนินการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาโรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนครครั้งนี้ ส่งผลให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษา จึงควรรนำกลยุทธ์ดังกล่าวไปใช้ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาต่อไป

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	3
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	3
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	4
	นิยามศัพท์เฉพาะ	5
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
	แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	7
	ทฤษฎีชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา	11
	การบริหารโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน	13
	ความเป็นมาและบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	15
	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับการจัดการศึกษา	29
	รูปแบบของการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา	30
	กระบวนการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ (AIC)	32
	การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา	36
	การวิจัยปฏิบัติการ	50
	บริบทของโรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง	54
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	57
	งานวิจัยในประเทศ	59
	งานวิจัยต่างประเทศ	66
3	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	69
	กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าและผู้ให้ข้อมูล	69
	ขั้นตอนดำเนินการศึกษาค้นคว้า	70
	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	73

การเก็บรวบรวมข้อมูล	75
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล	75
4 ผลการศึกษาค้นคว้า	77
การดำเนินงานพัฒนาในวงรอบที่ 1	77
การสะท้อนผลการพัฒนาในวงรอบที่ 1	87
การดำเนินการพัฒนาในวงรอบที่ 2	91
การสะท้อนผลการพัฒนาในวงรอบที่ 2	93
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	95
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	95
สรุปผล	95
อภิปรายผล	96
ข้อเสนอแนะ	100
บรรณานุกรม	102
ภาคผนวก	107
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	108
ภาคผนวก ข ภาพประกอบการจัดกิจกรรม	113
ประวัติย่อของผู้ศึกษาค้นคว้า	120

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1	บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาในการ กำหนดนโยบาย และแผนพัฒนาของสถานศึกษา	20
2	บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาในการ ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปี	20
3	บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาต่อ ความต้องการของท้องถิ่น	21
4	บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาในการ จัดการศึกษาของสถานศึกษา	21
5	บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาในการ ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน	22
6	บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาในการ ส่งเสริมให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ	23
7	บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาในการ จัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และ ด้านบริหารทั่วไปของสถานศึกษา	24
8	บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาในการ ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากร	25
9	บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาในการ เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน	26
10	บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาในการ ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษา ก่อนเสนอต่อสาธารณชน	27
11	บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาในการ แต่งตั้งที่ปรึกษาและ/หรือคณะอนุกรรมการ	27

12	บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาในการ ปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษา	28
13	แผนปฏิบัติงานการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง	71

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 การประชุมวางแผน	114
2 สังเกตการณ์สอนของครูสอนงานปุ่น	115
3 นักเรียนชายหญิงศึกษางานปุ่น	116
4 การจักสานใบเตย	117
5 ครูสอนการทำพานบายศรี	118
6 รูปร่างพานบายศรี	119

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้เกี่ยวกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ผู้ศึกษาค้นคว้าได้ทำการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่ทำการศึกษาค้นคว้า และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
2. ทฤษฎีชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา
3. การบริหารโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน
4. ความเป็นมาและบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
5. บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับการจัดการศึกษา
6. รูปแบบของการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา
7. กระบวนการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ (AIC)
8. การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
9. การวิจัยปฏิบัติการ
10. บริบทของโรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง
11. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 11.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 11.2 งานวิจัยต่างประเทศ

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

บัญชา แก้วส่อง (2531 : 43-57) อธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยใช้แนวคิดในแต่ละทฤษฎีไว้ดังนี้

1. ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (A Theory Reasoned Action) ของฟิชเบน และอัทเชน มีฐานคติ (Assumption) กล่าวว่า มนุษย์เป็นผู้มีเหตุผลและใช้ข้อมูลของตนมีอยู่อย่างเป็นระบบมนุษย์พิจารณาผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง ก่อนตัดสินใจลงมือกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมใด พฤติกรรมหนึ่ง พฤติกรรมของบุคคลจึงอยู่ภายใต้การควบคุมของเจตนาของบุคคล ดังนั้นเจตนาเชิงพฤติกรรมหรือความตั้งใจที่จะกระทำของบุคคล จึงเป็นตัวกำหนดที่ใกล้ชิดกับการกระทำ ตัวแปรที่เป็นของเจตนาเชิงพฤติกรรม หรือความตั้งใจที่จะทำ ประกอบด้วยปัจจัยเกี่ยวกับเจตคติ (Attitude

Factors) ได้แก่ ความคาดหวังเกี่ยวกับผลลัพธ์และคุณค่าของผลลัพธ์ที่คาดหวังปัจจัยเกี่ยวกับปทัสถาน (Normative Beliefs) และปัจจัยที่เกิดจากแรงจูงใจให้ปฏิบัติตาม (Motivation to Comply)

2. รูปแบบการทำนายพฤติกรรมของ ลิสก้า (Liska's Revision Model) ลิสก้าได้เสนอแนวคิดใหม่โดยใช้แนวคิดของฟิชเบินเป็นฐาน เพื่อให้เกิดความลึกซึ้ง และประสานกับงานวิจัยในปัจจุบันได้ แนวความคิดของลิสก้าเชื่อว่า พฤติกรรมของคนไม่ได้เกิดจากความตั้งใจเสมอไป แต่ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของสภาพแวดล้อมที่เรียกว่า ทรัพยากร (Resources) และเงื่อนไขทางสังคมที่เปิดโอกาสให้บุคคลได้แสดงออกที่เรียกว่า โอกาส (Opportunities) ซึ่งแนวคิดของลิสก้าสามารถอธิบายพฤติกรรมของบุคคลได้เหมาะสมยิ่งขึ้น

3. ทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคมตามความคอกของเฟสติงเจอร์ (Social Comparison Theory) เชื่อว่า พฤติกรรมของบุคคลเกิดจากความต้องการที่จะเปรียบเทียบความสามารถ และความคิดเห็นของตนเองกับบุคคลอื่น โดยใช้เกณฑ์ทางกายภาพ และเกณฑ์ทางสังคม ผลของการเปรียบเทียบ จะทำให้ตนเองเปลี่ยนพฤติกรรมให้ใกล้เคียงกับบุคคลอื่นในกลุ่ม ซึ่งแนวคิดของ เฟสติงเจอร์ จะช่วยทำนายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของบุคคล ในกระบวนการพัฒนาได้

4. ทฤษฎีปรัวธรรมนิยมของ โฮแมนส์ (Exchange Theory) เป็นทฤษฎีทางสังคมในระดับจุลภาคเหมาะสมที่จะนำมาวิเคราะห์และอธิบายพฤติกรรมและปรากฏการณ์ทางสังคมในระดับบุคคล โดยใช้ฐานคิดจาก

4.1 เศรษฐศาสตร์เชิงอรรถประโยชน์นิยม (Utilitarian Economics) ที่อธิบายถึงการตัดสินใจของมนุษย์ในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ นั้นจะต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่ได้รับทั้งทางตรง และโดยอ้อม ซึ่งรวมไปถึงประโยชน์ที่เกิดกับจิต

4.2 มนุษยวิทยาเชิงหน้าที่ (Functional Anthropology) ได้ให้ความสำคัญทางด้านจิตวิทยา ซึ่งจะเป็นพลังในการริเริ่ม และข้อผูกพันที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมมากกว่าความต้องการด้านเศรษฐศาสตร์

4.3 จิตวิทยาเชิงพฤติกรรม (Behavioral Psychology) ซึ่งได้อธิบายการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนจะมีจำนวนบ่อยครั้งมาก ขึ้นอยู่กับผลที่เกิดจากการมีส่วนร่วมจากครั้งแรกๆ ถ้าผลที่เกิดขึ้นครั้งแรก ๆ เป็นไปตามคาดหวัง การมีส่วนร่วมจะมีจำนวนบ่อยครั้งมากขึ้น

จากทฤษฎีทางจิตวิทยาและสังคมวิทยาทั้ง 4 ประการ สามารถใช้เป็นแนวคิดเพื่อที่จะอธิบายการมีส่วนร่วมในการบริการและการจัดการศึกษาที่ว่าผลของการตัดสินใจของชุมชนขึ้นอยู่กับผลลัพธ์และคุณค่าของผลลัพธ์ที่คาดหวัง ภายใต้เงื่อนไขของสภาพแวดล้อมโอกาสตอบแทนทางด้านเศรษฐกิจและผลทางด้านจิตใจ โดยใช้เกณฑ์เปรียบเทียบระหว่างบุคคลเป็นสำคัญ ดังนั้นภาครัฐควรลดบทบาทในการบริหารและการจัดการศึกษาลงและเพิ่มบทบาทให้กับชุมชนได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้น จนถึงระดับของความร่วมมือ และร่วมกันตัดสินใจเพราะความ

ต้องการในผลลัพธ์ที่คาดหวังและเงื่อนไขต่าง ๆ ในการบริหารและการจัดการศึกษานั้นจะได้ตรงกับความต้องการของชุมชน

ความหมายของการมีส่วนร่วม

อาคม ศรีเจริญ (พุลศรี ไม้ทอง. 2543 : 28 ; อ้างอิงมาจาก อาคม ศรีเจริญ. 2539 : 28) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การดำเนินกิจกรรมในชุมชน วางโครงการร่วมปฏิบัติในรูปของการเสียสละแรงงาน เสียสละเวลาและการบริจาคโดยตรงหรือผ่านองค์กรในชุมชน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของชุมชน โดยมีการนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (2542 : 189) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนแบบชายขอบ (Marginal Participation)

เป็นลักษณะการร่วมมือหรือการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียน และชุมชนที่มีข้อจำกัดอันทำให้การมีส่วนร่วมไม่เต็มที่ คือ มีน้อยนั่นเอง ข้อจำกัดนี้อาจเกิดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่าง 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งรู้สึกว่าตนเองด้อยอำนาจกว่าหรือมีทรัพยากร เชิงอำนาจ เช่น เป็นผู้มีความรู้น้อยกว่า จึงทำให้ไม่ปรารถนาเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ นั่นคือ ความเข้มข้นของการมีส่วนร่วมนี้ อยการมีส่วนร่วมของชุมชนแบบชายขอบเป็นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนและประชาชนทั่วไปกับโรงเรียน ซึ่งจะเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรม โดยการร่วมงานหรือให้ความร่วมมือ หรือร่วมสนับสนุน โดยอาจจะแสดงความคิดเห็นหรือร่วมกิจกรรมบ้าง แต่ไม่มีการตัดสินใจมอบภาระให้เป็นของฝ่ายโรงเรียน ลักษณะของการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับกลุ่มผู้ปกครองนักเรียนหรือประชาชนทั่วไปมีลักษณะในการมาร่วมงาน ให้ความร่วมมือในการประชุมและให้ความสนับสนุน โดยการบริจาคเงินและสิ่งของหรือร่วมดำเนินงานบางครั้งอาจแสดงความคิดเห็นในการดำเนินการบ้าง แต่ก็ไม่มีน้ำหนัก เพราะส่วนมากมักจะคล้อยตามการตัดสินใจของกลุ่มที่มีอำนาจในการตัดสินใจมากกว่า เช่น กลุ่มของคณะกรรมการ โรงเรียนหรือกลุ่มผู้นำในโรงเรียนที่มีอำนาจในการตัดสินใจมากที่สุด ผู้ปกครองของนักเรียนส่วนใหญ่เข้ามามีส่วนร่วมน้อย โดยเฉพาะในเรื่องการออกความคิดเห็นเพื่อเสนอแนะให้โรงเรียนปรับปรุงเรื่องเรียนการสอนในโรงเรียน เพราะถือว่าหน้าที่ในการจัดการศึกษาเป็นของโรงเรียนและครู หากผู้ปกครองนักเรียนจะแสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนะอะไรก็ยิ่งเกรงว่าจะไม่ถูกหลักการของครูหรือของโรงเรียน

2. การมีส่วนร่วมของชุมชน และโรงเรียนแบบเป็นบางส่วน (Partial Participation)

การมีส่วนร่วมแบบบางส่วน เป็นการเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องของประชาชนในชุมชน หรือกิจกรรมการศึกษาในระดับความเข้มข้นมากกว่าแบบชายขอบ กิจกรรมโดยคณะกรรมการ โรงเรียนจึงมีความสำคัญ ที่รัฐถือว่าเป็นนโยบายสำคัญซึ่งสามารถสร้างความชอบธรรมในการจัดการศึกษาของไทย การมีส่วนร่วมแบบเป็นบางส่วนนี้จะมีลักษณะที่มีส่วนร่วมแบบร่วมริเริ่มงาน มาร่วมงานร่วมให้

การสนับสนุนด้วยการบริจาคหรือการร่วมมือในการทำงาน โดยมีบทบาทมากกว่าแบบชายขอบ ได้แก่ กลุ่มของคณะกรรมการ โรงเรียนสามารถร่วมแสดงความคิดเห็น และร่วมตัดสินใจได้บ้าง ซึ่งการตัดสินใจนั้นอาจจะไม่สามารถเปลี่ยนแปลงการดำเนินการได้ทั้งหมดก็ตาม แต่อย่างก็ตามการคิดริเริ่มกิจกรรมต่างๆ ยังคงเริ่มต้นจากฝ่ายโรงเรียน และในการร่วมกิจกรรมสามารถมีส่วนร่วมได้ทุกกิจกรรม ยกเว้นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน

3. การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนแบบสมบูรณ์ (Full Participation) เป็น การมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน โดยทั้งสองฝ่ายร่วมกันอย่างเข้มข้นและเท่าเทียมกัน ต่างฝ่ายต่างมีอิทธิพลต่อกิจกรรมร่วมกัน ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมได้เต็มที่ เป็นการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้นำหลักในชุมชน เช่น เจ้าอาวาส ผู้บริหารโรงเรียน ประธานคณะกรรมการโรงเรียน เป็นกลุ่มที่มีบทบาท ในอันที่จะชี้แนะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชน เป็นแบบแผนของการมีส่วนร่วมและมีอำนาจในการตัดสินใจอย่างเต็มที่ กลุ่มผู้นำชุมชนที่เป็นผู้มีอิทธิพลเพราะมีทรัพยากรทางอำนาจทำให้มีบทบาทตามหน้าที่ ที่เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน จะเป็นผู้นำในการริเริ่มงานผู้คิดงาน ร่วมดำเนินการ ร่วมสนับสนุน ร่วมงานและร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างจริงจังทุกขั้นตอนและมีอำนาจในการตัดสินใจได้มากที่สุดจากแนวคิดของนักการศึกษา ในเรื่องของรูปแบบในการมีส่วนร่วมของชุมชน ที่สอดคล้องกับงานวิจัยนี้ คือชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบของการร่วมฟัง ร่วมคิด ร่วมวางแผน ตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ และร่วมติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรที่โรงเรียนได้ดำเนินการพัฒนา หลักสูตรท้องถิ่น

4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา เป็นแนวนโยบายอีกด้านหนึ่งที่ต้องการให้การศึกษาสอดคล้องกับสภาพปัญหาของประชาชนในท้องถิ่นต้องตีความให้ได้ถึงระดับที่ ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพราะหากประชาชนไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการทางการศึกษา แม้เพียงในระดับท้องถิ่นของตนแล้ว ก็เป็นอัน เลิกกล่าวถึงโอกาสที่การจัดการศึกษาจะตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่นได้ ซึ่งในการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนส่วนใหญ่จะเข้ามาได้ในลักษณะของการคัดสรรแต่งตั้งตามพระราชบัญญัติ คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2523 คือ คณะกรรมการโรงเรียนเพื่อทำหน้าที่คอยให้ความช่วยเหลือในกิจการต่าง ๆ ตามที่โรงเรียนต้องการขอความช่วยเหลือ และเน้นว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาจะต้องหมายถึง การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สภาพปัญหา และความต้องการของท้องถิ่น การกำหนดความต้องการทางการศึกษา ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการ กำหนดหลักสูตรให้สอดคล้องกับความเป็นจริง และการติดตามประเมินผลจากงาน

จากแนวคิดของนักการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา สามารถสรุปได้ว่า ชุมชนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องทางการศึกษามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการ จัดการศึกษาของชุมชน ทั้งการร่วมกำหนดหลักสูตรท้องถิ่นและเนื้อหาสาระที่ใช้ในการศึกษา

ร่วมในการดำเนินการสนับสนุนและร่วมรับผลประโยชน์จากการจัดการศึกษา หรืออาจกล่าวได้ว่ามีส่วนร่วมคิด/ร่วมทำ ร่วมให้และใช้ข้อมูลเพื่อการกำหนดเป้าหมาย จัดทำแผนพัฒนา ตรวจสอบ ประเมินผลและปรับปรุงสถานศึกษา

เออร์วิน (เมตต์ เมตต์การุณจิต. 2541 : 17 ; อ้างอิงมาจาก Erwin. 1976 : 130)

กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง

องค์การสหประชาชาติ (เมตต์ เมตต์การุณจิต. 2541 : 167 ; อ้างอิงมาจาก United Nations. 1981 : 14) ได้อธิบายความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในฐานะที่เป็น กระบวนการในการพัฒนาว่า หมายถึง การเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีพลังของประชาชนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคม และการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการด้วยความเต็มใจ

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วม คือ การที่สมาชิกมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ผู้บริหาร และสมาชิกของชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันประเมินผลเพื่อให้การปฏิบัติงาน ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย โดยสิ่งสำคัญของการมีส่วนร่วม คือการเปิดโอกาสให้ประชาชน ไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์กร ไม่ว่าจะเป็นทางตรง หรือทางอ้อมในลักษณะของการร่วมรับรู้ร่วมคิด ร่วมทำที่มีผลกระทบต่อตนเองหรือชุมชน

ทฤษฎีชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา

วิถีชีวิตของสังคมไทยกับการศึกษามีความผูกพันต่อกันมาเป็นเวลาช้านานแต่เดิม เราจะเล่าเรียนหนังสือกันที่วัดมีพระสงฆ์เป็นครูสอน ซึ่งต่อมารัฐบาลมองเห็นความสำคัญ จึงได้ตราเป็นกฎหมาย โดยกำหนดให้ลูกหลานที่มีอายุย่างเข้าปีที่แปดต้องเข้าโรงเรียนทุกคนพร้อมกับได้จัดตั้งโรงเรียนขึ้นเป็นจำนวนมาก กระจายกันอยู่ทุกท้องถิ่นทั่วประเทศไทย คนไทยต่างรู้จักกันได้ดีในนาม “โรงเรียนประชาบาล” ซึ่งหมายถึง โรงเรียนของประชาชนโดยประชาชนร่วมกันสร้างและร่วมกันดูแลรักษาช่วยเหลือสนับสนุนและพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าเป็นสถาบันการศึกษาเพื่อพัฒนาคนในชุมชน แต่อย่างไรก็ตามผู้คนในชุมชนส่วนใหญ่ยังมีความมุ่งหวังต่อการส่งลูกเข้าโรงเรียนประชาบาลเพื่อให้ “อ่านออกเขียนได้” เท่านั้น

แต่ปัจจุบันแนวคิดของคนส่วนใหญ่ได้เปลี่ยนไปจากเดิมอย่างมากต่างได้เล็งเห็นความสำคัญของการศึกษา ต่อการพัฒนาลูกหลานและความจำเป็นที่จะต้องนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพ การดำรงอยู่ในชีวิตประจำวันประกอบกับความเจริญก้าวหน้าของบ้านเมือง

และความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีทั้งหลายที่มีความก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วมาก โดยเฉพาะในอนาคความเจริญทั้งหลายจะพึ่งพาอาศัยองค์ความรู้เป็นหัวใจสำคัญ การศึกษาจะเป็นเครื่องมือในการพัฒนามนุษย์ พัฒนาสังคมและพัฒนาประเทศที่สำคัญนั้นจะเจริญรุ่งเรืองเป็นผู้นำและเป็นมหาอำนาจในที่สุด ในทางตรงข้ามหากประเทศใดพลเมืองส่วนใหญ่ด้อยการศึกษาจะกลายเป็นประเทศที่ด้อยหลัง เศรษฐกิจตกต่ำ ผู้คนมีชีวิตอยู่ด้วยความแร้นแค้น ยากจน ต้องขอความช่วยเหลือจากประเทศที่เจริญรุ่งเรืองหรือที่พัฒนาแล้ว

ไพรัช เดชะรินทร์ (2541 : 11-13) เมื่อการศึกษานับวันแต่จะมีความสำคัญกับการดำรงชีวิตของผู้คนในทุกสังคม ทุกชุมชนเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ และเพื่อให้การศึกษาของชุมชนมีความเจริญก้าวหน้าทันต่อความเจริญของสิ่งอื่น ชุมชนจะต้องเขามามีส่วนร่วมรับผิดชอบพัฒนาการศึกษาอย่างจริงจัง ซึ่งสามารถดำเนินการได้ ดังนี้

1. ชุมชนต้องถือเป็นภาระหน้าที่ ที่มีความจำเป็นที่ต้องร่วมกันพัฒนาการศึกษาในชุมชน ให้เจริญก้าวหน้า เพื่อใช้การเป็นเครื่องมือพัฒนาลูกหลานของชุมชนให้มีคุณภาพโดยพยายามผลักดันให้โรงเรียนประถมศึกษาเป็นหน่วยงานที่เป็นศูนย์กลางการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น
2. ชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์เพื่อหาจุดพัฒนาการศึกษาให้ลูกหลานร่วมกับคณะครูในโรงเรียน โดยร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้ได้รับความสำเร็จ
3. ร่วมค้นหาผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในท้องถิ่นเข้าร่วมให้การศึกษาในโรงเรียน เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ผสมผสานกับความรู้สมัยใหม่ที่ทางโรงเรียนจัดให้
4. ชุมชนเข้าร่วมปฏิบัติงาน ช่วยเหลือสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียน เช่น การปรับปรุงซ่อมแซมอาคารเรียน อาคารประกอบจัดและตกแต่งสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ร่วมรณรงค์หาทุนการศึกษาเพื่อพัฒนาโรงเรียน ตลอดจนร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่ทางโรงเรียนจัดให้มีขึ้น เป็นต้น
5. ร่วมตรวจสอบผลการพัฒนาโรงเรียน การจัดการศึกษาของโรงเรียนหากพบปัญหาหรือข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นก็เข้าร่วมแก้ไขปัญหและอุปสรรคนั้นร่วมกัน
6. สร้างความภาคภูมิใจในผลงานการพัฒนาการศึกษาร่วมกันโดยชุมชนเข้ารับรู้ความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียนและร่วมกันภาคภูมิใจในผลงานการพัฒนาโรงเรียนการศึกษาที่ประสบผลสำเร็จ โดยชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาเป็นลำดับ

องค์กรท้องถิ่น ชุมชนที่มีความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาด้วย อีกองค์กรหนึ่งคือ สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร (สก.) และสมาชิกสภาเขต (สข.) เป็นองค์กรท้องถิ่นตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย มีโครงสร้างอำนาจหน้าที่ที่ระบุไว้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนในลักษณะดังต่อไปนี้

1. ส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ประชาชนในท้องถิ่นที่เป็นสมาชิกขององค์การบริหารส่วนตำบล อาจได้รับการคัดเลือกให้เป็นกรรมการ โรงเรียนด้วย ซึ่งสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานของโรงเรียน และกำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษาตามความต้องการของชุมชน

2. การคุ้มครอง ดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลและชุมชน ซึ่งเรื่องดังกล่าวสามารถนำมาให้การศึกษาในโรงเรียน เพื่อปลูกฝังค่านิยม ให้มีความรัก ห่วงแหน และรู้จักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้กับนักเรียนและชุมชนได้

3. การออกรับข้อบังคับสภาตำบลเพื่อให้บังคับแก่ประชาชนในตำบลให้ถือปฏิบัติในส่วนนี้ ถ้าข้อบังคับที่สภาตำบลกำหนดขึ้นมีลักษณะทางโครงสร้างควรนำมาให้นักเรียนได้เรียนรู้หรือศึกษาที่โรงเรียนด้วย เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาพฤติกรรมที่มีความสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของผู้คนในชุมชนด้วย

สรุป การศึกษาถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการพัฒนามนุษย์ พัฒนาชุมชน และพัฒนาประเทศ การพัฒนาการศึกษา จึงถือเป็นหน้าที่ของทุกคนที่ต้องช่วยกัน เพื่อให้การศึกษาเป็นเครื่องมือพัฒนาลูกหลานของชุมชนให้มีคุณภาพ การเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาของชุมชนอาจทำได้หลายวิธี ได้แก่ การเข้าร่วมปฏิบัติงานช่วยเหลือสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียน การร่วมแสดงความคิดเห็น และร่วมแก้ปัญหาเกี่ยวกับคณะครูในโรงเรียน การร่วมค้นหาผู้มีความรู้ความสามารถในท้องถิ่นมาเป็นวิทยากรให้ความรู้กับนักเรียนร่วมตรวจสอบผลการพัฒนาโรงเรียน และร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น เป็นต้น จะเห็นได้ว่าการที่ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนจะช่วยให้โรงเรียนสามารถพัฒนาการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของชุมชน

การบริหารโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550 : 82-85) ได้สรุปเกี่ยวกับการบริหารโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน (School – Based Management) ไว้ว่า เป็นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาจากส่วนกลางไปยังสถานศึกษาโดยตรง ให้สถานศึกษามีอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ ความเป็นอิสระและคล่องตัวในการตัดสินใจ ในการบริหารจัดการ โดยมีคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ผู้ปกครอง ครู สมาชิกในชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ ศิษย์เก่า และผู้บริหารสถานศึกษา ได้มีอำนาจในการบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษา มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการตัดสินใจที่

เกี่ยวข้องกับงบประมาณ บุคลากร และวิชาการ โดยให้เป็นไปตามความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน โดยใช้หลักการที่สำคัญ ดังนี้

1. หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) เป็นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาจากกระทรวงและส่วนกลางไปยังสถานศึกษาให้มากที่สุด โดยมีความเชื่อว่าสถานศึกษาเป็นหน่วยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการศึกษาของเด็ก

2. หลักการมีส่วนร่วม (Participation or Collaboration or Involvement) เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วมในการบริหาร ตัดสินใจ และร่วมจัดการศึกษา ทั้งครู ผู้ปกครอง ตัวแทนชุมชน ตัวแทนศิษย์เก่า และตัวแทนนักเรียน ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและจะรับผิดชอบในการจัดการศึกษามากขึ้น

3. หลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้ประชาชน (Return Power to People) การจัดการศึกษาโดยส่วนกลางมีข้อจำกัด เกิดความล่าช้าและไม่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชนอย่างแท้จริง จึงต้องมีการคืนอำนาจให้ท้องถิ่นและประชาชนได้จัดการศึกษาเอง

4. หลักการบริหารตนเอง (Self-Managing) ส่วนกลางทำหน้าที่กำหนดนโยบายและเป้าหมาย โรงเรียนมีระบบบริหารตนเอง โดยให้สถานศึกษามีอำนาจ หน้าที่ และความรับผิดชอบในการดำเนินงาน ซึ่งอาจดำเนินการได้หลากหลาย ด้วยวิธีการที่แตกต่างกันแล้วแต่ความพร้อมและสถานการณ์ของสถานศึกษา ผลที่ได้น่าจะมีประสิทธิภาพสูงกว่าเดิม

5. หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล (Check and Balance) ส่วนกลางมีหน้าที่กำหนดนโยบายและควบคุมมาตรฐาน มีองค์กรอิสระทำหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพการบริหารและการจัดการศึกษา เพื่อให้มีคุณภาพและมาตรฐานเป็นไปตามกำหนดและเป็นไปตามนโยบายของชาติ

รูปแบบการบริหารโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน ที่สำคัญมี 4 รูปแบบ ได้แก่

1. รูปแบบที่มีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นหลัก (Administration Control SBM) ผู้บริหารเป็นประธานคณะกรรมการ ส่วนกรรมการอื่นๆ ได้มาจากการเลือกตั้งหรือคัดเลือกจากกลุ่มผู้ปกครอง ครู และชุมชน คณะกรรมการมีบทบาทให้คำปรึกษา แต่อำนาจการตัดสินใจยังคงอยู่ที่ผู้บริหารสถานศึกษา

2. รูปแบบที่มีครูเป็นหลัก (Professional Control SBM) เกิดจากแนวคิดที่ว่า ครูเป็นผู้ใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุด ย่อมรู้ปัญหาได้ดีกว่าและสามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุด ตัวแทนคณะครูจะมีสัดส่วนมากที่สุดในคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารยังคงเป็นประธานคณะกรรมการสถานศึกษา บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาเป็นคณะกรรมการบริหาร

3. รูปแบบที่มีชุมชนเป็นหลัก (Community Control SBM) แนวคิดสำคัญ คือ การจัดการศึกษาควรตอบสนองความต้องการและค่านิยมของผู้ปกครองและชุมชนมากที่สุด ตัวแทนผู้ปกครองและชุมชนจึงมีสัดส่วนในคณะกรรมการสถานศึกษามากที่สุด ตัวแทนผู้ปกครองและชุมชนเป็นประธาน

คณะกรรมการ โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการ บทบาท หน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาเป็นคณะกรรมการบริหาร

4. รูปแบบที่ครูและชุมชนมีบทบาทหลัก (Professional Community Control SBM)
แนวคิดเรื่องนี้เชื่อว่า ทั้งครู และผู้ปกครองต่างมีความสำคัญในการจัดการศึกษาให้แก่เด็ก เนื่องจากทั้งสองกลุ่มต่างอยู่ใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุด รับรู้ปัญหาและความต้องการได้ดีที่สุด สักส่วนของครูและผู้ปกครองในคณะกรรมการสถานศึกษาจะมีเท่า ๆ กัน แต่มากกว่าตัวแทนกลุ่มอื่น ๆ ผู้บริหารเป็นประธาน บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาเป็นคณะกรรมการบริหาร

ความเป็นมาและบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. ความเป็นมาเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 8-11) ได้สรุปความเป็นมาไว้ ดังนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาเป็นบุคคลซึ่งมีความสำคัญที่ทำหน้าที่ กำกับ และส่งเสริมกิจการของสถานศึกษาในฐานะที่เป็นองค์กรอย่างเป็นทางการที่มีส่วนร่วมกับชุมชนในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนที่เป็นสมาชิกของชุมชน คณะบุคคลที่ทำหน้าที่ในลักษณะดังกล่าวมีมาตั้งแต่อดีต แต่ลักษณะและภารกิจมีความแตกต่างกันไปบ้างในแต่ละช่วง ดังนี้

ในอดีตศูนย์กลางการศึกษาอยู่ในชุมชน มีวัด บ้าน ร่วมกันจัดการศึกษา ไม่มีกฎเกณฑ์กำหนดและระเบียบที่ชัดเจน จนถึง พ.ศ. 2428 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงส่งเสริมให้มีการจัดการศึกษาที่มีระบบ ระเบียบปฏิบัติที่แน่นอนมากขึ้น และในปี พ.ศ. 2452 ได้แต่งตั้งกรรมการตำบล ประกอบด้วยกรรมการ 3 คน คือ กำนันหรือหัวหน้าตำบล 1 คน เจ้าอธิการวัดซึ่งเป็นเจ้าคณะหมวดในตำบล 1 รูป และแพทย์ประจำตำบล 1 คน มีหน้าที่จัดตั้งโรงเรียน ทำนุบำรุง หาเด็กเข้าเรียน หาครูมาสอนในโรงเรียน เรียกโรงเรียนที่ตั้งขึ้นนี้ว่า โรงเรียนประชาบาลซึ่งดำรงอยู่ได้โดยอาศัยทุนทรัพย์ของประชาชน

พ.ศ. 2524 มีการประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการประจำโรงเรียนประถมศึกษา พุทธศักราช 2525 โดยมีสาระสำคัญที่กำหนดแนวทางการสรรหา จำนวน คุณสมบัติ วาระและการพ้นตำแหน่ง รวมทั้งกำหนดบทบาทหน้าที่ไว้อย่างชัดเจน

พ.ศ. 2539 กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้มีระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พุทธศักราช 2539 เนื่องด้วยมีข้อมูลจากผลการวิจัยมากมายยืนยันว่าการดำเนินการของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษายังไม่เกิดผลสำเร็จเท่าที่ควร ทั้งความพร้อมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการศึกษาในโรงเรียน

ความพึงพอใจในผลงานของตนเอง การให้คำปรึกษาแนะนำแก่โรงเรียนในการกำหนดแนวทางในการพัฒนา ประกอบกับกระแสความต้องการให้คณะกรรมการประจำโรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมากขึ้น

พ.ศ. 2540 มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2539 เพื่อให้เกิดผลการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม กระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้ประชุมทางไกลเรื่องบทบาทหน้าที่คณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นการจัดประชุมสัมมนาผู้บริหารโรงเรียนและประธานคณะกรรมการโรงเรียนพร้อมกันทั่วประเทศ

หลังจากคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาร่วมกับโรงเรียน ได้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางและผลการดำเนินการมากมาย ผลการวิจัยมีหลายประการที่น่าสนใจ คือการปฏิบัติงานของคณะกรรมการโรงเรียนในส่วนโครงสร้างของคณะกรรมการโรงเรียนยังเน้นการสนับสนุน จากผลการวิจัยดังกล่าว ประกอบกับมีการใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่เน้นหลักการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน การกระจายอำนาจในการจัดการศึกษา รวมทั้งการพัฒนาองค์กรชุมชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ และสามารถจัดการศึกษาในชุมชนได้ ทำให้กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้มีระเบียบว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนหลายฝ่ายให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชนและเป็นระเบียบคณะกรรมการสถานศึกษาฉบับแรกที่กำหนดให้ผู้หญิงสามารถเข้ามามีบทบาทในการเป็นกรรมการสถานศึกษา ทำให้ผู้หญิงมีโอกาสมากขึ้นในการทำงานเพื่อชุมชนและโรงเรียน รวมทั้งทำให้คณะกรรมการสถานศึกษามีบทบาทมากขึ้นในการจัดการศึกษาของท้องถิ่น และจะมีบทบาทมากขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะเมื่อมีการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 อย่างเต็มรูปแบบในปี พ.ศ. 2545

สาระสำคัญบางส่วนของระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 มีรายละเอียดพอสังเขป ดังนี้ (ปรีชา กัลยา, 2544 : 41)

1. ให้สถานศึกษามีคณะกรรมการอย่างน้อยสถานศึกษาละเจ็ดคน แต่ไม่เกินสิบห้าคน ประกอบด้วย

1.1 “ผู้แทนผู้ปกครอง” ได้แก่ ผู้แทนของผู้มีรายชื่อเป็นผู้ปกครองตามทะเบียนนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกินสองคน

1.2 “ผู้แทนครู” ได้แก่ ผู้แทนของข้าราชการครูผู้ปฏิบัติการสอนและผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกินสองคน

1.3 “ผู้แทนองค์กรชุมชน” ได้แก่ ผู้แทนของชมรม สมาคม มูลนิธิ องค์กรเอกชนหรือกลุ่มบุคคลในรูปแบบอื่นใด ที่ดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของสาธารณะ และมีที่ตั้งในเขตบริการของสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกินสองคน

1.4 “ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ได้แก่ ผู้แทนเทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบอื่น จำนวนไม่เกินสองคน

1.5 “ผู้แทนศิษย์เก่า” ได้แก่ สมาคมศิษย์เก่า ชมรมศิษย์เก่า หรือบุคคลที่เคยศึกษาจากสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกินสองคน

1.6 “ผู้ทรงคุณวุฒิ” ได้แก่ ผู้นำทางศาสนา ผู้ทรงภูมิปัญญาไทยในท้องถิ่น ข้าราชการ บำนาญ ข้าราชการอื่นนอกสังกัดสถานศึกษา พนักงานรัฐวิสาหกิจ เจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่นของรัฐ เจ้าของหรือผู้บริหารสถานประกอบการทั้งในและนอกเขตบริการของสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกินสี่คน ให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้คณะกรรมการเลือกกรรมการหนึ่งใน 1.1, 1.3, 1.4, 1.5 และ 1.6 เป็นประธานอีกคนหนึ่งเป็นรองประธาน

2. ให้คณะกรรมการการดำเนินการกำหนดจำนวนและสัดส่วนของคณะกรรมการ เพื่อให้ได้มาซึ่งคณะกรรมการตามข้อ 1 โดยคำนึงถึงจำนวนและสัดส่วนของคณะกรรมการที่เป็นสตรีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของคณะกรรมการทั้งหมด

2.1 การได้มาซึ่งกรรมการ ให้ดำเนินการ ดังนี้

2.1.1 ให้สถานศึกษาประกาศรับสมัครคณะกรรมการตามข้อ 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, และ 1.5

2.1.2 ให้ผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกตามข้อ 1.1–1.5 คัดเลือกกันเองให้เหลือเท่ากับจำนวนที่กำหนด

2.1.3 ให้ได้รับการเลือกตั้งตามข้อ 1.1–1.5 และผู้บริหารเสนอรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตามที่ตนเห็นสมควรจำนวนสองเท่าของจำนวนที่กำหนดไว้และประชุมคัดเลือกให้เหลือเท่ากับจำนวนที่กำหนด

2.1.4 ให้ผู้บริหารสถานศึกษานำรายชื่อเสนอให้ผู้บังคับบัญชาเหนือสถานศึกษาขึ้นไปหนึ่งระดับเป็นผู้ลงนามแต่งตั้ง

ในกรณีที่ผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกในองค์ประกอบใดมีจำนวนเท่ากับจำนวนกรรมการตามที่กำหนดไว้ให้ถือว่าผู้สมัครเข้ารับคัดเลือกดังกล่าวเป็นกรรมการในองค์ประกอบนั้น

2.2 คุณสมบัติทั่วไปของคณะกรรมการ

2.2.1 เป็นผู้สนใจในการพัฒนาการศึกษา

2.2.2 เป็นผู้มีความประพฤติดี

2.2.3 ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

2.24 ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

2.25 ให้ผู้บังคับบัญชาเหนือสถานศึกษาขึ้นไปหนึ่งระดับเป็นผู้ลงนามในการแต่งตั้งและอนุญาตการลาออกของกรรมการ

3. คณะกรรมการมีหน้าที่ดังนี้

3.1 กำหนดนโยบาย และแผนพัฒนาของสถานศึกษา

3.2 ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา

3.3 ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสารหลักสูตร ให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

3.4 กำกับ และติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา

3.5 ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการ ให้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงมีคุณภาพและได้มาตรฐาน

3.6 ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์เด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ

3.7 เสนอแนวทางและการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปของสถานศึกษา

3.8 ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ

3.9 ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการและมีส่วนในการพัฒนาชุมชนและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

3.10 ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปี ของสถานศึกษาก่อนเสนอต่อสาธารณะชน

3.11 แต่งตั้งที่ปรึกษาและหรืออนุกรรมการเพื่อดำเนินงานตามระเบียบนี้ตามเห็นสมควร

3.12 ปฏิบัติการอื่นที่ได้รับมอบหมาย จากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษานั้น

ให้มีการประชุมคณะกรรมการ อย่างน้อยภาคเรียนละสองครั้ง การดำเนินการประชุมคณะกรรมการให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดโดยให้มีการกรรมการเข้าร่วมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการที่มีอยู่ในขณะนั้น และให้ผู้แทนของนักเรียนเข้าร่วมรับฟังและแสดงความคิดเห็นตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร แล้วแต่กรณี

ในกรณีที่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิประโยชน์ของนักเรียนโดยตรง ให้ได้รับฟังความคิดเห็นของนักเรียนประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการด้วย

ให้ผู้บริหารสถานศึกษารายงานผลการประชุมต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปอีกชั้นหนึ่งในสัปดาห์วันนับแต่วันที่มีการประชุม

2. บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ บุคคลที่มีความตั้งใจเสียสละและอุทิศตนเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาการศึกษาของชุมชนและท้องถิ่นตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 เป็นผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้บังคับบัญชาเหนือสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้นไปชั้นหนึ่งระดับ ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 สอดคล้องกับมาตรา 40 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้ทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2541 : 27)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541 : 29-41) ได้ระบุถึงบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ไว้ดังนี้

1. กำหนดนโยบาย แผนแม่บท และแผนพัฒนาของสถานศึกษานโยบาย และแผนพัฒนาสถานศึกษา เป็นเสมือน “เข็มทิศ” ที่จะนำพาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายปลายทางของความสำเร็จ ดังนั้น เพื่อให้แผนพัฒนาสถานศึกษามีความสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นคณะกรรมการสถานศึกษาจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเสนอปัญหา และความต้องการของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษา ควรมีบทบาทที่ควบคู่กันดังตาราง 1

ตาราง 1 บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา

บทบาทหน้าที่สถานศึกษา	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
1. จัดเตรียมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายและการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา	1. ศึกษาหาความรู้ และทำความเข้าใจเรื่องการวางแผน และการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาจากเอกสารและแหล่งความรู้ต่างๆ
2. เสนอแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา	2. แต่งตั้งคณะกรรมการในการจัดทำร่างนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษา
3. นำเสนอร่างนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาต่อคณะกรรมการสถานศึกษา	3. พิจารณากำหนดนโยบาย และพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา
4. นำนโยบาย และแผนไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม	

2. ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษาก่อนสิ้นปีงบประมาณ
สถานศึกษานำนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษามาจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี เพื่อใช้เป็น
กรอบการปฏิบัติงานในปีงบประมาณต่อไป ซึ่งแผนปฏิบัติการดังกล่าวจะต้องได้รับความเห็นชอบจาก
คณะกรรมการสถานศึกษาก่อน สถานศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษา ควรมีบทบาทที่ควบคู่กัน
ดังตาราง 2

ตาราง 2 บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาในการให้ความเห็นชอบ
แผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา

บทบาทหน้าที่สถานศึกษา	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
1. เสนอแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนปฏิบัติการ การศึกษา	1. ศึกษา นโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาของ สถานศึกษา
2. นำนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาและ งบประมาณที่ได้รับมาจัดทำแผนปฏิบัติการ ประจำปีให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน	2. พิจารณาเห็นชอบแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำ แผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา
3. เสนอขอความเห็นชอบต่อคณะกรรมการ สถานศึกษา	3. พิจารณาเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปี
4. ดำเนินการตามแผนปฏิบัติการประจำปี	4. ให้การสนับสนุนการดำเนินการตามแผนปฏิบัติ การของสถานศึกษา
5. ประเมินผลการดำเนินงานเป็นระยะและนำผลมา ปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง	5. กำกับติดตามการดำเนินการตามแผนของ สถานศึกษา
6. สรุปผลการปฏิบัติงานประจำปีและรายงานผลตาม ระเบียบกำหนด	

3. ให้ความเห็นในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
สถานศึกษาชั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของ
ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และ
ประเทศชาติ คณะกรรมการสถานศึกษาจะช่วยเสนอแนะความต้องการของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี จึงควรมี
บทบาทควบคู่กับสถานศึกษา ดังตาราง 3

ตาราง 3 บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาต่อความต้องการของท้องถิ่น

บทบาทหน้าที่สถานศึกษา	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
1. ผู้รับผิดชอบงานวิชาการ ร่วมกับผู้ปฏิบัติการสอน ศึกษา วิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง สภาพความต้องการของท้องถิ่น แหล่งความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น 2. จัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการของท้องถิ่น และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 3. เสนอขอความเห็นชอบสาระหลักสูตรที่สถานศึกษาจัดทำขึ้น 4. พัฒนาหลักสูตรให้สามารถนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ	1. ศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการภูมิปัญญาท้องถิ่น และนำเสนอให้สถานศึกษาไว้ใช้เป็นข้อมูลประกอบการจัดทำสาระหลักสูตร 2. พิจารณาให้ความเห็นชอบในสาระหลักสูตรที่สถานศึกษาจัดทำ 3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษาสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. กำกับและติดตามการดำเนินการตามแผนของสถานศึกษาซึ่งได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาเมื่อสถานศึกษาดำเนินการไปแล้ว ผลการดำเนินการเป็นอย่างไร มีปัญหาและอุปสรรคหรือไม่ เป็นเรื่องที่คณะกรรมการสถานศึกษาต้องรับรู้ เพื่อที่จะได้เข้ามาช่วยสนับสนุน หรือแก้ปัญหาในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ สถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาควรมีบทบาทควบคู่กันไป ดังตาราง 4

ตาราง 4 บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

บทบาทหน้าที่สถานศึกษา	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
1. จัดทำปฏิทินการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการประจำปี 2. สรุปรายงานผลการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการประจำปีให้คณะกรรมการสถานศึกษาได้ทราบภาคเรียนละ 1 ครั้ง 3. พัฒนาปรับปรุงการดำเนินการตามแผนให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานมากขึ้น	1. ศึกษาแนวทางการดำเนินการและปฏิทินการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา 2. รับทราบรายงานผลการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการของสถานศึกษารวมทั้งให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ 3. ติดตามดูแลช่วยเหลือ แก้ปัญหาและส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถดำเนินการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงมีคุณภาพได้มาตรฐาน คณะกรรมการสถานศึกษาเป็นบุคคลที่อยู่ในท้องถิ่นมีความใกล้ชิดกับผู้ปกครองของนักเรียน รู้สภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นเป็นอย่างดี สามารถร่วมกับสถานศึกษากำหนดแนวทางที่จะทำให้เด็กทุกคนได้เข้าเรียนอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพจึงควรกำหนดบทบาทสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาควบคู่กัน ดังตาราง 5

ตาราง 5 บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาในการส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

บทบาทหน้าที่สถานศึกษา	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
1. จัดทำข้อมูลพื้นฐานของเด็กในเขตบริการโรงเรียน 2. เกณฑ์เด็กทุกคนให้ได้เข้าเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี 3. ติดตามดูแลช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนให้มาเรียนอย่างสม่ำเสมอ 4. ประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองเพื่อให้เด็กได้เรียนจนจบหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับ	1. ร่วมและสนับสนุน การดำเนินการในการจัดทำข้อมูลพื้นฐานของเด็กในเขตบริการของโรงเรียน 2. ประสานความร่วมมือ สร้างความเข้าใจกับประชาชนทั่วไป และผู้ปกครองของนักเรียน เพื่อให้เห็นความสำคัญในการศึกษา 3. สนับสนุนช่วยเหลือเด็กที่ขาดแคลน หรือมีความต้องการช่วยเหลือเป็นพิเศษ เพื่อให้สามารถได้เรียนจนจบหลักสูตร

6. ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ สิทธิและความเสมอภาคในการที่เด็กทุกคนจะได้รับการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นเด็กที่มีความพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เด็กทุกคนจะต้องได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ สถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาควรจะต้องทำหน้าที่ควบคู่กัน ดังตาราง 6

ตาราง 6 บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาในการส่งเสริมให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ

บทบาทหน้าที่สถานศึกษา	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
1. สำรวจข้อมูลเกี่ยวกับเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 2. จัดให้เด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้เข้าเรียนและได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ 3. จัดทำสื่อ จัดหาเครื่องมือ อุปกรณ์การเรียนต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ให้สามารถเรียนอยู่ในสถานศึกษาอย่างมีความสุข	1. ศึกษาข้อมูลเด็กที่มีความพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความต้องการพิเศษในห้องอื่น เพื่อเสนอข้อมูลให้กับสถานศึกษา 2. สนับสนุนสิ่งต่าง ๆ ที่จะเป็นสื่อ เครื่องมือ อุปกรณ์การเรียน และสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษในลักษณะต่างๆ 3. สนับสนุน ส่งเสริมเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ

7. เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านบริหารทั่วไปของสถานศึกษา กระทรวงได้กระจายอำนาจในการบริหารและจัดการศึกษาในด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไปให้สถานศึกษาดำเนินการได้คล่องตัวมากยิ่งขึ้น คณะกรรมการสถานศึกษาในฐานะที่เป็นผู้กำหนดนโยบายในการบริหารงานของสถานศึกษา ข้อเสนอแนะแนวทางในการบริหารงานทั้ง 4 ด้านของสถานศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่การปฏิบัติที่สอดคล้องกับนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา จึงควรกำหนดบทบาทหน้าที่ควบคู่กันไป ดังตาราง 7

ตาราง 7 บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาในการจัดการด้านวิชาการ
ด้านงบประมาณ ด้านบริหารบุคคล และด้านบริหารทั่วไปของสถานศึกษา

บทบาทหน้าที่สถานศึกษา	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
- กำหนดแนวทางการบริหารงานในด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไปไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี - นำข้อสรุปที่เป็นข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสถานศึกษาไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมทั้ง 4 ด้าน - เสนอคณะกรรมการเพื่อให้ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการตามภารกิจทั้ง 4 ด้านของสถานศึกษา	- เสนอแนะแนวทางในการบริหาร และจัดการในด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไปของสถานศึกษา - ร่วมเป็นคณะกรรมการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของสถานศึกษาทั้ง 4 ด้าน เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

8. ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาตลอดจนวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างการพัฒนาการของนักเรียนทุกวัย รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ คณะกรรมการสถานศึกษาเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับของบุคคลในท้องถิ่น เป็นผู้ที่สามารถช่วยระดมทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งภายในท้องถิ่นและนอกท้องถิ่นเข้ามาช่วยในการพัฒนาปรับปรุงสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี รวมทั้งสามารถที่จะช่วยเสริมสร้างการพัฒนาของนักเรียนได้ในหลาย ๆ ด้านจึงควรมีบทบาทที่ควบคู่กับสถานศึกษา ดังตาราง 8

ตาราง 8 บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาในการส่งเสริมให้มีการ
ระดมทรัพยากร

บทบาทหน้าที่สถานศึกษา	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
1. เสนอแนวทางในการระดมทรัพยากรต่าง ๆ มาช่วยในการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา 2. ช่วยวางแผนในการดำเนินงานกับคณะกรรมการสถานศึกษาในการระดมทรัพยากรมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา 3. จัดหาวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยสอนในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิชาการและวิชาชีพชุมชนและท้องถิ่น 4. จัดกิจกรรมสืบสานจารีตประเพณี และวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ	1. ร่วมกำหนดแนวทางในการระดมทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งภายนอกและภายในท้องถิ่น เพื่อนำมาพัฒนาคุณภาพการศึกษา 2. ส่งเสริมการใช้วิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ด้านวิชาชีพในท้องถิ่น มาให้ความรู้กับนักเรียน โดยจัดหาและเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นวิทยากรภายนอก 3. สนับสนุนการจัดกิจกรรมเพื่อสืบสานประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ โดยร่วมเป็นคณะกรรมการดำเนินการ

9. เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชนและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และท้องถิ่น คณะกรรมการสถานศึกษาเป็นผู้แทนของกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่ บทบาทในฐานะกรรมการสถานศึกษาจะทำหน้าที่ตัวแทนตัวแทนของสถานศึกษา เสริมสร้างความสัมพันธ์กับประชาชน หรือองค์กรต่าง ๆ ให้ความสำคัญของการศึกษา และนำสถานศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาและสถานศึกษาจึงควรควบคู่กัน ดังตาราง 9

ตาราง 9 บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาในการเสริมสร้างความสัมพันธ์
ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

บทบาทหน้าที่สถานศึกษา	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
- พัฒนาปรับปรุงสถานศึกษาให้มีความพร้อมในทุกด้านทั้งในด้านสภาพแวดล้อมทั่วไปที่สะอาด ร่มรื่น สวยงาม น่าอยู่ มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนการสอน - พัฒนาสถานศึกษาให้เป็นแหล่งที่จะศึกษาหาความรู้ โดยปรับปรุงห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ เรียนในวิชาต่างๆ ให้มีความสมบูรณ์พร้อมที่จะใช้ทั้งภายในสถานศึกษาและให้บริการบุคคลภายนอก - เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชน และท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่น มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น	- ประสานกับประชาชน และองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ให้เข้ามาร่วมกันพัฒนาปรับปรุงสถานศึกษาให้มีความพร้อมที่จะเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน และเป็นแหล่งที่จะให้บริการชุมชน - ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของสถานศึกษา ประสานสัมพันธ์กับชุมชนและองค์กรภายนอกให้เห็นความสำคัญของสถานศึกษาและใช้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชนและเป็นแหล่งให้บริการชุมชน - ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน และท้องถิ่น เพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชน

10. ให้ความเห็นชอบ รายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษาก่อนเสนอต่อสาธารณชน คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนรับผิดชอบในการดำเนินการของสถานศึกษา เมื่อสิ้นปีการศึกษาจะต้องจัดทำสรุปรายงานการดำเนินการเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษาได้รับทราบ และเห็นชอบรายงานต่อสาธารณชน ซึ่งสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษามีบทบาทควบคู่กัน ดังตาราง 10

ตาราง 10 บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาในการให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษาก่อนเสนอต่อสาธารณชน

บทบาทหน้าที่สถานศึกษา	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
1. จัดทำสรุปรายงานผลการดำเนินงานประจำปี 2. เสนอคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อรับทราบและเห็นชอบให้รายงานต่อสาธารณชน 3. รายงานผลการดำเนินการประจำปีของสถานศึกษาให้สาธารณชนได้ทราบ โดยใช้สื่อต่างๆ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ หรือสิ่งอื่น ๆ	1. รับทราบและให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษา 2. เสนอแนะเพื่อปรับปรุงรายงานผลการดำเนินงานประจำปีให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นก่อนนำไปเผยแพร่

11. แต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะอนุกรรมการ เพื่อดำเนินงานตามระเบียบที่เห็นสมควร นอกจากคณะกรรมการสถานศึกษาแล้ว ยังมีผู้นำชุมชนหรือประชาชนในท้องถิ่นอีกไม่น้อยที่ยินดีจะเข้าร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา ดังนั้น เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลดังกล่าวได้เข้ามามีส่วนร่วม คณะกรรมการสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญที่จะสรรหาบุคคลเพื่อแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษาและคณะอนุกรรมการเพื่อแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษาและคณะอนุกรรมการ เพื่อช่วยดำเนินการกิจของคณะกรรมการสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นได้ สถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาจึงควรมีบทบาทควบคู่กัน ดังตาราง 11

ตาราง 11 บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาในการแต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะอนุกรรมการ

บทบาทหน้าที่สถานศึกษา	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
1. สำรวจและจัดทำทำเนียบบุคคลที่มีความสามารถและบุคคลตัวอย่างด้านต่าง ๆ ที่ประสบผลสำเร็จในด้านการดำเนินชีวิต ได้รับการยอมรับจากสาธารณชน 2. เสนอรายชื่อบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมต่อคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษา และ/หรือคณะอนุกรรมการตามภารกิจที่ระเบียบกำหนด	1. พิจารณาแต่งตั้งที่ปรึกษาและ/หรือคณะอนุกรรมการตามภารกิจของคณะกรรมการสถานศึกษาตามความจำเป็นและความเหมาะสม 2. ส่งเสริมสนับสนุนเป็นที่ปรึกษาให้คณะอนุกรรมการได้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มศักยภาพในการช่วยเหลือกิจกรรมของสถานศึกษา

12. ปฏิบัติการอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษานั้น ๆ นอกจากภารกิจที่ระบุไว้ ยังมีหลายสิ่งที่จะต้องได้รับความร่วมมือ ได้รับการสนับสนุน จากการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษา เช่น เรื่องนโยบายหรือเรื่องเร่งด่วนที่หน่วยงานต้นสังกัดได้แจ้งให้สถานศึกษาปฏิบัติ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ถ้าได้รับความร่วมมือได้รับการสนับสนุนจากคณะกรรมการสถานศึกษา ก็จะทำให้งานในภารกิจของสถานศึกษาประสบความสำเร็จได้รวดเร็วขึ้น สถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาจึงควรมีบทบาทควบคู่กัน ดังตาราง 12

ตาราง 12 บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาในการปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษา

บทบาทหน้าที่สถานศึกษา	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
1. นำนโยบาย แนวปฏิบัติหรือเรื่องเร่งด่วนที่หน่วยงานต้นสังกัดแจ้งให้สถานศึกษาได้ปฏิบัติ เสนอคณะกรรมการสถานศึกษาได้ทราบ	1. รับทราบให้ความเห็นและข้อเสนอแนะในการดำเนินการตามภารกิจที่หน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษานั้นมอบหมาย
2. ประสานความร่วมมือในการดำเนินการร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษา ที่ปรึกษา และ/หรือ คณะทำงานเพื่อให้การดำเนินการในภารกิจที่ได้รับมอบหมายสำเร็จลุล่วง	2. ให้ความร่วมมือ ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินการในภารกิจที่สถานศึกษาจะต้องปฏิบัติตามงานที่ได้รับมอบหมาย

กรมสามัญศึกษา (2542 : 50) สรุปงานของคณะกรรมการสถานศึกษาไว้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรระบุบทบาทในด้านให้คำปรึกษาสนับสนุนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจดำเนินงาน รับทราบผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชนควรระบุบทบาทในการสนับสนุน ส่งเสริม และให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา

กรมสามัญศึกษา (2542 : 37) ได้สรุปงานบุคลากรในการให้ชุมชนมีส่วนร่วมไว้ว่า ชุมชนร่วมจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นในลักษณะ ดังนี้

1. ร่วมจัดกิจกรรมการเรียนรู้
2. สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้
3. นิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล
4. ปรับปรุง แก้ไข พัฒนาคุณลักษณะนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542 : 1-2) ได้สรุปงานบุคลากรขององค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดการศึกษาไว้ว่า องค์กรท้องถิ่น ชุมชน มีส่วนร่วมจัดการศึกษา โรงเรียนจะพัฒนาได้ดีถ้าทุกฝ่ายทุกคนในชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียนรักโรงเรียน เข้าร่วมคิดร่วมทำ ร่วมจัดการศึกษา พัฒนาโรงเรียน สนับสนุนทรัพยากรบุคคลและงบประมาณในลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ร่วมดำเนินการวางแผนบริหารและพัฒนาโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ
3. ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมพัฒนาโรงเรียน จัดกิจกรรมสนับสนุนการพัฒนานักเรียนทุกด้านทั้งในและนอกโรงเรียน
4. ประชาชนในท้องถิ่นรับทราบความเคลื่อนไหวก้าวหน้าของโรงเรียนเสมอ
5. ผู้นำท้องถิ่น ผู้ปกครอง ชุมชน ยอมรับว่าโรงเรียนมีคุณภาพและมาตรฐาน

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับการจัดการศึกษา

1. บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน บทบาทหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

มาตรา 40 ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา และสถานศึกษาอาชีวศึกษาของแต่ละสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริม สนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ และผู้ทรงคุณวุฒิ

จำนวนคณะกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามกำหนดในกฎกระทรวง

ให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2545 ก : 24)

บทบาทตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546

มาตรา 38 ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา และสถานศึกษาอาชีวศึกษาของแต่ละสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริม สนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และ

หรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ และผู้ทรงคุณวุฒิ

จำนวนคณะกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธาน กรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดใน กฎกระทรวง

ให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2546 ข : 14)

การปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษา นอกจากภารกิจที่พระราชบัญญัติ กำหนดไว้ ยังมีหลายสิ่งหลายอย่างที่มีความจำเป็นที่จะต้องได้รับความร่วมมือ ได้รับการสนับสนุน จากคณะกรรมการสถานศึกษา เช่น เรื่องนโยบายหรือเรื่องเร่งด่วนที่หน่วยงานต้นสังกัดได้แจ้งให้ สถานศึกษาปฏิบัติซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้น ถ้าได้รับความร่วมมือจากคณะกรรมการสถานศึกษา ก็จะทำให้ งานในการกิจของสถานศึกษา ประสบความสำเร็จได้รวดเร็วขึ้น

รูปแบบของการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา

การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา กับการจัดการศึกษาในชุมชน หมายถึง การที่ คณะกรรมการสถานศึกษา เข้ามาเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในโรงเรียน โดยการร่วมกันกำหนด แนวทางการจัดการศึกษา การจัดทำธรรมนูญโรงเรียน การร่วมดำเนินการโดยการสนับสนุนให้ ความร่วมมือในการจัดการศึกษา การร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินการร่วมเสนอแนะให้ข้อคิดเห็นใน การปรับปรุงติดตามผลการดำเนินงาน การตรวจสอบการทำงานของโรงเรียน และร่วมรับผลของการ จัดการศึกษาในชุมชน รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการประกันโอกาสทางการศึกษา ประกันคุณภาพการศึกษา ประกันประสิทธิภาพและประกันความปลอดภัยของนักเรียนและการปฏิรูปการศึกษาที่เป็นนโยบาย สำคัญในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542

จากการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ศิริกาญจน์ โกสุมภ์, 2542) พบว่า ในโรงเรียนมีกิจกรรมต่างๆ ที่ชุมชนและโรงเรียนมีส่วนร่วมในการ จัดการศึกษาค่อนข้างชัดเจน แต่บางกิจกรรมกระบวนการมีส่วนร่วมน้อย และไม่ชัดเจน ในส่วนของการ มีส่วนร่วมชัดเจน รูปแบบของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่สำคัญในโรงเรียน ซึ่ง คณะกรรมการสถานศึกษาและโรงเรียนอาจจะศึกษาเพื่อพิจารณาเป็นแนวทางนำมาใช้ในการ จัดการศึกษาของโรงเรียนร่วมกัน ดังนี้

รูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา พบว่า ในพื้นที่ที่ศึกษาการดำเนินการ เกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษา มีรายละเอียดโดยสรุป ดังนี้ ในส่วนของการเลือกบุคคลในชุมชน

เข้ามาเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา นอกจากโรงเรียนจะปฏิบัติตามข้อกำหนดของระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ.2539 แล้ว โรงเรียนยังพิจารณาเลือกคณะกรรมการสถานศึกษาจากบุคคลที่มีคุณสมบัติโดดเด่นในชุมชนรวมทั้งมีความรู้พอสมควรกล้าแสดงความคิดเห็นและเป็นคนรุ่นใหม่ที่จะทำประโยชน์ให้กับโรงเรียนได้ ผ่านความเห็นชอบของผู้มีอุปการคุณต่อโรงเรียนมาเป็นกรรมการ โดยคณะกรรมการสถานศึกษาจะมีบทบาท ในการมีส่วนร่วม กับโรงเรียนในการจัดการศึกษาของชุมชน ในด้านการกำหนดนโยบายของโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียน และคณะครูจะเป็นผู้กำหนดนโยบายของโรงเรียนแล้วนำนโยบายดังกล่าว มาเสนอต่อที่ประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาบพทบาทการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ในส่วนของการกำหนดนโยบายของโรงเรียน จึงเป็นฝ่ายสนับสนุนคอยเสริมสร้าง และให้การช่วยเหลือ รวมทั้งการตัดสินใจในการเลือกดำเนินการ โดยคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนจะร่วมกันแสดงความคิดเห็นต่อนโยบายดังกล่าวแล้ว จึงร่วมกันพิจารณาตัดสินใจว่าในเรื่องใดโรงเรียนควรมีนโยบายในการปฏิบัติอย่างไร ในการจัดทำแผนงานและโครงการของโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา มีวิธีการจัดทำแผนปฏิบัติการของโรงเรียน โดยการมอบหมายให้คณะกรรมการสถานศึกษาที่เป็นคณะครูร่วมกันเขียนแผนพัฒนาโรงเรียนประจำปี โดยก่อนที่จะเขียนรายละเอียดของแผนคณะครู ที่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาจะจัดทำโครงร่างของแผนมาเสนอให้คณะกรรมการสถานศึกษาทั้งหมดพิจารณาก่อนว่าจะทำอะไรเพิ่มเติมหรือจะลดส่วนใดบ้าง เมื่อตกลงกันแล้วคณะครูจึงไปจัดทำเป็นต้นฉบับร่าง และนำเสนอให้คณะกรรมการสถานศึกษาพิจารณาให้ความเห็นชอบ

ส่วนการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา พบว่า ในการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาทุกครั้ง เลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษา คือ ผู้บริหารโรงเรียนจะนัดหมายกับคณะกรรมการสถานศึกษาล่วงหน้าเป็นการภายใน เพื่อหาเวลาว่างของคณะกรรมการส่วนใหญ่ให้ตรงกัน แล้วจึงเชิญประชุมอย่างเป็นทางการ ซึ่งคณะกรรมการสถานศึกษาจะมาประชุมเกือบครบเกือบทุกคน ทุกครั้ง ยกเว้นการประชุมที่มีวาระของการขออนุมัติงบประมาณคณะกรรมการสถานศึกษาจะมารับทุกคน ในการดำเนินการประชุมเกือบจะทุกครั้งวาระของการประชุมจะเริ่มต้นด้วยประธานคณะกรรมการสถานศึกษากล่าวต้อนรับ คณะกรรมการสถานศึกษาเปิดประชุม แจ้งเรื่องที่ประธานต้องการแจ้งให้คณะกรรมการสถานศึกษาดำเนินการประชุมต่อ ซึ่งจะเป็นวาระเกี่ยวกับการรับรองรายงานการประชุมครั้งที่ผ่านมา เรื่องสืบเนื่องจากการประชุมครั้งที่โรงเรียนได้ดำเนินการในช่วงเวลาที่ผ่านมา และจะต้องดำเนินการต่อไปแล้วด้วยเรื่องอื่นๆ ที่ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน คณะครู และผู้นำชุมชน จะหยิบยกขึ้นมาหารือแล้วปิดการประชุม

การมีส่วนร่วมในการร่วมระดมทรัพยากรเพื่อการพัฒนาโรงเรียนในด้านต่างๆ คณะกรรมการสถานศึกษา มีบทบาทอย่างมากในการร่วมระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาโรงเรียน ลักษณะการระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน เป็นการระดมทรัพยากรทั้งจาก

ภายนอกชุมชนและภายในชุมชน ทั้งในลักษณะของการขอบริจาค การจัดให้มีการทำบุญ เช่น การทอดผ้าป่า ทอดกฐิน การแสดงพระธรรมเทศนาของพระที่มีชื่อเสียง หรือการเรียไ้เงินจากผู้ปกครองนักเรียนโดยตรง การประสานและการเป็นสื่อกลางระหว่างชุมชนกับโรงเรียน การที่คณะกรรมการสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทในการปกครองภายในชุมชน และบางส่วนก็เป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อ.บ.ต.) ทำให้มีโอกาสดูคลุคลีกับประชาชนมาก

บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาที่พบประการหนึ่งก็คือ การประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนได้ทราบข่าวสาร และความก้าวหน้าในการทำงานของโรงเรียน เช่น การเล่าถึงการพัฒนาโรงเรียนในด้านต่างๆ การจูงใจให้ผู้ปกครองนักเรียนส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียน เป็นต้น

การจัดการศึกษาและการพัฒนาการจัดการเรียน แม้ว่าคณะกรรมการสถานศึกษาจะไม่ได้เรียนรู้ในโรงเรียน จากรายงานผลการดำเนินงานของโรงเรียนต่อที่ประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งคณะกรรมการสถานศึกษาสามารถแจ้งความต้องการของคนในชุมชนให้โรงเรียนทราบว่าชุมชนต้องการให้โรงเรียนปรับปรุง พัฒนาการเรียนรู้ด้านเพิ่มเติมบ้าง ซึ่งในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษากับโรงเรียนในด้านนี้มากที่สุด

กระบวนการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ (AIC)

1. ลักษณะของกระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วม AIC

1.1 AIC เป็นทฤษฎีและกระบวนการในการบริหาร (สมเดช สีแสง, 2542 : 149-150) ที่พัฒนาขึ้นมาใหม่โดย บิลล์ สมิท (Bill Smith) และทูริดาโต้ (Turid Sato) แห่งสถาบัน ODII (Organizing for Development : International Institute) ตั้งอยู่ที่กรุงวอชิงตันดีซี

สมิท และซาโต้ (ประวิต เอรารรรถ, 2545 : 15 ; อ้างอิงมาจาก Smith and Sato, 1998 : 125) พบว่า ทฤษฎีและวิธีการบริหารต่างๆ ที่มีมาก่อนมักจะเกี่ยวกับการบริหารโครงการหรือเกี่ยวกับองค์กรเดี่ยวๆ เช่น การสร้างถนน โรงงาน บริษัท นำไปใช้กับงานพัฒนาไม่ได้ผลทำให้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา ยุ่งยาก สลับซับซ้อนมากกว่างานเชิงเดี่ยวเหล่านั้นมากเพราะมีบุคคลต่างๆ มาก ซึ่งแต่ละองค์กร สถาบัน และบุคคลต่างก็มีความเข้าใจและวัตถุประสงค์วิธีการเรียนรู้ต่างกัน ควบคุมกันไม่ได้ แต่มีผลกระทบต่อบรรยากาศทั้งหมด การบริหารและการจัดการของแต่ละองค์ประกอบทุกส่วนในระบบต้องมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีปฏิสัมพันธ์จากการปฏิบัติจริง ระบบทั้งระบบจึงจะมีพลังสร้างสรรค์เพียงพอที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นคุณ

อดีตที่ผ่านมาพบว่า บุคคลและองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนามีความเข้าใจหรือไม่เข้าใจไปคนละทางมีจุดมุ่งหมายและวิธีปฏิบัติคนละอย่างแต่มีผลกระทบหรืออิทธิพล (Influence) ถึงกันและกันทั้งทางบวกและทางลบและไม่มีใครควบคุม (Control) ใครได้ ต่างคนต่างทำกันไปคนละทางสองทาง อาจจะไม่พอใจหรือขัดแย้งและไม่เห็นคุณค่า (Appreciation) ซึ่งกันและกันหรืออาจจะเกลียดกันไปเลย

วิธีการบริหารจัดการแบบ AIC คำนึงถึงปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงคิดวิธีการที่จะให้ทั้งระบบเข้ามาทำงานและเรียนรู้ร่วมกัน โดยคำนึงถึงมิติทางสังคม จิตใจ วิทยาศาสตร์และการบริหารจัดการ วิธีการ AIC เป็นวิธีการที่จะให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมาวางแผนร่วมกัน ซึ่งมี 3 ช่วง คือ

1. ช่วงซาบซึ่งคุณค่า (Appreciation) : A

ผู้เข้าร่วมประชุมปฏิบัติการทั้งหมดคิดและจินตนาการอยากเห็นสิ่งที่ดีงามอะไรเกิดขึ้น มีคิดว่า ห้ามวิพากษ์วิจารณ์สิ่งที่คนอื่นให้ความเห็น แต่ละคนต้องเคารพและเห็นคุณค่าในความคิดเห็นของคนอื่น ทุกคนมีอิสระ มีคุณค่า มีความสุข มีความรัก ความเข้าใจต่อกัน สิ่งที่ทุกคนนำมาเมื่อเรียงเรียงขึ้นก็คือ นโยบายของระบบ เป็นนโยบายที่คนในระบบช่วยกันสร้างขึ้น จึงเป็นพันธกรณีที่มียุทธศาสตร์ที่คนในระบบจะช่วยกันทำให้เป็นจริงตามความฝันของกลุ่มตนเอง

2. ช่วงปฏิสัมพันธ์หรืออิทธิพลระหว่างกัน (Influence) : I

เป็นการทำงานร่วมกันภายใต้ข้อจำกัดที่จะทำให้อิทธิพลต่อการนำไปสู่การสร้างสรรค์ ในช่วงนี้แบ่งกลุ่มย่อยเหมือนกันแต่กลุ่มไม่ละปนกันเท่าในช่วงแรก แต่เป็นกลุ่มตามงาน หรือตามความถนัดมากขึ้น สมาชิกในกลุ่มพูดหรือเขียนรูปว่าจะใช้สิ่งช่วยกันคิดในช่วงแรกเป็นจริง จะต้องทำอะไรบ้าง สิ่งทีกลุ่มควรทำเรียกว่ายุทธศาสตร์ (Strategies) เมื่อเรียบเรียงแล้วก็จะกลายเป็นพันธะทางสังคมที่จะต้องทำตามที่ได้ตกลงกันไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ช่วงควบคุมไปสู่การกระทำ (Control) : C

หมายถึงการเปลี่ยนยุทธศาสตร์ การลงมือปฏิบัติ การติดตามผล ประเมินผล การปฏิบัติ แต่ละกลุ่มทำแผนปฏิบัติ โดยมีตัวแทนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมด้วย การกระทำดังกล่าวจะเกิดการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง โดยทุกกลุ่มในระบบมีการประสานสัมพันธ์กันด้วยดีตลอด

1.2 AIC เป็นเครื่องมือที่คนพยายามค้นคว้าวิธีการต่าง ๆ โดยพิจารณาและวิจัยมากกว่า 50 ปี มีการทดลองใช้และการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ มุ่งที่จะส่งเสริมให้คนมีความรักกัน และเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำ จุดประสงค์ : เพื่อระดมความคิดสร้างสรรค์ เสริมสร้างพลังงาน บุคลากรทุกระดับ และสนับสนุนให้เป็นไปได้ เมื่อแต่ละคนตั้งใจทำ

2. ขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วม AIC

ขั้นตอนที่ 1 (A) สภาพปัจจุบันที่ต้องรับรู้

สำรวจสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน แต่ละคนแสดงความรู้สึกสะท้อนความเป็นจริงตามที่ตนเองเห็น แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มเล็กให้เกิดความรัก ความเป็นมิตร เห็นคุณค่าเข้าใจ กรุณา ถามได้แต่ไม่วิจารณ์ ให้โอกาสทุกคนเท่าเทียมกัน สรุปให้เป็นเรื่องเดียว มีประธานเลขา ผู้เสนอตามที่เห็นควรนำเสนอในกลุ่มใหญ่

ขั้นตอนที่ 2 (A2) สภาพที่ปรารถนาในอนาคต

กำหนดสภาพที่มุ่งหวัง แต่ละคนแสดงความรู้สึก ความมุ่งหวัง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มเล็ก ยังดเว้นการวิจารณ์ ให้โอกาสทุกคนเท่าเทียมกัน สรุปให้เป็น “เรื่องแห่งความฝัน” เรื่องเดียว นำเสนอในกลุ่มใหญ่ เพื่อสร้างสรรค์ยุทธศาสตร์ร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 3 (I1) กำหนดแนวทางปฏิบัติความสำเร็จตามสภาพที่ปรารถนา

คิดค้นวิธีการสำคัญ(ยุทธศาสตร์) ซึ่งจะทำได้สภาพที่มุ่งหวัง แต่ละคนคิดยุทธศาสตร์ ให้ได้ 1-3 ข้อลงบนกระดาษย่อยแผ่นละข้อ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มเล็ก คัดเลือกยุทธศาสตร์มากกว่า 1 ข้อ อภิปรายถกแถลงกันได้เพื่อหาข้อยุติที่มีเหตุผลกลุ่มพอใจมากที่สุด ยอมรับมากที่สุด กลุ่มเล็กนำข้อสรุปเสนอกลุ่มใหญ่เพื่อหาข้อยุติที่สมเหตุผลและกลุ่มพอใจมากที่สุด แต่ไม่ลืมเรื่องความรัก ความเป็นมิตร และความคิดเห็นเชิงบวก เพื่อสร้างสรรค์ยุทธศาสตร์ร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 4 (I2) การวิเคราะห์แนวทางปฏิบัติสู่ความสำเร็จตามสภาพที่ปรารถนา

กลุ่มศึกษาผลกระทบและความเป็นไปได้ในการนำยุทธศาสตร์ไปใช้ปฏิบัติจริง มีความสัมพันธ์เชิงสมดุล ปฏิบัติได้โดยกลุ่มผู้เข้าร่วมสัมมนา ส่งผลต่อสภาพแห่งความมุ่งหวังที่ปรารถนา ปฏิบัติได้โดยไม่ขัดแย้งกับนโยบายหลัก คัดเลือกยุทธศาสตร์ที่เข้าเงื่อนไข 1-3

ขั้นตอนที่ 5 (C1) เขียนแผนปฏิบัติการ

แผนดำเนินการ (แผนปฏิบัติการ) นำยุทธศาสตร์แต่ละข้อพร้อมด้วยมาตรการพ่วงมาทำแผนการดำเนินการ (Action Plan) แสวงหาผู้รับผิดชอบโดยกลุ่ม และลงชื่อตามความสมัครใจ จะร่วมจัดทำแผนงานในมาตรการใด นำเสนอแผนการดำเนินการในที่ประชุมใหญ่ ตัวอย่างหัวข้อสำหรับการเขียนแผนดำเนินการ

1. ชื่อยุทธศาสตร์ หรือมาตรการหรือโครงการ (ทำอะไร)
2. หลักการและเหตุผล (ทำไมต้องทำ)
3. เป้าหมายหรือผลที่มุ่งหวัง (ทำเพื่อให้ได้ผลอะไร)
4. วิธีดำเนินการ (ทำอย่างไร)
5. กำหนดเวลา (ทำเมื่อไร)

6. ค่าใช้จ่ายและแหล่งเงิน (จะใช้เงินเท่าไร เอามาจากไหน)
7. ประมาณการรายรับ (ถ้ามี) (จะมีรายรับหรือไม่ คาดว่าจะได้เท่าไร)
8. ผู้รับผิดชอบที่สำคัญ (ใครเป็นคนสำคัญที่ดูแลเรื่องนี้)
9. ผู้ให้ความร่วมมือ (ใครจะต้องเข้ามาให้ความร่วมมือ)
10. อื่น ๆ (มีอะไรที่ควรพูดถึงอีกบ้าง เช่น วิธีติดตามผล วิธีประเมินผล

อุปสรรคที่อาจเกิดขึ้น และวิธีการป้องกัน ฯลฯ)

หมายเหตุ อาจลด เพิ่ม เปลี่ยนแปลง หรือจัดรูปแบบการเขียนได้ตามที่เห็นว่าสมควรหรือเหมาะสม

ขั้นตอนที่ 6 (C2) หาข้อมูลและสัญญาใจ

ที่ประชุมกลุ่มใหญ่อภิปรายให้ได้ข้อมูลของแผนการดำเนินการ ร่วมพันธสัญญาสรุปผลการสัมมนา ดวงใจปณิธาน

ขั้นตอนที่ 7 (C3) ติดตามผลและให้การสนับสนุน

การจัดประชุมเพื่อให้การชมเชย เผยแพร่กิจกรรม และการให้ความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหาที่ต้องร่วมกันแก้ไข ทั้งนี้อาจมีที่ปรึกษาแนะนำ

3. หลักสำคัญในการดำเนินการประชุมตามกระบวนการ AIC

3.1 เป็นการระดมพลังสร้างสรรค์ มีเป้าหมายสำคัญอยู่ 3 ประการ คือ

3.1.1 ความรู้รักสามัคคีของคนในสังคม เพื่อร่วมกันสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามในการอยู่ร่วมกัน

3.1.2 สถาบันที่ทำให้ทุกคนได้มาอยู่ร่วมกันเป็นแกนกลางของการพัฒนาทุกคนโดยมีเป้าหมายร่วมกันที่จะพัฒนาสถาบันนั้น ๆ ให้ทุกคนอยู่ร่วมกันด้วยความผาสุก

3.1.3 การพัฒนาเป็นการพัฒนาองค์กรรวม ไม่ได้มุ่งเพียงด้านใดด้านหนึ่ง มองเป้าหมายของการพัฒนาอย่างมีความสัมพันธ์กัน

3.2 กระบวนการ AIC มีแนวคิดพลังสร้างสรรค์ที่มีอยู่ในตัวบุคคล กลุ่มคน มีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม พลังนี้คือ

3.2.1 พลังความรัก ความซาบซึ้งและเข้าใจ ซึ่งจะทำให้เกิดความเมตตาปรารถนาดีต่อกัน เป็นมิตร และเห็นคุณค่า

3.2.2 พลังความพยายาม การจัดการที่มีการควบคุมทำให้ทุกคนเกิดความมุ่งมั่นที่จะพัฒนา แสดงความรับผิดชอบ พร้อมทั้งจะปฏิบัติการที่ดีอยู่ในการดูแลรับผิดชอบของตนเอง

สรุปได้ว่า กระบวนการ AIC มี 3 ขั้นตอน คือการกระตุ้นให้เกิดการสร้างความรู้การพัฒนาความรู้ร่วมกันโดยการระดมความคิด และ การปฏิบัติการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อไปสู่เป้าหมายที่วางไว้

การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

ตามเจตนารมณ์แห่งรัฐที่ต้องการพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้อันเป็นเงื่อนไขไปสู่ระบบเศรษฐกิจให้คนไทยทั้งปวงได้รับโอกาสเท่าเทียมกันที่จะเรียนรู้และฝึกอบรมได้ตลอดชีวิตและมีปัญญาเป็นทุนไว้สร้างงานและรายได้ และนำประเทศให้รอดพ้นจากวิกฤติเศรษฐกิจและสังคมโดยยึดหลักการศึกษ สร้างคน สร้างงาน สร้างชาติ ดังนั้นจึงได้มีการกำหนดเป็นกฎหมายเพื่อให้ทุกภาคส่วนของสังคมได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรม และระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ดังนี้

1. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

มาตรา 58 ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณการเงินและทรัพย์สินทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่นและต่างประเทศมาใช้ในการศึกษา ดังนี้

1.1 ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาโดยอาจจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษาได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

1.2 ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัดการร่วม และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาบริจาคทรัพย์สิน และทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษาตามความเหมาะสมและความจำเป็น

มาตรา 59 ให้สถานศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคลมีอำนาจในการปกครองดูแลบำรุงรักษาใช้ และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา ทั้งที่เป็นที่ราชพัสดุตามกฎหมายว่าด้วยที่ราชพัสดุ และที่เป็นทรัพย์สินอื่นรวมทั้งจัดหารายได้จากการบริการของสถานศึกษา และเก็บค่าธรรมเนียมการศึกษาที่ไม่ขัดหรือแย้งกับนโยบายวัตถุประสงค์และภารกิจหลักของสถานศึกษา

บรรดาอสังหาริมทรัพย์ที่สถานศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคลได้มา โดยมีผู้อุทิศให้หรือโดยการซื้อหรือแลกเปลี่ยนจากรายได้ของสถานศึกษา ไม่ถือเป็นที่ราชพัสดุและให้เป็นกรรมสิทธิ์ของสถานศึกษา

บรรดารายได้ และผลประโยชน์ของสถานศึกษาของรัฐ ที่เป็นนิติบุคคลรวมทั้งผลประโยชน์ที่เกิดจากที่ราชพัสดุ เบี้ยปรับที่เกิดจากการผิดสัญญาการศึกษา และเบี้ยปรับที่เกิดจากการผิดสัญญาซื้อทรัพย์สิน หรือจ้างทำของที่ดำเนินการโดยใช้เงินงบประมาณ ไม่เป็นรายได้ที่ต้องนำส่งกระทรวงการคลัง ตามกฎหมายว่าด้วยเงินคงคลังและกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ

มาตรา 60 ให้รัฐจัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้กับการศึกษาในฐานะที่มีความสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศโดยจัดสรรเป็นเงินงบประมาณเพื่อการศึกษา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) 2545 : 32-34)

2. พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546

มาตรา 39 ให้มีผู้อำนวยการสถานศึกษา เป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและมีอำนาจหน้าที่ประสานการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2546 : 15) สรุปได้ว่า การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา หมายถึง การมีส่วนร่วมในด้านการระดมทุนทรัพย์ สิ่งของ วัสดุอุปกรณ์ และวิทยากรผู้ชำนาญการ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยสอนในสถานศึกษา รูปแบบของการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

(Educational Resource Mobilizations) เนื่องจากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องอาศัยความร่วมมือและความช่วยเหลือจากคนภายในชุมชนหรือนอกชุมชนค่อนข้างมาก ทำให้ผู้นำชุมชนโดยคณะกรรมการสถานศึกษาต้องมีส่วนร่วมกับทางโรงเรียนในการระดมทรัพยากรเพื่อศึกษามาใช้ในการพัฒนาโรงเรียนตลอดมา และมีลักษณะของการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ดังนี้

1. แหล่งทรัพยากร มักจะได้แก่ คหบดีในท้องถิ่น ญาติของข้าราชการระดับสูง ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน เจ้าอาวาส ลูกศิษย์ของเจ้าอาวาส ผู้นำชุมชน ศิษย์เก่า องค์กรการกุศล ต่างๆ และคนในชุมชน

2. วิธีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โรงเรียนอาจจะใช้วิธีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาหลายวิธี ได้แก่ การขอบริจาคจากแหล่งทรัพยากร ทั้งในชุมชน และนอกชุมชน ซึ่งในกรณีนี้มักจะใช้ในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาที่จำเป็นและต้องการวงเงินสูง เช่น การสร้างอาคารเรียน การซื้อที่ดิน เพื่อขยายบริเวณโรงเรียน การขอบริจาคคอมพิวเตอร์ เครื่องใช้ในการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และสื่อการเรียนรู้เพื่อการปฏิรูปการศึกษา เป็นต้น

3. การจัดกิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมทางศาสนาที่โรงเรียนและชุมชนอาจจะร่วมกันจัด เช่น การทอดผ้าป่า ซึ่งโรงเรียนอาจจัดขึ้นที่โรงเรียนโดยมีเจ้าอาวาสเป็นประธาน ในการจัดการทอดผ้าป่าเพื่อระดมทรัพยากรการศึกษาเข้าโรงเรียน โดยโรงเรียนจัดการเตรียมองค์ผ้าป่า และเครื่องไทยทานที่โรงเรียนทั้งหมด และถวายองค์ผ้าป่าแก่เจ้าอาวาสที่โรงเรียนโดยมีผู้ปกครอง นักเรียน และประชาชนมาร่วมทำบุญ เมื่อเจ้าอาวาสรับองค์ผ้าป่าแล้วก็จะมอบเงินที่ประชาชนมาร่วมทำบุญทั้งหมดให้ทางโรงเรียน การทอดผ้าป่านี้นั้นทางโรงเรียนอาจจะจัดขึ้นเป็นประจำทุกปีในโอกาสที่มีการจัดงานอำลาสถาบันของนักเรียนที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยถือเป็นการระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษาประจำปีของโรงเรียนก็ได้ ส่วนกิจกรรมทางศาสนาอื่นๆ ที่ทางโรงเรียนมักจะร่วมกันจัดขึ้นกับทางชุมชน เพื่อระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาในโรงเรียน ได้แก่

การทอดกฐิน ซึ่งเจ้าอาวาสมักจะได้รับการติดต่อมาจากลูกศิษย์ที่อยู่ต่างถิ่น การนิมนต์พระที่มีชื่อเสียง มาแสดงพระธรรมเทศนา เพื่อนำเงินที่ประชาชนทำบุญมาใช้ในการกิจกรรมของโรงเรียน และการทำบุญ ในวาระต่างๆ ของโรงเรียนเช่น การฉลองอาคารเรียนหลังใหม่ การทำบุญวันแม่ วันขึ้นปีใหม่หรือวัน ลอยกระทง เป็นต้น

4. การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน โรงเรียนอาจจะจัดกิจกรรมเพื่อการศึกษา จากการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน เช่น การขอบริจาคสิ่งของ อาหาร ถ้วยรางวัลหรือเสื้อผ้า เพื่อเป็นรางวัลให้เด็กในงานกีฬา งานวันประถมศึกษา วันเด็กและการจัดวิ่งมาราธอนประจำปี

5. การตั้งสหกรณ์ในโรงเรียน การตั้งสหกรณ์โรงเรียน มี 2 แบบ คือ สหกรณ์ ร้านค้า และสหกรณ์ออมทรัพย์ ซึ่งคณะกรรมการประสานงานกิจกรรมสหกรณ์โรงเรียน ในการประชุมผู้ปกครอง นักเรียนเพื่อเชิญชวนให้ผู้ปกครองนักเรียนสมัครเป็นสมาชิกสหกรณ์ผ่าน นักเรียน โดยให้นักเรียนเก็บสะสมเงินมาฝากกับครูประจำชั้นและครูประจำชั้นรวบรวมเงินมา ให้ครูที่ทำหน้าที่การเงินของโรงเรียน เพื่อนำไปฝากกับสหกรณ์ออมทรัพย์ครูของทางจังหวัด ที่ให้ดอกเบี้ยสูงและโรงเรียนอาจจะแบ่งดอกเบี้ยที่ได้รับจากการฝากเงินกับสหกรณ์ออมทรัพย์ ครูนี้ออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรก เป็นเงินปันผลที่จ่ายคืนให้กับนักเรียนและคณะครูที่ฝากเงิน ส่วนที่สอง นำไปใช้ในการกิจกรรมของโรงเรียนและการจัดตั้งกองทุนครู และกองทุนเพื่อการศึกษา ของนักเรียนสำหรับ

6. การตั้งกองทุนในโรงเรียน ทั้งสองลักษณะ คือ กองทุนเพื่อการศึกษาของ นักเรียนและกองทุนครู เป็นการนำเงินดอกเบี้ยที่ได้จากการฝากเงินจากกิจกรรมออมทรัพย์ ในโรงเรียนส่วนหนึ่งมาตั้งเป็นกองทุนการศึกษาของนักเรียน ซึ่งคณะกรรมการสถานศึกษา คณะครูและผู้นำชุมชนส่วนกันประสานงานให้คนในชุมชนนำเงินมาบริจาคสมทบทุนของ โรงเรียนในโอกาสต่างๆ โดยเฉพาะในงานศพซึ่งเจ้าภาพมักจะบริจาคทรัพย์ากรที่มีผู้มาร่วม ทำบุญให้กับกองทุนของโรงเรียน เพื่อเป็นการอุทิศส่วนกุศลให้ผู้เสียชีวิต จนกลายเป็นธรรมเนียม ปฏิบัติอย่างหนึ่งของการจัดงานศพในชุมชนบางแห่ง โดยจะบริจาคทรัพย์ากรในวันฉาปนกิจศพ ซึ่งทางโรงเรียนตอบแทนเจ้าภาพที่บริจาคทรัพย์ากรทำบุญให้กองทุนการศึกษาของทางโรงเรียน ด้วยการมอบเกียรติบัตรในวันงานวันประจำปีของโรงเรียน

นอกจากนี้โรงเรียนอาจมีระดมทุนเพื่อพัฒนาสถานศึกษาในลักษณะการขอบริจาคเป็น สิ่งของ เช่น การขอบริจาคเครื่องไทยทานจากคณะกรรมการสถานศึกษา การทำบุญเลี้ยงพระ ใน โอกาสต่างๆ การขอบริจาคโต๊ะ เก้าอี้นักเรียน ในการขยายชั้นเรียน เป็นต้น การขอบริจาค ในกรณีเหล่ นี้โรงเรียนควรดำเนินการโดยการปรึกษากับคณะกรรมการสถานศึกษาในการประชุมเพื่อเป็นการด กลงกันล่วงหน้าหรือบางครั้งเมื่อมีการประชุมถึงวาระนี้คณะกรรมการสถานศึกษาอาจจะร่วมกัน บริจาคตามจิตศรัทธาและความสามารถที่จะบริจาคได้โดยสมัครใจ แต่ส่วนใหญ่แล้วคณะกรรมการ

สถานศึกษามักจะแสดงความจำนงในการบริจาคเมื่อเห็นความจำเป็นของโรงเรียน ซึ่งบางครั้งก่อนที่จะได้รับการขอร้องจากทางโรงเรียนเสียอีก

กระบวนการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา (Education Resource Mobilization Process)

โดยทั่วไปโรงเรียนมีกระบวนการในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาในกรณีการขอบริจาคทรัพยากรเป็นจำนวนมากจากผู้ที่มีฐานะดี เช่น การระดมทรัพยากรเพื่อสร้างอาคารเรียน สร้างห้องประชุมโรงเรียน หรือจัดซื้อที่ดินให้โรงเรียนตามขั้นตอนดังนี้ คือ

1. การหาแหล่งทรัพยากร หรือการหาเบาะแส ว่ามีใครบ้างที่สนใจหรือมีความต้องการที่จะบริจาคทรัพยากรเพื่อช่วยเหลือโรงเรียนในด้านต่างๆ เพราะผู้บริจาคบางคนจะมีเป้าหมายเจาะจงในการบริจาค เช่น บางคนเจาะจงที่จะบริจาคเพื่อเด็กพิการ บางคนก็เจาะจงที่จะบริจาคเพื่อช่วยเหลือวัดที่อยู่ในชนบท บางคนก็เจาะจงที่จะบริจาคเพื่อการศึกษา ฯลฯ ทางโรงเรียนหรือผู้นำชุมชนควรหาแหล่งทรัพยากรจากเบาะแสเหล่านี้ ซึ่งจะทราบได้จากการสืบเสาะของคณะกรรมการสถานศึกษา หรือคณะครูในโรงเรียนในบางกรณี แม้จะยังไม่ทราบว่าแหล่งทรัพยากรต้องการบริจาคเพื่อการศึกษาหรือไม่ แต่ถ้าเห็นว่ามีความสามารถที่จะบริจาคได้และมีความเกี่ยวข้องกับทางโรงเรียนพอสมควร เช่น เป็นผู้มีการกระคุณ เป็นศิษย์เก่าคณะกรรมการสถานศึกษา อาจจะติดต่อเพื่อขอให้บริจาคทรัพยากรให้โรงเรียนตามความจำเป็น

2. การหาผู้เชื่อมโยงระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษาและโรงเรียนกับแหล่งทรัพยากร หลังจากที่ชุมชนและโรงเรียนหาแหล่งทรัพยากรหรือเบาะแสของทรัพยากรได้แล้วในกรณีที่ต้องการระดมทรัพยากรเป็นจำนวนมาก เช่น การระดมทรัพยากรเพื่อสร้างอาคารเรียน สร้างห้องประชุมหรือซื้อที่ดินให้โรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนและคณะกรรมการสถานศึกษาควรจะขอความร่วมมือกับผู้ที่สามารถเชื่อมโยงระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้บริหารโรงเรียนกับแหล่งทรัพยากรก่อนที่จะมีการประสานกับแหล่งทรัพยากรอย่างเป็นทางการต่อไป ผู้เชื่อมโยงระหว่างผู้นำชุมชนและโรงเรียนกับแหล่งทรัพยากรนี้ ส่วนมากมักจะเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับทั้งโรงเรียน ชุมชน และแหล่งทรัพยากร เช่น การที่พระลูกศิษย์ของเจ้าอาวาสเป็นผู้เชื่อมโยงระหว่างเจ้าอาวาสกับผู้นำชุมชนและคหบดี ญาติของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ หรือประธานคณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนซึ่งเป็นคนนั้นเก่าเป็นผู้เชื่อมโยงระหว่างคหบดีในท้องถิ่นกับโรงเรียนและชุมชนหรือครูในโรงเรียนเป็นผู้เชื่อมโยงกับญาติของตนเองที่บริจาคทรัพยากรสร้างอาคารเรียนให้โรงเรียนอื่นมาบริจาคที่โรงเรียนที่ตนเองสอนอยู่ เป็นต้น

นอกจากนี้คณะกรรมการสถานศึกษา หรือผู้นำชุมชนอาจเป็นผู้เชื่อมโยงกับแหล่งทรัพยากรที่เป็นญาติหรือเพื่อนพบปะในการติดต่องานหรือการสังสรรค์ และชักชวนอย่างไม่เป็นทางการให้ร่วมบริจาคทรัพยากรเพื่อพัฒนาโรงเรียน เมื่อเห็นว่าแหล่งทรัพยากรให้ความสนใจก็จะมาแจ้งให้

คณะกรรมการสถานศึกษาและคณะครูทราบในการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาและเลือกคณะกรรมการที่จะติดต่อประสานงานกับแหล่งทรัพยากรเกี่ยวกับรายละเอียดของการบริจาคต่อไป

3. การประสานงานระหว่างชุมชน และ โรงเรียนกับแหล่งทรัพยากร เมื่อหาผู้เชื่อมโยงระหว่างชุมชนกับโรงเรียน และแหล่งทรัพยากรได้เรียบร้อยแล้ว ผู้เชื่อมโยงจะดำเนินการติดต่อกับแหล่งทรัพยากรเป็นการภายใน เพื่อยืนยันความเป็นไปได้ของการบริจาคทรัพยากร สนับสนุนโรงเรียนแล้วจึงจะเริ่มการประสานงานอย่างเป็นทางการและนัดหมายให้คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้นำชุมชน และผู้บริหาร โรงเรียนพบปะกับแหล่งทรัพยากร เพื่อพิจารณาร่วมกันถึงรายละเอียดต่างๆ ในการบริจาคต่อไป โดยปกติในชุมชนเจ้าอาวาสหรือผู้นำทางศาสนามักจะเป็นผู้ที่มีบทบาทมากในขั้นตอนนี้เพราะอาจทำหน้าที่เป็นหัวหน้าคณะกรรมการเพื่อประสานงานกับแหล่งทรัพยากร ส่วนกรรมการอื่นอาจประกอบด้วยผู้บริหาร โรงเรียน ผู้นำชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้เชื่อมโยงกับแหล่งทรัพยากร

ลักษณะของการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มีเจตนารมณ์ระดมความร่วมมือ ซึ่งเป็นทุนทางสังคมจากทุกส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ไปใช้เป็นทรัพยากรสำหรับการจัดการศึกษา นอกเหนือจากงบประมาณแผ่นดิน ตามแนวทางภาคีเพื่อการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 4)

มณฑนา คังชะกะฤษณ์ (2543) กล่าวว่าไว้ว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสามารถเข้ามามีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษา ดังนี้

1. เป็นผู้จัดบริการทางการศึกษาทั้งในลักษณะเป็น โรงเรียน และศูนย์การเรียนรู้ที่ประชาชนจัดเองโดยตรง หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพร้อมเป็นผู้จัด
2. เป็นแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนที่ช่วยเสริมสร้างประสบการณ์แก่ผู้เรียนเพื่อให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ
3. เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้เฉพาะทางในฐานะภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. เป็นกรรมการในองค์กรคณะบุคคลแต่ละระดับตามที่กฎหมายกำหนดเพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาโดยตรง
5. ร่วมกำหนดหลักสูตรท้องถิ่นที่เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของชุมชน
6. ช่วยสนับสนุนทรัพยากรแก่สถานศึกษา โดยการบริจาคเงินและวัสดุ การช่วยสอนวิชาต่างๆ ตามหลักสูตร การช่วยด้านกำลังแรงงานในกิจกรรมเสริมการเรียนการสอน
7. ร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายสำหรับการศึกษาของบุตรหลานตามฐานะทางเศรษฐกิจ
8. ช่วยเสริมสร้างการจัดการศึกษาของชุมชนให้มีความเข้มแข็ง โดยจัดตั้งเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านประสบการณ์และด้านวิชาการ

9. ช่วยคุ้มครองสิทธิเด็ก ด้วยการสอดส่องดูแลความประพฤติของผู้เรียน ให้ความช่วยเหลือและประสานงานกับสถานศึกษา

10. ช่วยตรวจสอบผลการดำเนินงานของสถานศึกษาที่ตั้งในชุมชน

11. ร่วมจัดการศึกษานอกระบบตามอัธยาศัยผ่านสื่อต่างๆ ตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายในชุมชน

12. ทำหน้าที่ในฐานะบิดามารดา ผู้ปกครอง โดยเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญที่สุดของบุตรหลานในครอบครัว

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2542) ได้ศึกษาพบว่าจากประสบการณ์การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศต่างๆ แม้ว่าแต่ละรัฐบาลต่างเป็นผู้สนับสนุนหลักในด้านงบประมาณขณะเดียวกันส่วนอื่นๆ ในสังคมก็มีบทบาทสำคัญด้วยเช่นเดียวกัน เพื่อช่วยเพิ่มทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา หรือทดแทนในส่วนที่ไม่เพียงพอ เพื่อลดภาระของภาครัฐ “การสนับสนุนด้านการเงินของชุมชนต่างๆ จะมีแรงจูงใจและลักษณะที่แตกต่างกันในชุมชนบางแห่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนเมืองจะพึ่งพาการบริจาคเงินเป็นหลัก แต่ชุมชนอื่นๆ อาจใช้วิธีการกระตุ้นการสนับสนุนด้านวัตถุ ซึ่งรวมถึง ไม้ อิฐ และวัสดุอื่นๆ ที่ใช้ในการก่อสร้าง ตลอดจนอาหารของนักเรียนและครู ในสังคมบางแห่งมีการบริจาควัว ควาย หรือสัตว์อื่นๆ นอกจากนี้ ยังมีการบริจาคแรงงานเพื่อช่วยในการก่อสร้างและซ่อมบำรุง รวมทั้งการเพาะปลูกและการเก็บเกี่ยวพืชผล เพื่อใช้เป็นอาหารในโรงเรียนหรือเพื่อขายและนำเงินมาซื้อวัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียน อนึ่ง สมาชิกชุมชนยังเข้าร่วมในคณะกรรมการโรงเรียนและมักจะให้บริการโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายในด้านต่างๆ เช่น การทำบัญชี การออกแบบทางสถาปัตยกรรมฯลฯ ตลอดจนมักจะมีการบริจาคที่ดินเพื่อให้สร้างห้องเรียน บ้านพักครูและสนามกีฬา”

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542 : 9-10) ได้นำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์ของการระดมทรัพยากรที่ใช้ในประเทศต่างๆ สรุป โดยสังเขปดังนี้

1. จัดตั้งสมาคมผู้ปกครอง โรงเรียนและครู
2. จัดงานบันเทิงในท้องถิ่น แล้วมีการขอรับการบริจาคต่อหน้าสาธารณชนโดยใช้วิธีการลงโทษทางสังคมแก่ผู้ไม่มาร่วมงานบริจาค มีการเรียกค่าปรับแก่บุคคลที่ไม่มาร่วมงาน
3. จัดงานประมุขของที่ได้รับบริจาค พร้อมทั้งบริการอาหารและเครื่องดื่ม
4. ชักจูงให้บริจาคเป็นจำนวนมาก เพื่อสร้างความเชื่อถือ เช่น ตั้งชื่ออาคารตามชื่อผู้บริจาค
5. ใช้การส่งเสริมวัฒนธรรม การแสดงประกอบงานบันเทิงและขอบริจาค
6. ที่ประชุมหมู่บ้าน กำหนดให้บุคคลบริจาคต่ำสุด หรือสูงสุด ตามที่ที่ประชุมหมู่บ้านร่วมกันกำหนด (บริจาควัว, ควาย, เงิน)

7. บังคับเรียกเก็บเงินจากทุกครอบครัวเป็นจำนวนเท่าๆ กัน (ถ้าจริงๆ จะอนุญาตให้ใช้แรงงานเป็นการทดแทน)

8. การบริจาคเงินเป็นรายเดือน หรือบริจาคอาหารและเครื่องอุปโภค บริโภคอื่นๆ อย่างต่อเนื่อง (ไม่สามารถดึงดูดให้คนบริจาคได้มากเท่ากับการบริจาคสำหรับงานก่อสร้าง และซ่อมแซมอาคาร หรือสิ่งอื่นๆ ที่สามารถมองเห็นอย่างชัดเจน)

9. เก็บค่าเล่าเรียนเพิ่ม

10. การเรียกเก็บค่าบริการด้านสังคมจากผู้ใช้บริการ

11. การเก็บภาษี

12. หักเงินรายเดือนเพื่อเข้ากองทุนปันผลกลาง

13. เก็บเงินจากร้านค้าภายในหมู่บ้าน ถ้าไม่ได้เงินก็รับชำระค่าใช้จ่ายบางส่วนในรูปแบบของอาหาร ที่พักหรือแรงงานในพื้นที่ทำการเกษตรของตนแทน

14. องค์กรทางศาสนา เรียกเงินระหว่างทำพิธีในโบสถ์ วัด หรือสุเหร่า

15. เก็บค่าเช่าทรัพย์สิน

16. องค์กรทางศาสนาที่มีโรงเรียนในอุปถัมภ์มากกว่า 1 โรงเรียน ใช้วิธีนำเงินส่วนเกินของโรงเรียนบางโรงเรียนไปชดเชยให้กับโรงเรียนอื่นๆ ที่มีงบประมาณไม่เพียงพอได้

17. ครูและพนักงานอื่นๆ ในโรงเรียนขององค์กรศาสนามักจะทำงานโดยรับค่าตอบแทนต่ำกว่าอัตราตลาดเป็นการชดเชยแบบแฝง (Hidden Subsidy)

18. โรงเรียนที่ดำเนินการบริหาร โดยสหกรณ์พืชเศรษฐกิจ เรียกเก็บจากค่าธรรมเนียมจากผลผลิตที่ขายได้

19. สร้างมาตรการจูงใจเพื่อกระตุ้นการสนับสนุนของชุมชน ได้แก่ การสร้างความมั่นใจสำหรับการดำเนินงานในระยะยาว/ คำมั่นสัญญาของรัฐบาลที่จะเข้าดำเนินกิจการทั้งหมดแทน (Ultimate Takeover) ตลอดจนการจัดหาบุคลากรและวัสดุอุปกรณ์ การใช้เงินอุดหนุนสมทบ (Matching Grants) และมาตรการจูงใจทางภาษี เป็นต้น

20. ใช้มาตรการเงินอุดหนุนสมทบ รัฐไม่ได้บริจาคอาคารสิ่งก่อสร้าง และเครื่องมืออุปกรณ์ให้ในทันที แต่จะกำหนดว่าชุมชนต้องร่วมให้เงินอุดหนุนสมทบด้วย

อย่างไรก็ตามประสบการณ์ในประเทศสหรัฐอเมริกา อาจเป็นกรณีตัวอย่างสำหรับเป็นข้อมูลประกอบการกำหนดแนวทางส่งเสริมสนับสนุนการระดมทุนทางสังคมจากภาคเอกชนในประเทศไทยได้ โดยผู้ประกอบการสามารถมีส่วนร่วมปฏิรูปการศึกษาได้ ดังนี้

1. ริเริ่มและพัฒนาความร่วมมือกับโรงเรียน และลูกจ้างของตนเป็นแกนนำความร่วมมือด้านการศึกษากับธุรกิจ องค์กร ชุมชน และ โรงเรียน

2. ดำเนินงานตามนโยบายและแผนงานของบริษัท ซึ่งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่กำลังทำงานและลูกจ้างคนอื่นๆ ในด้านการศึกษา

3. สนับสนุนทรัพยากรเพื่อช่วยเหลือโรงเรียน และกระบวนการสร้างความร่วมมือซึ่งรวมทั้งความเชี่ยวชาญด้านธุรกิจ เช่น งานด้านการบัญชี การเงิน และการพัฒนาความเป็นผู้นำ และการบริหารจัดการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 5)

แนวทางในการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรทางการศึกษา

จากนโยบาย มาตรการ และการปฏิบัติการจัดการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 58-64) ได้กล่าวถึงแนวทางส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรทางการศึกษาหลายรูปแบบแทรกไว้ พอเป็นแนวทางที่จะนำมาส่งเสริมการระดมทรัพยากรระดับท้องถิ่นได้ดังนี้

1. ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรทางการศึกษา (ในความหมายที่กว้าง) ในระดับโรงเรียน และกลุ่มโรงเรียน (รวมถึงสถานศึกษาระดับต่างๆ) เพื่อให้มีการคาดการณ์ การระดมทรัพยากรทางการศึกษาในรูปแบบต่างๆ มีการกำหนดเป้าหมาย มาตรฐานที่ต้องการบรรลุถึงดัชนีและตัวชี้วัด การติดตามประเมินผล

2. ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาครู ในฐานะที่เป็นทรัพยากรทางการศึกษาที่สำคัญ โดยจัดให้มีทุนส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับจังหวัด ในระดับเดียวกันก็มีแผนล่อล่อกำลังครูลง โดยการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยครูจำนวนน้อยมีบทบาทเป็นผู้ชี้แนะ

3. ในปัจจุบันภายใต้ที่รัฐเก็บได้ในท้องถิ่นที่มีความเป็นเมืองมากขึ้นหรือภาษีท้องถิ่นจัดเก็บในเขตตัวเอง ยังมีได้รวมภาษีที่เก็บเพื่อการศึกษาโดยเฉพาะ และสภาพการณ์ในประเทศไทยยังไม่อาจนำมาตราทางภาษีที่ใช้อยู่ในต่างประเทศมาปฏิบัติ ได้แนวทางและวิธีการที่ควรใช้ จึงน่าจะเป็นการส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกองทุนพัฒนาการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกองทุนพัฒนาเมือง ภูมิภาค และท้องถิ่น

4. มีมาตรการให้มีการลดค่าใช้จ่ายอินเทอร์เน็ตในการใช้อินเตอร์เน็ต

5. สนับสนุนให้มีการใช้สื่อวิทยุ และโทรทัศน์เพื่อการศึกษาอย่างจริงจังโดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้มีวิทยุ – โทรทัศน์ชุมชน ซึ่งองค์กรเอกชน ประชาชนเป็นผู้จัดการทั้งนี้ควรส่งเสริมให้มีการระดมค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาผ่านสื่อในระดับชุมชนมากขึ้น

6. จัดให้มีการทำ “แผนที่ความจำเป็นทางการศึกษา” เพื่อประโยชน์ในการจัดระบบการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันในอาณาบริเวณที่ใกล้เคียงกัน

7. จัดให้มีการร่วมมือระหว่างโรงเรียนด้วยกันเองและโรงเรียนกับมหาวิทยาลัย ในการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาที่มีใช้ตัวเงินร่วมกัน โดยเฉพาะบุคลากรผู้เชี่ยวชาญ และวิชาใหม่ๆ หรือนวัตกรรมการศึกษาที่ควรเผยแพร่

8. มีนโยบายและมาตรการในการส่งเสริมให้เอกชนลงทุนในการวิจัยและพัฒนามากขึ้น โดยมีแรงจูงใจด้านการยกเว้นภาษีให้เอกชนที่ใช้จ่ายเพื่อการวิจัยและพัฒนา และนำหลักฐานการบริจาคเพื่อการศึกษาไปหักลดหย่อนภาษีได้

9. มีแผนปฏิบัติการทรัพยากรทางการศึกษาที่ครบเครื่อง กล่าวคือ ผนึกประสานปัจจัยนำเข้าในการจัดการทรัพยากรทางการศึกษากับกระบวนการจัดการ โดยมีการทำระดับมาตรฐานและคุณภาพที่ต้องการบรรลุถึง มีการติดตามประเมินผลตามดัชนี และตัวชี้วัดทางด้านผลผลิตที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดอยู่ในรัฐธรรมนูญ

10. ปรับปรุงและเพิ่มเติมบทบาทของวัดและสถาบันสงฆ์ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยเริ่มที่วัดซึ่งมีโรงเรียนและมีทรัพย์สิน เงินบริจาค ที่สามารถกำหนดให้นำมาใช้เพื่อการศึกษาได้อย่างน้อยหนึ่งในสามของเงินที่ได้รับบริจาคมามากๆ เช่น วัดหลวงพ่อดำโสธร วัดไร่จิง จัดตั้งกองทุนประจำเพื่อใช้ดอกผลในการปรับปรุงโรงเรียนและขยายสาขาของโรงเรียน

11. พิจารณาจัดสรรเงินอุดหนุนในรูปเงินสมทบ (Matching fund) ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น ที่มีการจัดเก็บรายได้เพื่อใช้จ่ายในการจัดการศึกษา

12. ไม่เก็บภาษีมูลค่าเพิ่มในกิจการด้านการศึกษา วิจัยพัฒนาและการส่งเสริมการเรียนรู้

13. ให้เงินอุดหนุนหรือเงินสมทบแก่โรงเรียน หรือสถาบันการศึกษาตลอดจนเครือข่ายของชุมชน หรือโครงการร่วมของชุมชน และสถาบันต่างๆ ที่พัฒนาต้นแบบของการศึกษา เพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการศึกษา โดยใช้ทรัพยากรทางการศึกษาในความหมายที่กว้าง

14. ส่งเสริมให้มีการผลิตสื่อการสอนในระดับโรงเรียน หรือกลุ่มโรงเรียนเพื่อลดการพึ่งพาสื่อการเรียนการสอนที่ผลิตจากต่างประเทศ สนับสนุนให้ผู้ผลิตสื่อการสอนร่วมกับโรงเรียนในการผลิตสื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

15. ส่งเสริมให้หอการค้าจังหวัดและสมาคมอุตสาหกรรมจังหวัดมีบทบาทในการระดมทุนเพื่อการศึกษา ร่วมกับเทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัดและสภาตำบล

16. ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา ด้วยการมีระบบรางวัลสำหรับโรงเรียนและสถานศึกษาที่มีการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ และจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพโดยมีดัชนี-ตัวชี้วัดที่ชัดเจน

กระทรวงการคลังได้จัดทำแผนแม่บทคลังท้องถิ่นขึ้นโดยมุ่งเพิ่มรายได้ของท้องถิ่นในส่วนจากรายจ่ายนั้น มุ่งปรับปรุงระบบการจัดสรรเงินอุดหนุนท้องถิ่น เร่งรัดจัดตั้งบริษัทประกันสินเชื่อเทศบาล และศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งกองทุนพัฒนาเมืองภูมิภาคและท้องถิ่น ทั้งนี้ โดยจะเริ่มมาตรการปรับปรุงระบบงบประมาณและการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในปีงบประมาณ 2542

กฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ จะต้องมีการเชื่อมกับแผนแม่บทท้องถิ่นนี้ โดยควรประสานงานกับกระทรวงการคลังในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดตั้งกองทุนพัฒนาเมืองภูมิภาคและท้องถิ่นเพื่อให้กองทุนพัฒนาเมืองภูมิภาคและท้องถิ่นเป็นกองทุนพัฒนาเมืองด้วยมิใช่กองทุนพัฒนาเศรษฐกิจแต่เพียงด้านเดียว

ในปัจจุบันภาษีที่รัฐเก็บได้ในท้องถิ่นมีความเป็นเมืองมากขึ้นหรือภาษีท้องถิ่นจัดเก็บในเขตตัวเอง ยังมีได้รวมภาษี ที่เก็บเพื่อการศึกษาโดยเฉพาะ และสภาพการณ์ในประเทศไทย ยังไม่อาจนำมาตรการทางภาษีที่ใช้อยู่ในต่างประเทศมาปฏิบัติได้ แนวทางและวิธีการที่ควรใช้จึงน่าจะเป็นการส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกองทุนพัฒนาการศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของกองทุนพัฒนาภูมิภาคและท้องถิ่น

คณะกรรมการการวางพื้นฐานเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (นิชกานต์ บุญเกิด, 2541 : 11-14) ได้เสนอแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในด้านการระดมสรรพกำลังและการลงทุนทางการศึกษาว่า การดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นเจ้าของและช่วยรับภาระในการจัดการศึกษาอาทิ ระดมผู้รู้มาช่วยสอน โดยเปิดโอกาสให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณสมบัติเหมาะสมมาสอนในสถานศึกษาเปิดโรงงานเพื่อให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง การให้ผู้มีอายุช่วยเหลือผู้เด็กในศูนย์เลี้ยงเด็ก และในด้านการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนก็เปิดโอกาสให้ประชาชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร และมีการกำหนดมาตรฐานขั้นพื้นฐานของผู้เรียนและสถานศึกษา และที่สำคัญก็คือได้จัดรูปแบบการบริหารการศึกษา โดยส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน กำหนดจุดมุ่งหมาย การจัดทำหลักสูตรตลอดจนการตรวจสอบคุณภาพ เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับการศึกษาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต

สรุป การระดมทรัพยากรเป็นการเข้าไปร่วมดำเนินการช่วยเหลือ จัดหาหรือสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ เงินค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานตามแผนงาน โครงการ กิจกรรมของโรงเรียนและรวมไปถึงบุคลากรทางภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ช่วยด้านการสอนของโรงเรียนด้วย

กลยุทธ์การดำเนินงานเพื่อส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรทางการศึกษา

1. การจัดกิจกรรมระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

การบริหาร หมายถึง การหาทางทำงานให้สำเร็จ การทำงานให้สำเร็จได้นั้น มีวิธีการอยู่มากมายหลายวิธีที่ผู้บริหารได้ใช้ความรู้ ความสามารถ เลือกวิธีที่เหมาะสมตามสภาพความต้องการ และสภาพแวดล้อมมาใช้ให้เป็นประโยชน์ และการบริหารงานทุกอย่างย่อมต้องอาศัยปัจจัยหลาย ๆ อย่างมาดำเนินการเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้เรียกว่าทรัพยากรทางการบริหาร (Administration Resources) แต่เดิมแนวความคิดว่าองค์ประกอบสำคัญที่เป็นปัจจัยช่วยในการบริหารงานสำเร็จได้โดยง่าย คือ

1.1 คน (Man) หมายถึง คณะครู บุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นักการภารโรง ผู้ปกครองนักเรียน ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียน

1.2 เงิน (Money) หมายถึง งบประมาณ เงินที่นำมาใช้จ่ายในการดำเนินการ
บริการจัดการศึกษา อาจได้มาจากงบประมาณหรือนอกงบประมาณ

1.3 วัสดุอุปกรณ์ (Material) หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่ใช้เป็นเครื่องมือและอำนวยความสะดวกในการดำเนินการจัดการศึกษา เช่นอาคารสถานที่ หนังสือแบบเรียน วัสดุสื่อ

1.4 การจัดการ (Management) หมายถึง วิธีการต่าง ๆ ในการบริหารจัดการ การ
บริหารจัดการในยุคโลกาภิวัตน์ยังต้องเพิ่มปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลให้สามารถทำงานสำเร็จได้ดียิ่งขึ้นมี
เพิ่มอีก 2 ประการ คือ ข้อมูลสารสนเทศ (Information) และเทคโนโลยี (Technology) ซึ่งหมายถึงการ
นำเอาวิทยาศาสตร์ประยุกต์มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติ 2 ประการหลังนี้โดยทั่ว ๆ ไปเรียก
กันว่า “IT” (อริปิตย์ คลี่สุนทร. 2547 : ไม่มีเลขหน้า)

การระดมทรัพยากรทางการศึกษาเป็นภาระหน้าที่ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัด
การศึกษาทุกระดับ ความจำเป็นในการใช้ทรัพยากรของแต่ละสถานศึกษาแต่ละแห่งมีความจำเป็น
แตกต่างกันไปตามบริบท ดังนั้นกิจกรรมการระดมทรัพยากรทางการศึกษาย่อมมีความแตกต่างกัน
ด้วย การนำกลยุทธ์การพัฒนามาใช้ให้ประสบผลสำเร็จ ขึ้นอยู่กับสภาพปัจจุบันที่เกิดขึ้นกับ
สถานศึกษานั้น ๆ ความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์ ตลอดจนความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุก
ฝ่ายที่มีความตั้งใจจริง ใจต่อการแก้ปัญหาาร่วมกัน โดยมีเป้าหมายที่สำคัญคือประสิทธิภาพการ
บริหารจัดการศึกษา ตามสภาพโดยทั่วไปของโรงเรียนบ้านกว้างท่าเยี่ยมเป็น โรงเรียนขนาดเล็ก
งบประมาณไม่เพียงพอต่อการพัฒนาในหลายด้าน แต่บุคคลที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะผู้คนที่อาศัยใน
หมู่บ้านในเขตพื้นที่ให้บริการให้ความสำคัญต่อโรงเรียนเป็นอย่างดี กิจกรรมการระดมทรัพยากร
จึงเป็นการร่วมมือกันระหว่างบุคคลในชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน องค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น

2. การสำรวจและจัดทำทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิ มีความหมายว่า พื้น ชื่น พื้นเพ ปัญญา หมายความว่า ความรอบรู้ ความรู้ทั่ว
ความฉลาดเกิดแต่การเรียนรู้และการคิด

ภูมิปัญญา ตรงกับคำศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “Wisdom” ซึ่งมีความหมายว่า ความรู้
ความสามารถ ความเชื่อ ความสามารถทางพฤติกรรม สามารถใช้ในการแก้ไขปัญหาของมนุษย์

ภูมิปัญญา หมายถึง พื้นความรู้ความสามารถ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความสามารถในการใช้พื้นความรู้สร้างสรรค์งานเพื่อ
พัฒนาและดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่น การถ่ายทอดความรู้ หรือการสอน หมายถึง บอกวิชาความรู้
ให้แสดงเข้าใจโดยวิธีบอกหรือทำให้เห็นเป็นตัวอย่างเพื่อให้รู้ตัวรู้ชั่ว

ภูมิปัญญาไทย หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถและทักษะของคนไทยอันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกรองร ประยุกต์ พัฒนาและถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัยภูมิปัญญาไทย มีลักษณะเป็นองค์รวมและมีคุณค่าทางวัฒนธรรม เกิดขึ้นในวิถีชีวิตไทย ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจเป็นที่มาขององค์ความรู้ที่องกวมขึ้นใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้การแก้ปัญหาการจัดการและการปรับตัวในการดำเนินวิถีชีวิตของคนไทย ลักษณะของภูมิปัญญามีความเด่นชัดในหลายด้าน เช่น

1. ด้านเกษตรกรรม ได้แก่ ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะและเทคนิคในการทำเกษตรกรรม
2. ด้านการเกษตรและหัตถกรรม ได้แก่ การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิต เพื่อการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรมชาติ อันเป็นขบวนการให้ชุมชน ท้องถิ่น สามารถพึ่งพาทางเศรษฐกิจได้ ตลอดจนทั้งการผลิตและการจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม
3. ด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนานวัตกรรมบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิมซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้
4. ด้านการแพทย์แผนไทย ได้แก่ ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้ เช่น การรู้จักใช้ยาจากสมุนไพร การนวดแผนไทย
5. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งการอนุรักษ์พัฒนา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน เช่น การบวชป่า การสืบชะตา การอนุรักษ์ป่าชายเลน

ภูมิปัญญาท้องถิ่นในประเทศไทยนั้นมีอยู่มากมาย การสำรวจ ค้นหาและรวบรวมเพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศทางภูมิปัญญา ในอันที่จะเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน สอดคล้องกับนโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา ฉบับนี้ได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2542 กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า ภูมิปัญญาไทยจะได้รับการฟื้นฟูและนำมาปรับใช้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์และบริบททางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปโดยถือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางการศึกษาสำหรับคนทั้งชาติและเป็นไปเพื่อเน้นคุณค่าทางจิตพิสัยเพื่อนำไปสู่คุณภาพอย่างยั่งยืน จนเกิดเป็นพลังขับเคลื่อนสู่การแก้ปัญหาและพัฒนาคนและสังคมตามแนวทางที่เหมาะสมแก่ประเทศไทย

แผนงานที่ 1 การส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา มีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อนำสาระและกระบวนการการเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาเข้าสู่การศึกษาทั้ง การศึกษาในโรงเรียน การศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย
2. เพื่อพัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาด้านภูมิปัญญาให้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่ง ต่อ การจัดการศึกษาทุกระดับ และทุกระบบ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน เอกชน และภาครัฐ
3. มีการนำนวัตกรรม สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา มาใช้ในการพัฒนาระบบ ข้อมูล สารสนเทศด้านภูมิปัญญาเพื่อการศึกษา

แผนงานที่ 2 การส่งเสริม การสำรวจ และการวิจัยเรื่องภูมิปัญญาในการจัดการศึกษา มีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อสำรวจรวบรวม วิเคราะห์และประมวลข้อมูลภูมิปัญญาไทยทุกระดับทั้ง ระดับท้องถิ่นและระดับชาติ
2. เพื่อฟื้นฟู เลือกรื้อฟื้นและพัฒนาองค์ความรู้ภูมิปัญญาไทยให้เป็นระบบ สามารถ นำมาใช้ในการศึกษาอย่างคุ้มค่าและสมจริง
3. เพื่อแสวงหาและเลือกสรรวิธีการวิจัยที่เหมาะสมในการศึกษาพัฒนาการเรียนรู้ เรื่องภูมิปัญญา
4. เพื่อพัฒนารูปแบบการนำเนื้อหาและวิธีการถ่ายทอดการเรียนรู้ภูมิปัญญามาใช้ ในระบบการศึกษา

โดยมีเป้าหมายให้มีระบบข้อมูลองค์ความรู้เรื่องภูมิปัญญา มีเครือข่ายการวิจัยทำ หน้าที่ในการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้เรื่องภูมิปัญญา และมีเครือข่ายสถานศึกษาเพื่อทำวิจัยและนำ ผลการวิจัยไปใช้พัฒนาการเรียนรู้อัตราการ/วิธีการที่นำมาใช้คือ ส่งเสริมสนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษา และหน่วยวิจัยทุกภูมิภาคให้ทำการวิจัยและขยายผล การวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาอย่างกว้างขวาง โดยทำการศึกษาค้นคว้าวิจัยสาระภูมิปัญญา ในการดำรงชีวิตวิถีวัฒนธรรม ศาสนา ตลอดจนวิธีการ นำมาใช้พัฒนาการศึกษา การเสริมสร้างและประสานงานให้เกิดเวทีแลกเปลี่ยนแปลงเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างนักวิจัย ผู้รู้ชาวบ้าน นักวิชาการ และผู้ที่เกี่ยวข้องในการสร้างองค์ความรู้เรื่องภูมิปัญญาเพื่อ การศึกษา การส่งเสริมสนับสนุน และประสานเครือข่ายคลังข้อมูลภูมิปัญญาไทย เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ และขยายผลสู่การพัฒนาการศึกษาในทุกระดับทุกระบบ

แผนงานที่ 3 การยกย่องครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา มีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อยกย่องและเชิดชูเกียรติผู้ทรงภูมิปัญญาให้มีบทบาทสำคัญในการนำภูมิปัญญา เข้าสู่การศึกษาในฐานะ “ครูภูมิปัญญา” ที่ได้สร้างสรรค์ผลงานและพัฒนากระบวนการถ่ายทอดอย่าง ต่อเนื่อง

2. เพื่อให้ครูภูมิปัญญาสามารถทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาเข้าสู่การศึกษาในระบบการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอย่างมีศักดิ์ศรี

มีเป้าหมายเพื่อยกย่องและเชิดชูเกียรติ “ครูภูมิปัญญา” ตลอดจนทำข้อกำหนดในเรื่องสวัสดิการที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์ผลงานและพัฒนากระบวนการถ่ายทอดอย่างต่อเนื่องและมีการจัดระบบการตอบแทนการปฏิบัติภารกิจของครูภูมิปัญญาและองค์กรที่เกี่ยวข้อง โดยใช้มาตรการ/วิธีการ คือ ประสานกับหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง สืบค้นและจัดทำฐานข้อมูล เกี่ยวกับผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อพิจารณาและยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นครูภูมิปัญญา ส่งเสริมสนับสนุนและประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการยกย่องผู้ทรงภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ เพื่อสร้างระบบการยกย่องเชิดชูเกียรติภูมิปัญญาในส่วนที่เกี่ยวกับบทบาทในการถ่ายทอด ภูมิปัญญาโดยกำหนดค่าตอบแทนในการปฏิบัติภารกิจและกิจกรรมอื่น ๆ อย่างเหมาะสมและจัดทำทำเนียบครูภูมิปัญญาพร้อมคู่มือถ่ายทอดเพื่อการเผยแพร่

แผนงานที่ 4 การบริหารและการจัดการในการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่การจัดการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อให้มีกลไกในการบริหารและการจัดการที่มีประสิทธิภาพในการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่ระบบการศึกษาทั้งในการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย
2. เพื่อให้ประชาชน เอกชน และภาครัฐร่วมเป็นเครือข่ายดำเนินงานส่งเสริมภูมิปัญญาในการจัดการศึกษา เป้าหมายเพื่อให้เกิดพลังทางสังคมในการมีส่วนร่วมและสนับสนุนในการนำภูมิปัญญาเข้าสู่ระบบการศึกษาตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มีเครือข่ายภูมิปัญญาในทุกระดับทุกภูมิภาค และท้องถิ่นเพื่อดำเนินงานร่วมกับ หน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับ/ระบบต่าง ๆ และมีกองทุนของประชาชนสนับสนุนการนำภูมิปัญญาเข้าสู่ การจัดการศึกษา โดยใช้มาตรการ/วิธีการ คือ สืบค้นรวบรวมและศึกษาภูมิปัญญาที่ปรากฏอยู่ในชุมชนท้องถิ่นทั้งในรูปของผู้ทรงภูมิปัญญาองค์กรชุมชน เครือข่ายการเรียนรู้ เพื่อประโยชน์ในการบริหารและการจัดการจัดทำตัวชี้วัดภูมิปัญญาเพื่อประโยชน์ในการติดตามและประเมินผลแผนงาน ส่งเสริมสนับสนุน และประสานงานเครือข่ายของประชาชน เอกชน และภาครัฐให้ร่วมกันดำเนินงานส่งเสริมภูมิปัญญาในการจัดการศึกษา จัดตั้งกองทุนส่งเสริมภูมิปัญญาในการจัดการศึกษาให้มีคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยภูมิปัญญากับการศึกษาซึ่งประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนหนึ่งทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุน ประสานงาน และระดมทรัพยากร เพื่อการดำเนินงานด้านภูมิปัญญาในการจัดการศึกษาโดยมีสถาบันแห่งชาติว่าด้วยภูมิปัญญา และการศึกษาไทยเป็นสำนักงานเลขานุการและประสานงาน ทบพทวนกฎระเบียบต่าง ๆ ให้มีผลเอื้อต่อการสนับสนุนแผนงานต่าง ๆ ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2546)

การวิจัยปฏิบัติการ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาค้นคว้าได้เลือกใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ซึ่งกล่าวถึงความหมาย จุดมุ่งหมาย กรอบแสดงลักษณะ กระบวนการวิจัย ขั้นตอน และสรุปหลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามแนวคิดของเคมมิส และแม็กแท็กการ์ท (Kemmis and McTaggart, 1988 : 11-15) ซึ่งประวิต เอราวรรณ์ (2545 : 1-30) ได้กล่าวถึงการวิจัยเชิงปฏิบัติการไว้ ดังนี้

1. ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ หมายถึง กระบวนการศึกษาค้นคว้าร่วมกันอย่างเป็นระบบของกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน เพื่อทำความเข้าใจต่อปัญหาหรือข้อสงสัยที่กำลังเผชิญอยู่ เพื่อให้ได้แนวทางการปฏิบัติ หรือวิธีการแก้ไขปรับปรุงที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในการปฏิบัติงาน

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) หมายถึง การวิจัยประเภทหนึ่ง ซึ่งใช้กระบวนการปฏิบัติอย่างมีระบบ ผู้วิจัยและผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการปฏิบัติและวิเคราะห์หาคำอธิบาย การปฏิบัติ การดำเนินการต่อเนื่องไปจนกว่าจะได้ข้อสรุปที่แก้ไขได้จริง หรือพัฒนาสภาพการณ์ของสิ่งที่ได้ย่อมมีประสิทธิภาพ

2. มโนทัศน์พื้นฐาน (Basic Concept) ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ 7 ประการ

2.1 การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นการเชื่อมโยง 2 เรื่องเข้าด้วยกัน คือ แนวคิด ทฤษฎี ไปสู่การปฏิบัติได้จริง

2.2 ผู้ปฏิบัติงานคือนักวิจัยซึ่งอยู่ในองค์กร หรือชุมชนที่กำลังเผชิญสภาพการปฏิบัติงานที่เป็นปัญหาหรือข้อสงสัยที่คลุมเครือไม่กระจ่าง

2.3 เป้าหมาย คือ เพื่อแก้ปัญหา และการปฏิบัติงานแบบมีอาชีพ

2.4 หัวใจสำคัญที่แฝงอยู่ในกระบวนการวิจัยปฏิบัติการ คือ การมีส่วนร่วมและความร่วมมือกัน เพื่อนำไปสู่ความเกี่ยวพันกันของผู้เกี่ยวข้องในองค์กรหรือชุมชนที่ดำเนินการวิจัย

2.5 การมีส่วนร่วมในการวิจัยปฏิบัติการ คือ การร่วมกันตระหนักในปัญหา การวางแผน ตัดสินใจ ลงมือปฏิบัติ ต่อบริการตนเอง และการรู้สึกรับผิดชอบ

2.6 เป็นกระบวนการศึกษาแบบวิวัฒน์ (Evolving) ที่ค่อย ๆ พัฒนาขึ้นเป็นลำดับจากจุดเล็ก ๆ ของคนกลุ่มหนึ่งในประเด็นปัญหาที่ไม่ใหญ่โตหรือซับซ้อนเกินไป

2.7 จุดเด่นของการวิจัยปฏิบัติการ คือ ผู้ปฏิบัติงานในฐานะนักวิจัย เมื่อได้ทำการวิจัยแล้ว ผลการวิจัยจะตอบสนองความต้องการของตนเอง ทำให้อยากศึกษาค้นคว้าและปรับปรุงพัฒนางานต่อไป

3. จุดมุ่งหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

จุดมุ่งหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานประจำให้ดีขึ้น โดยนำเอางานที่ปฏิบัติอยู่มาวิเคราะห์สภาพปัญหา อันเป็นเหตุให้งานนั้น ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร จากนั้นใช้แนวคิดทางทฤษฎีและประสบการณ์การปฏิบัติงานที่ผ่านมาแสวงหาข้อมูลและวิธีการที่คาดว่าจะแก้ปัญหาดังกล่าวได้ แล้วนำวิธีการดังกล่าวไปทดลองใช้กับกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น

4. กรอบแสดงลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ กรอบแสดงลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการมี 4 ลักษณะดังนี้

4.1 เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วมและร่วมมือ (Participation and Collaboration)

ใช้การทำงานเป็นกลุ่ม ผู้ร่วมวิจัยทุกคนมีส่วนร่วมสำคัญและมีบทบาทเท่าเทียมกันในทุกกระบวนการของการวิจัย ทั้งการเสนอความคิดเห็นเชิงทฤษฎีและการปฏิบัติ ตลอดจนการวางแผนการวิจัย

4.2 เน้นการปฏิบัติ (Action Orientation) การวิจัยชนิดนี้การปฏิบัติเป็นสิ่งสำคัญ

ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและศึกษาผลของการปฏิบัติเพื่อมุ่งให้เกิดการพัฒนา

4.3 ใช้การวิเคราะห์วิจารณ์ (Critical Function) การวิเคราะห์การปฏิบัติการ

อย่างลึกซึ้งจากสิ่งที่สังเกตได้ จะนำไปสู่การตัดสินใจที่สมเหตุสมผลเพื่อปรับปรุงแผนการปฏิบัติ

4.4 ใช้วงจรการปฏิบัติการ (The Action Research Spiral) ตามแนวคิดของ

Kemmis และ McTaggart คือ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนกลับ (Reflection) ตลอดจนการปรับปรุงแผน (Replanning) เพื่อนำไปปฏิบัติในวงจรต่อไปจนกว่าจะได้รูปแบบของการปฏิบัติงานที่เป็นที่พึงพอใจและได้ข้อเสนอเชิงทฤษฎีเพื่อเผยแพร่ต่อไป

5. กระบวนการดำเนินงานการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีขั้นตอนที่สำคัญๆ ในการดำเนินการดังนี้

5.1 การจำแนกหรือพิจารณาปัญหาที่ประสงค์จะศึกษา ผู้วิจัยและกลุ่มที่ทำการ

วิจัย จะต้องศึกษารายละเอียดของปัญหาที่จะศึกษาอย่างชัดเจน ปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียน ซึ่งจะทำให้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ จะต้องมีทฤษฎีรองรับในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น การวิเคราะห์สภาพปัญหาควรพิจารณาให้ครบ 4 องค์ประกอบต่อไปนี้คือ ปัญหาที่เกี่ยวกับครู นักเรียน เนื้อหาวิชาและสภาพแวดล้อม

5.2 เลือกปัญหาสำคัญที่เป็นสาระควรแก่การศึกษาวิจัย เลือกโดยอาศัยทฤษฎี

มาร่วมพิจารณาลักษณะปัญหา แล้วสร้างวัตถุประสงค์ของการวิจัย ตลอดจนอาจจะต้องสร้างสมมติฐานของการวิจัยในรูปแบบของข้อความที่ต้องการประเมินที่แสดงความสัมพันธ์ของปัญหาหลักการ หรือทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น

5.3 เลือกเครื่องมือดำเนินการวิจัย ที่จะช่วยให้ได้คำตอบปัญหาตามสมมติฐานที่ตั้งไว้เครื่องมือที่ใช้มี 2 ลักษณะ คือ เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองปฏิบัติหรือฝึกหัดตามวิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการปฏิบัติ

5.4 บันทึกเหตุการณ์อย่างละเอียดในแต่ละขั้นตอนของการวิจัยทั้งส่วนที่เป็นความก้าวหน้าและเป็นอุปสรรคตามวงจรการปฏิบัติการคือ ในขั้นตอนของการวางแผนการปฏิบัติการสังเกต และการสะท้อนผลการปฏิบัติการ เก็บสะสมข้อมูลบันทึกไว้เพื่อใช้ในการปรับปรุงวงจรปฏิบัติการต่อไป และเพื่อเป็นการรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์หาคำตอบของสมมติฐาน

5.5 ตรวจสอบข้อมูลของกลุ่มผู้วิจัย ได้พิจารณาไว้แล้วอีกครั้งหนึ่ง เพื่อสรุปหาคำตอบที่เป็นสาเหตุและวิธีแก้ปัญหานั้นตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยสรุปประมวลเป็นหลักการ (Principle) รูปแบบ (Model) ของการปฏิบัติหรือเสนอเชิงทฤษฎี (Proposition) หรือทฤษฎี (Theory) ทั้งนี้ต้องอาศัยหลักตรรกวิทยาโดยวิธีอุปมานและความรู้เชิงทฤษฎีด้วย

6. ขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ กระบวนการวิจัยนี้เมื่อกล่าวในเชิงนำไปใช้เพื่อพัฒนา และปรับปรุงการปฏิบัติงานในโรงเรียนมีวิธีดำเนินการตามวงจรของการวิจัยเชิงปฏิบัติการคือ

6.1 ขั้นวางแผน (Plan) เริ่มต้นด้วยการสำรวจปัญหาร่วมกันระหว่างบุคคลภายในโรงเรียนเพื่อให้ได้ปัญหาที่สำคัญที่ต้องการให้แก้ไขตลอดจนการแยกแยะรายละเอียดของปัญหานั้นเกี่ยวกับลักษณะของปัญหาเกี่ยวข้องกับใคร แนวทางแก้ไขอย่างไรและจะต้องปฏิบัติอย่างไร

6.2 ขั้นปฏิบัติการ (Action) เป็นการนำแนวคิดที่กำหนดเป็นกิจกรรมในขั้นวางแผนมาดำเนินการ โดยการวิเคราะห์วิจารณ์ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นร่วมกันของทีมงานประกอบด้วย เพื่อทำการแก้ไขปรับปรุงแผน ฉะนั้นแผนที่กำหนดควรจะต้องมีความยืดหยุ่นสามารถปรับได้

6.3 ขั้นสังเกตการณ์ (Observation) เป็นการสังเกตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นด้วยความรอบคอบ ซึ่งอาจเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นทั้งที่คาดหวังและไม่คาดหวังโดยอาศัยเครื่องมือการเก็บข้อมูลเข้าช่วย

6.4 ขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติการ (Reflection) เป็นขั้นสุดท้ายของวงจร การทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการคือ การประเมินหรือตรวจสอบกระบวนการแก้ไขปัญหาหรือสิ่งที่เป็นข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติการ ผู้วิจัยร่วมกับกลุ่มผู้เกี่ยวข้องจะต้องตรวจสอบปัญหาที่เกิดขึ้นในแง่มุมต่าง ๆ ถ้าสัมพันธ์กับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน และของระบบการศึกษาที่ประกอบกันอยู่โดยผ่านการถกอภิปรายปัญหา การประเมินโดยกลุ่มจะทำให้ได้แนวทางของการพัฒนาขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม และเป็นพื้นฐานข้อมูลนำไปสู่การปรับปรุงและการวางแผนการปฏิบัติต่อไปโดยสามารถแสดงกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการได้

7. การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

การวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การแจกแจงข้อค้นพบที่สำคัญในเชิงอธิบายความ ซึ่งจะนำมาสู่การสรุปเป็นผลงานวิจัย และแสดงให้เห็นแนวทางหรือรูปแบบการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ เพื่อแก้ไขปัญหาในเรื่องราวของสิ่งที่ศึกษานั้น

สรุปหลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

หลักการสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่ต้องตระหนักรู้เสมอ คือ กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องมีความสำคัญต่อกระบวนการดำเนินการวิจัย นั่นคือ การวิจัยชนิดนี้ไม่ควรจะทำตามลำพังและควรใช้วงจรของกระบวนการวิจัยซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผลการปฏิบัติเพื่อนำมาปรับปรุงแผนงาน แล้วดำเนินกิจกรรมที่ปรับปรุงใหม่ซึ่งวงจรของ 4 ขั้นตอนดังกล่าวจะมีลักษณะการดำเนินการเป็นบันไดเวียน (Spiral) กระทำซ้ำตามวงจรจนกว่าจะได้ผลปฏิบัติการอาจเริ่มต้นโดยครู นักเรียน หรือนักศึกษา แล้วปฏิบัติการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางพัฒนาขึ้นโดยรับฟังความคิดเห็น ข้อติเตียนผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ คือ ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ผู้บริหาร หรือสังคมภายนอก บันทึกผลการปฏิบัติการที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทุก ๆ ขั้นที่สำคัญ นั่นคือ

1. บันทึกผลของการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมและการฝึกปฏิบัติ
2. บันทึกผลของการเปลี่ยนแปลงการใช้ภาษาและการสื่อสารในห้องเรียนหรือหน่วยงาน และกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่ต้องแก้ไข
3. บันทึกผลการเปลี่ยนแปลงสัมพันธภาพทางสังคม และการจัดระบบองค์กรที่ลดอุปสรรคต่อการฝึกปฏิบัติ
4. บันทึกผลการพัฒนาการที่เป็นข้อค้นพบที่สำคัญของการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลทาง การวิจัยเชิงปฏิบัติการ การแจกแจงข้อค้นพบที่สำคัญในเชิงอธิบายความซึ่งจะนำมาสู่การสรุปเป็นผลงานวิจัยและแสดงให้เห็นแนวทางหรือรูปแบบการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ เพื่อแก้ไขปัญหาในเรื่องราวของสิ่งที่ศึกษานั้นได้

สรุปหลักการสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการได้ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นความพยายามที่จะปรับปรุงการศึกษา โดยการเปลี่ยนแปลง (Changing) การศึกษานั้นและการเรียนรู้ลำดับขั้นตอนของการเปลี่ยนแปลงนั้น
2. การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นการทำงานของกลุ่ม (Participatory) และให้การปรึกษาหารือร่วมกันทำงาน (Collaboration) ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยการฝึกปฏิบัติตามแนวทางที่กลุ่มกำหนด
3. การวิจัยเชิงปฏิบัติการใช้การสะท้อนการปฏิบัติ (Reflection) โดยประเมินตรวจสอบในทุก ๆ ขั้นตอนเพื่อปรับปรุงการฝึกหรือการปฏิบัติให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย

4. การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นกระบวนการการเรียนรู้ที่มีระบบ (Systematic Learning Process) โดยบุคคลที่เกี่ยวข้องนำความคิดเชิงนามธรรมมาสร้างเป็นข้อสมมติฐาน ทดลอง ฝึกปฏิบัติและประเมินผลการปฏิบัติ ซึ่งเป็น การทดสอบ (Test) ว่าข้อสมมติฐานของแนวคิดนั้นผิด หรือถูก

5. การวิจัยเชิงปฏิบัติการเริ่มต้นจากจุดเล็ก ๆ (Start Small) อาจจะเริ่มจากบุคคล (ครู นักวิจัย) คนเดียวที่พยายามดำเนินการให้มีการเปลี่ยนแปลง หรือปรับปรุงบางสิ่งบางอย่างทางการศึกษาให้ดีขึ้น โดยขณะที่ปฏิบัติต้องรับฟังความคิดเห็นและอาศัยร่วมปฏิบัติจากผู้เกี่ยวข้อง

6. การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นการสร้างความรู้ใหม่ที่ให้แนวทางปฏิบัติเชิงรูปธรรม จากการบันทึก (Records) พัฒนาการของกิจกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้เห็นกระบวนการเข้าสู่ ปัญหา การแก้ปัญหา การปรับปรุงและได้ผลสรุปที่สมเหตุสมผล ในขณะเดียวกันสามารถนำ ปรัชญาการณที่ศึกษามาประมวลเป็นข้อเสนอเชิงทฤษฎี (Proposition) ได้แนวทางของการวิจัยเชิง ปฏิบัติการเมื่อนำมาใช้ในการวิจัยเพื่อแก้ปัญหา การปฏิบัติงานโดยผู้ปฏิบัติงานเป็นผู้เรียนรู้และ วิเคราะห์วิจารณ์จากผลที่ได้จะทำให้ได้รูปแบบการแก้ไขปัญหหรือพัฒนาการปฏิบัติงานให้ เหมาะสมกับหน่วยงานได้

บริบทของโรงเรียนบอนสหราษฎร์บำรุง

1. ข้อมูลทั่วไป

1.1. ชื่อสถานศึกษา โรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง ตั้งอยู่ที่บ้านบอน ตำบลห้วยยาง อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

1.2. เปิดสอนตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

1.3. มีเขตพื้นที่บริการ 4 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านห้วยยาง หมู่ 2 บ้านบอน หมู่ 5 บ้าน เหล่า หมู่ที่ 6 และบ้านม่วง หมู่ที่ 9

2. ข้อมูลด้านการบริหาร

โรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุงได้ดำเนินการบริหารงานตามขอบข่ายและกิจการ บริหารและจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล โดยแบ่งงานออกเป็น 4 งาน คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป เพื่อให้ ผู้เรียนมีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และกระจายอำนาจการบริหารให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการพัฒนาโรงเรียน พัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามเป้าหมายที่ได้วางไว้

2.1 ประวัติของโรงเรียน

โรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง เดิมชื่อ โรงเรียนบ้านบอน ตั้งอยู่ที่วัดบ้านบอน ตำบลห้วยยาง อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร โดยอาศัยศาลาวัดบ้านบอนเป็นสถานที่เล่าเรียน จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2475 มีนายที ศรีทิน เป็นครูใหญ่คนแรก มีชั้นเรียนเดียว คือชั้นประถมศึกษาที่ 1 มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 29 คน

ที่ดินของโรงเรียนตามที่ปรากฏในทะเบียนของโรงเรียน จำนวน 1 แปลง มีเนื้อที่ประมาณ 100 ไร่ อยู่ระหว่างบ้านห้วยยางกับบ้านเหล่าตำบลห้วยยาง อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

อาคารเรียนหลังที่ 1 สร้างเมื่อ พ.ศ.2496 มีนายหนูกรานต์ พรหมสาขาเป็นครูใหญ่ และเป็นผู้ดำเนินการก่อสร้าง โดยอาศัยงบประมาณของทางราชการสทบกับเงินของราษฎรทั้ง 4 หมู่บ้าน สร้างเสร็จเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ.2496 ได้นามโรงเรียนว่า “โรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง”

วิสัยทัศน์ของโรงเรียน พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และมาตรฐานด้านผู้เรียน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประสานภูมิปัญญาท้องถิ่น ห่วงไกลจากยาเสพติด ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขตามอัตภาพ

คำขวัญของโรงเรียน ศึกษาดี กีฬาเด่น เน้นวินัย ใฝ่คุณธรรม

ปรัชญาโรงเรียน มุ่งส่งเสริมให้นักเรียนเป็นคนสมบูรณ์แบบทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข

สีประจำโรงเรียน ฟ้าย-แดง อักษรย่อของโรงเรียน บ.บ.

3. ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา

จากการดำเนินงานของโรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุงด้านการบริหารงบประมาณ และการบริหารทั่วไป ในส่วนที่เกี่ยวกับแนวทางการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตามกรอบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล พ.ศ.2546 ทั้ง 6 ขั้นตอน ได้พบสภาพปัจจุบัน ปัญหา และสาเหตุ ดังนี้

1. การศึกษา วิเคราะห์กิจกรรมและภารกิจ งาน/โครงการ ตามกรอบประมาณการระยะปานกลาง (MTEF) และแผนปฏิบัติการประจำปีที่มีความจำเป็นต้องใช้วงเงินเพิ่มเติมจากประมาณการรายได้งบประมาณไว้ เพื่อจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรมให้เป็นไปตามความเร่งด่วน และช่วงเวลา

สภาพปัจจุบัน คือ โรงเรียนไม่มีการดำเนินการในเรื่องดังกล่าว

ปัญหาที่พบ คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ขาดความรู้ ความเข้าใจ ในการวิเคราะห์ภารกิจงานตามกรอบประมาณการระยะปานกลาง (MTEF) และแผนปฏิบัติการประจำปีที่มีความจำเป็นต้องใช้วงเงินเพิ่มเติมจากประมาณการรายได้งบประมาณ

สาเหตุ เนื่องจากโรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุงไม่เคยให้ความรู้แก่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. การสำรวจข้อมูลนักเรียนที่มีความต้องการได้รับการสนับสนุนทุนการศึกษาตามเกณฑ์การรับทุนทุกประเภท ตั้งกรรมการพิจารณาคัดเลือกนักเรียนได้รับทุนการศึกษาโดยตรวจสอบข้อมูลเชิงลึก พร้อมกับการจัดทำข้อมูลสารสนเทศให้เป็นปัจจุบัน

สภาพปัจจุบัน คือ โรงเรียนมีการสำรวจข้อมูลนักเรียนที่ต้องการรับทุนการศึกษาทุกปี โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการคัดเลือกนักเรียน และเสนอรายชื่อเพื่อขอรับทุนจากทางราชการ

ปัญหาที่พบ คือ ไม่มีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศนักเรียนที่ต้องการขอรับทุนและได้รับทุนการศึกษาให้เป็นปัจจุบัน

สาเหตุ เนื่องจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่เข้าใจถึงเหตุผลและความจำเป็นที่ต้องจัดทำข้อมูลสารสนเทศดังกล่าว เพราะนักเรียนที่ได้รับทุนการศึกษามีน้อยและบางปีนักเรียนที่ได้รับการเสนอชื่อไม่ได้รับจัดสรรทุน

3. การศึกษา วิเคราะห์แหล่งทรัพยากร บุคคล หน่วยงาน องค์กร และท้องถิ่นที่มีศักยภาพให้การสนับสนุนการจัดการศึกษา ตลอดจนติดต่อประสานความร่วมมืออย่างเป็นรูปธรรม

สภาพปัจจุบัน คือ โรงเรียนจะขอรับการสนับสนุนจากผู้ปกครองเฉพาะในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน เช่น วันเด็ก วันแข่งขันกีฬา ไม่มีการของบประมาณเพื่อการพัฒนา

ปัญหาที่พบ คือ โรงเรียนไม่มีการศึกษา วิเคราะห์ และติดต่อประสานความร่วมมือกับแหล่งทรัพยากรที่มีศักยภาพให้การสนับสนุนการศึกษา

สาเหตุ เนื่องจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ขาดความรู้ ความเข้าใจ และเกรงว่าจะเป็นการรบกวนผู้ปกครอง รวมทั้งชุมชนถือว่าเป็นหน้าที่ของโรงเรียนและทางราชการที่ต้องจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษา

4. การจัดทำแผนการระดมทรัพยากรทางการศึกษาและทุนการศึกษา โดยกำหนดวิธีการ แหล่งการสนับสนุน เป้าหมาย เวลาดำเนินงาน และผู้รับผิดชอบ

สภาพปัจจุบัน เมื่อมีกิจกรรมที่เกี่ยวกับนักเรียน โรงเรียนจะขอรับการสนับสนุนจากผู้ปกครองตามกำลังศรัทธาเป็นการเฉพาะกิจ

ปัญหาที่พบ คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่มีการจัดทำแผนการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

สาเหตุ เนื่องจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำแผนการระดมทรัพยากร

5. การเสนอแผนการระดมทรัพยากรทางการศึกษา และทุนการศึกษาต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อขอความเห็นชอบและดำเนินการในรูปคณะกรรมการ

สภาพปัจจุบัน พบว่า เวลาจะขอรับการสนับสนุนกิจกรรม โรงเรียนจะแจ้งประธานคณะกรรมการสถานศึกษาให้ประกาศเสียงตามสายเพื่อขอรับบริจาค และเวลาจะเสนอข้อนักเรียนขอรับการศึกษาก็แต่งตั้งคณะกรรมการคัดเลือกนักเรียน

ปัญหาที่พบ คือ ไม่มีการเสนอแผนการระดมทรัพยากรและทุนการศึกษาต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจึงไม่ได้ให้ความเห็นชอบและร่วมพิจารณาดำเนินการในรูปคณะกรรมการ

6. การเก็บรักษาเงินและเบิกจ่ายไปใช้ตามคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แผนปฏิบัติการประจำปีที่ต้องใช้วงเงินเพิ่มเติมให้เป็นไปตามระเบียบของทุนการศึกษา และระเบียบว่าด้วยเงินนอกงบประมาณทั้งตามวัตถุประสงค์และไม่กำหนดวัตถุประสงค์

สภาพปัจจุบันพบว่า การเก็บรักษาและเบิกจ่ายเงินและเบิกจ่ายไปใช้จะเป็นไปตามระเบียบของทุนการศึกษา และระเบียบว่าด้วยเงินนอกงบประมาณแต่ละประเภท

ปัญหาที่พบ คือ การเก็บรักษาและเบิกจ่ายเงินไปใช้ตามแผนปฏิบัติการที่ต้องใช้วงเงินเพิ่มเติมไม่สามารถดำเนินการได้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์

สาเหตุ เนื่องจากเงินบริจาคมาน้อย จึงไม่ทำแผนในการเก็บรักษาเงินและเบิกจ่ายไปใช้ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

จากสภาพปัจจุบัน ปัญหา และสาเหตุดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงได้ทำการศึกษาเอกสารงานวิจัยและกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมากำหนดเป็นกลยุทธ์ในการแก้ปัญหา และพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บารุงเพื่อระดมทรัพยากรมาพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุด เพราะในสภาพความเป็นจริงคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นบุคคลที่อยู่ในท้องถิ่น มีความใกล้ชิดกับผู้ปกครองนักเรียนรู้สภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการของสถานศึกษาเป็นอย่างดี เพียงแต่ขาดความรู้ ความเข้าใจ และขาดแนวทางในการระดมทุนเพื่อพัฒนาสถานศึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.งานวิจัยในประเทศ

แสวง จันทร์ชูข (2542 : 105-116) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของอาจารย์ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า

1. อาจารย์มีส่วนร่วมในการบริหารงานโรงเรียนอยู่ในระดับ “มาก” ปัญหาอุปสรรคในการมีส่วนร่วมการบริหารงานโรงเรียนทั้งจากผู้บริหารงานโรงเรียนทั้งจากผู้บริหาร อาจารย์ และวิธีการบริหารอยู่ในระดับ “น้อย”

2. อาจารย์ในโรงเรียนประถมศึกษาทั้ง 3 ขนาด มีส่วนร่วมในการบริหารงานโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายคู่ พบว่า อาจารย์ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง แตกต่างกับอาจารย์ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ และขนาดเล็ก นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

3. อาจารย์ในโรงเรียนประถมศึกษาให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานดังนี้ ได้ให้ความสำคัญกับการร่วมวางแผนร่วมปฏิบัติร่วมตัดสินใจ และร่วมประเมินผลวิธีการบริหารได้ให้ความสำคัญการมอบหมายงานตามความถนัด และเหมาะสม คุณลักษณะของผู้บริหารที่สำคัญ คือ มีใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

ชัยญา อภิบาลกุล (2545 : 117-120) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารและการจัดการศึกษาภายใต้โครงสร้างการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษา : กรณีศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันในการมีส่วนร่วมบริหารและการจัดการศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับ “มาก” โดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงมีคุณภาพ และได้มาตรฐาน รวมทั้งเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ประสิทธิภาพความรู้ความสามารถ ส่วนมากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่แน่ใจว่าบทบาทใหม่สามารถทำได้มากนักน้อยเพียงใด เช่น ด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารงานทั่วไป รวมทั้งมีการเข้าร่วมประชุมทุกครั้ง แต่ไม่ค่อยกล้าแสดงความคิดเห็นหรือให้คำแนะนำแก่ผู้บริหารสถานศึกษาสำหรับปัญหาที่พบโดยภาพรวมอยู่ในระดับ “ปานกลาง” โดยเฉพาะในเรื่องการมีรายได้น้อยหรือฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างต่ำไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาและปัญหาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนไม่ดีเท่าที่ควร นอกจากนี้ความต้องการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมอยู่ในระดับ “มาก” โดยมีความต้องการมีส่วนร่วมในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา และต้องการรู้การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและแนวปฏิบัติของคณะกรรมการสถานศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารและการจัดการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ปัจจัยโดยพบว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะเข้ามามีส่วนร่วมบริหารและการจัดการศึกษาได้นั้นต้องประกอบด้วยปัจจัย ดังนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา คุณลักษณะของคณะกรรมการสถานศึกษา คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา พฤติกรรมของครูผู้สอน ผลงานของสถานศึกษา

เดือนใจ ลำลีขาว (2546 : 88-91) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา ในสำนักงานเขตมีนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย

พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในสำนักงานเขต มีนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร ทั้งโดยภาพรวม และรายได้อาศัยอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา ในสำนักงานเขตมีนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร ทั้งในภาพรวม และรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นปัญหา คือ ด้านการดำเนินงานกิจกรรมมากที่สุด คือ ปัญหาอุปสรรค เรื่อง ประชาชนในชุมชน ส่วนใหญ่ยากจน จึงช่วยสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียนได้น้อย

โชคชัย วรเชษฐ์ (2547 : 82-85) ได้วิจัยการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการส่งเสริมการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โรงเรียนจตุรพักตรพิมาน อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ตามกรอบการศึกษา 2 ด้าน คือ การร่วมระดมทรัพยากรทางการศึกษาและการส่งเสริมวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) 2 วงรอบ แต่ละวงรอบประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต การสะท้อนผล (Reflection) กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า จำนวน 16 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้เทคนิคการตรวจสอบแบบหลายมิติ (Triangulation Technique) และนำเสนอผลการการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยาย ผลการศึกษาปรากฏ ดังนี้ 1) การร่วมกำหนดแนวทางในการระดมทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกท้องถิ่น เพื่อนำมาพัฒนาคุณภาพการศึกษา พบว่า กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้ใช้กิจกรรมเพื่อระดมทรัพยากรทางการศึกษา 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมการจัดหาเงินและ กิจกรรมจัดหาอุปกรณ์ ผลการดำเนินงานตามกิจกรรมทำให้ผู้ร่วมศึกษาสามารถระดมทุนที่เป็นเงินและทุนที่เป็นวัสดุอุปกรณ์ให้สถานศึกษาได้เป็นจำนวนมาก นำมาใช้ประโยชน์เสริมการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนได้อย่างต่อเนื่อง 2) การส่งเสริมการใช้วิทยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้ใช้กลยุทธ์กระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของโคลบ และการรวมพลังสร้างสรรค์ร่วมกันปฏิบัติกิจกรรม 2 กิจกรรม กิจกรรมการจัดการเรียนการสอนโดยวิทยากรจากภายนอก และกิจกรรมสำรวจจัดทำภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลการดำเนินงาน ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าสามารถจัดหาวิทยากรภายนอกจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนตามรายวิชาต่าง ๆ ในระดับต่าง ๆ ได้ สามารถสำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นจำนวนมาก หลากหลายภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งได้จัดทำเป็นทำเนียบได้สมบูรณ์ สะดวกต่อการนำมาใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ได้

บุญยะวีร์ มณี (2547 : 73-76) ได้วิจัยการพัฒนาการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านชีวาน อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านชีวาน อำเภอพิมาย

จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้กลยุทธ์การพัฒนาคือการศึกษาดูงาน การสำรวจและจัดทำทำเนียบ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดกิจกรรมระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนบ้านชีวาน จำนวน 9 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียน ข้าราชการครูโรงเรียนบ้านชีวาน ผู้นำหมู่บ้าน และภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 21 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) และนำเสนอผลการวิเคราะห์โดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า หลังการพัฒนาการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านชีวาน อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ที่จะช่วยโรงเรียนต้องพัฒนาการจัดการศึกษาแก่บุตรหลานมากขึ้นมีการเสียสละทรัพยากรแรงงานสิ่งของและเทคโนโลยี มาสนับสนุนการจัดการศึกษาโรงเรียน ตลอดจนประสานความร่วมมือจาก ภูมิปัญญาท้องถิ่นสาขาความรู้ด้านต่าง ๆ เพื่อเข้าร่วมจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนและระดมทรัพยากรจากภายนอกท้องถิ่นเข้ามาพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน ทำให้เกิดความรักความสามัคคี มีความเข้าใจกันและความร่วมกันระหว่างผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียน

สุเมธ ถ่อเงิน (2547 : 101-103) ได้วิจัยการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โรงเรียนบ้านด้ายสวรรค์ดงหว้าน อำเภอหนองหาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 3 การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โรงเรียนบ้านด้ายสวรรค์ดงหว้าน ตามกรอบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็น นิติบุคคล พ.ศ. 2546 ทั้ง 6 ขั้นตอน โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) พัฒนา 2 วงรอบ แต่ละวงรอบประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) กลุ่มผู้ร่วมศึกษาคือคณะกรรมการสถานศึกษามี 9 คน กลยุทธ์ที่ใช้คือ การบริหารที่เน้นมนุษยสัมพันธ์ (CHO-VA) และการอบรม AIC เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า คือ แบบสังเกต แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสำรวจรายการและแบบประเมินตนเอง ซึ่งจัดกระทำ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยอาศัยความสัมพันธ์ในมิติต่าง ๆ ของเทคนิคแบบสามเส้า (Triangulation Technique) แล้วนำเสนอผลการแปลความในรูปแบบการบรรยาย ผลการศึกษา พบว่า สภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ในการระดมทรัพยากรโรงเรียนบ้านด้ายสวรรค์ดงหว้าน ก่อนการพัฒนามีปัญหา คือคณะกรรมการขาดความรู้ความเข้าใจในการวิเคราะห์งานในกรอบระยะปานกลางและแผนปฏิบัติการที่ต้องใช้วงเงินเพิ่มเติม การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ ด้านทุนการศึกษาไม่เป็นปัจจุบัน ไม่มีการประสานความร่วมมือกับแหล่งต่าง ๆ เพื่อจัดทำแผนระดมทรัพยากร รวมทั้งการเก็บรักษาและเบิกจ่ายเงินขาดประสิทธิภาพ หลังจากพัฒนางวงรอบที่ 1

คณะกรรมการเกิดการเปลี่ยนแปลง 3 ด้าน คือ 1) ด้านพฤติกรรมมีความเต็มใจที่จะเข้ารับการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากร 2) ด้านความรู้ มีความรู้ มีความเข้าใจเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรทางการศึกษา 3) ด้านทักษะ สามารถระดมทรัพยากรเพื่อนำไปพัฒนาได้ตรงตามเป้าหมายของแผน แต่การพัฒนางรอบที่ 1 มีปัญหาหาเรื่องการเก็บรักษาการเบิกจ่ายเงิน การมีส่วนร่วมพัฒนาการศึกษาและการระดมทรัพยากรที่ขาดความต่อเนื่อง ยั่งยืนจึงได้พัฒนาในวงรอบที่ 2 โดยเพิ่มการอบรม AIC ทำให้คณะกรรมการมีความรู้ มีความเข้าใจการเก็บรักษาการเบิกจ่ายเงินเป็นยอดดี และเพิ่มกิจกรรมที่เน้นมนุษยสัมพันธ์ (CHO-VA) โดยจัดเลี้ยงและให้นักเรียนเขียนเรียงความขอบคุณคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อเน้นให้เกิดความภาคภูมิใจในความสำเร็จร่วมกันก่อให้เกิดการต่อยอดทางปัญญา นอกจากปฏิบัติให้เป็นไปตามกรอบการศึกษา ค้นคว้าที่สำคัญ คือ สามารถใช้แก้ปัญหของโรงเรียนด้านการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล ซึ่งเป็นเทคนิคการบริหารแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management) ที่ควรค่าแก่การศึกษาค้นคว้า และพัฒนาให้เกิดความต่อเนื่อง ยั่งยืน

กิ่งแก้ว วาณิชกุล (2549 : 67-75) ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องการศึกษากการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนราชพิช เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษากการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนราชพิช เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร พบว่า

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้ทรงคุณวุฒิผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรชุมชน และผู้แทนทางศาสนา เป็นเพศหญิง 7 คน เพศชาย 8 คน รวมจำนวน 15 คน เคยมีประสบการณ์ในการเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา 9 คน ไม่เคยมีประสบการณ์ 6 คน มีบุตรหลานกำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนราชพิช 14 คน ไม่มี 1 คน อาศัยอยู่ในชุมชนราชพิช 4 คน และอาศัยอยู่ในเขตปริมณฑล 11 คน

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในด้านการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และการร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น

การมีส่วนร่วมในด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา เกี่ยวกับการระดมทุนและการส่งเสริมวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงการมีส่วนร่วมกำหนดแนวทางในการระดมทรัพยากรและร่วมในการระดมทรัพยากรทั้งด้านทุนทรัพย์ และอุปกรณ์การศึกษา จากข้อมูลการสัมภาษณ์ พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องตรงกัน คือ ผู้ปกครอง และบุคลากรทุกคนควรมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางระดมทรัพยากรต้องมีการจัดประชุมวางแผนและจัดกิจกรรมเพื่อจัดหาทุนมาพัฒนาและปรับปรุงสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน

กันอย่างต่อเนื่อง โดยมีโรงเรียนและคณะกรรมการสถานศึกษาทุกคนเป็นผู้ประสานงานกับชุมชน นอกจากนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาบางท่านสามารถจัดสรรงบประมาณให้กับทางโรงเรียนได้ โดยการแปรรูปงบประมาณจากกรุงเทพมหานคร และมีส่วนร่วมในการบริจาคทุนทรัพย์ในการช่วยเหลือด้านทุนการศึกษา สนับสนุนการจัดกิจกรรม รวมทั้งสื่อการเรียนการสอนโดยการจัดกิจกรรมทอดผ้าป่าการศึกษาในส่วนของการให้การส่งเสริมวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น นั้น คณะกรรมการส่วนใหญ่จะร่วมสนับสนุนในกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยการบริจาคเงิน และมีส่วนช่วยจัดหาภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งประเภทตัวบุคคลและแหล่งเรียนรู้ให้กับโรงเรียน ในบางส่วนจะแบ่งเวลามาเป็นวิทยากรช่วยสอนด้านอาชีพที่ตนเองถนัดในบางครั้งในการดำเนินการส่งเสริมการเรียนการสอน เพื่อสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น เช่น การประดิษฐ์กระทงใบตอง เพื่อช่วยสืบสานจารีตประเพณีและให้นักเรียนรู้จักอนุรักษ์ศิลปะแบบไทยโบราณไว้ให้คงอยู่ต่อไป

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ ปัญหาการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาและร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น

1. การมีส่วนร่วมในด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาเกี่ยวกับการระดมทุนและการส่งเสริมวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น จากข้อมูลสัมภาษณ์ พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษา ส่วนใหญ่มีปัญหาในเรื่องของเวลาในการเข้าร่วมดำเนินการและร่วมกิจกรรมกับโรงเรียน เนื่องจากการประกอบอาชีพ เพราะส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ จึงไม่สะดวกในการมาร่วมประชุม มาเป็นวิทยากรช่วยสอน รวมถึงปัญหาในเรื่องการติดต่อประสานงานระหว่างโรงเรียนกับคณะกรรมการสถานศึกษา ในส่วนของการนัดหมายประชุมมักจะสื่อสารกันแบบกะทันหัน ทำให้ไม่สามารถมาร่วมประชุมได้ อีกทั้งคณะกรรมการสถานศึกษาส่วนใหญ่ ขาดความตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ไม่เสียสละเวลาและอุทิศตน รวมถึงวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่ค่อยให้ความร่วมมือ เนื่องจากมีเวลาว่างไม่ตรงกับที่โรงเรียนจัดให้และคิดว่านักเรียนยังเด็กเกินไป มีความสนใจในการเรียนค่อนข้างสั้น ผลลัพธ์ที่ได้จากการสอบไม่คุ้มค่ากับการที่มาสอน

2. การร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น จากข้อมูลการสัมภาษณ์ พบว่า มีปัญหาในเรื่องของการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของโรงเรียนไม่ทั่วถึงและไม่ครอบคลุม และไม่ดำเนินการล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ

ตอนที่ 4 การรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และการร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น

1. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการระดมทุนและการส่งเสริมวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น จากข้อมูลการสัมภาษณ์ พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาส่วนใหญ่ ต้องการให้มีการประชุมบ่อยขึ้นและต่อเนื่องสม่ำเสมอ รวมทั้งโรงเรียนต้องแจ้งล่วงหน้าทาง

หนังสือเชิญ และโทรศัพท์นัดหมายโดยตรง ควรจัดประชุมช่วงเวลาหลังเลิกงานหรือวันหยุดรวมถึงในการคัดเลือกผู้รับหน้าที่คณะกรรมการสถานศึกษาในครั้งต่อไป ควรเลือกจากความสมัครใจและเป็นบุคคลที่อยู่ในชุมชนราชภัฏ เพื่อสะดวกในเรื่องการติดต่อ การอุทิศตน อีกทั้งโรงเรียนต้องจัดทำข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับอาชีพกรรมการและผู้ปกครองทุกคน เพื่อสะดวกในเรื่องของการติดต่อขอความร่วมมือการเป็นวิทยากรให้กับโรงเรียน

2. ข้อเสนอแนะในด้านการร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น จากข้อมูลการสัมภาษณ์ พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษามีความคิดสอดคล้องกันในเรื่องของโรงเรียนควรสร้างความตระหนัก ในบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา และควรประชาสัมพันธ์กิจกรรมให้คณะกรรมการ ผู้ปกครอง ชุมชน ให้ทราบและเข้ามามีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง

ศศิธร เชื้อวัฒนากุล (2550 : 69-74) ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาโรงเรียนบ้านกว้างท่าเยี่ยม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ผลการดำเนินการพัฒนาในรอบที่ 1 กิจกรรมการพัฒนাবริเวณโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักและความสามัคคีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และเพื่อเตรียมความพร้อมบริเวณโรงเรียนที่จะใช้จัดกิจกรรมในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาในโรงเรียนฯ พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนบ้านกว้างท่าเยี่ยม ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง นักเรียน และบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องมีความกระตือรือร้น สนใจให้ความร่วมมือในการพัฒนาโรงเรียนและมีความพร้อมที่จะร่วมกิจกรรมอื่น ๆ ของโรงเรียนอีกหากโรงเรียนขอความร่วมมือ การสำรวจและจัดทำทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่นมีเป้าหมายเพื่อจัดทำทำเนียบข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในสาขาความรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในหมู่บ้าน เพื่อให้ภูมิปัญญาเหล่านั้นมาร่วมจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวิชางานอาชีพ เป็นการช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนครู พบว่า สามารถดำเนินการสำรวจและจัดทำข้อมูลในทำเนียบได้ 5 สาขา คือ การทำลูกชิ้นเนื้อ ปลอดสาร การจัดดอกไม้และร้อยพวงมาลัย การปลูกหญ้าเพื่อเลี้ยงสัตว์ การทำดอกไม้ผ้า การเพาะเห็ดนางฟ้าในถุงพลาสติก ปัญหาของการปฏิบัติกิจกรรมพัฒนานี้ คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้มีความรู้ในหมู่บ้านต่างมีภาระงานอาชีพที่ต้องทำให้แล้วเสร็จจึงไม่มีเวลามากพอที่จะดำเนินการได้อย่างเต็มที่ และผู้มีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตพื้นที่บริการของโรงเรียนยังมีอีกมากแต่ไม่ได้รับการยินยอมเพราะไม่มีความมั่นใจในตนเองว่าจะสามารถถ่ายทอดและเป็นประโยชน์ได้ กิจกรรมผ้าป่าเพื่อการศึกษาและกิจกรรมมวยการกุศล มีเป้าหมายเพื่อระดมทรัพยากรทั้งที่เป็นกำลังคน เงิน วัสดุ สื่อ อุปกรณ์หรือเทคโนโลยี การเตรียมการก่อนวันที่ดำเนินการทอดผ้าป่าและจัดมวยการกุศลเป็นไปด้วยดี การประสานความร่วมมือกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดงานส่วนใหญ่คณะครูเป็นผู้ดำเนินการเนื่องจากมีงานเอกสารที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่ถนัด แต่จะช่วยในการประสานงานภายนอก

ผลการดำเนินการพัฒนาในวงรอบที่ 2 กลุ่มผู้ศึกษาค้นคว้าได้ดำเนินการปรับแผนปฏิบัติการกิจกรรมพัฒนาเพื่อให้การดำเนินการตามแผนบรรลุเป้าหมายและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยดำเนินกิจกรรมพัฒนา 3 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมการสำรวจและจัดทำทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีเป้าหมายเพื่อจัดทำทำเนียบข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในสาขาความรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในหมู่บ้าน เพื่อให้ภูมิปัญญาเหล่านั้นมาร่วมจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวิชางานอาชีพ เป็นการช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนครูในวงรอบที่ 2 สามารถดำเนินการบรรลุเป้าหมายคือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ร่วมกันสำรวจและจัดทำทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความรู้สาขาวิชาชีพหลากหลายวิชาซึ่งเต็มใจที่จะมาร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับนักเรียนในปีการศึกษาต่อไปจำนวน 9 สาขา ได้แก่ 1) การสานแห 2) การเพาะเห็ดนางฟ้าในถุงพลาสติก 3) การร้อยพวงมาลัยและการจัดดอกไม้ 4) การทำลูกชิ้นเนื้อปลอดสารพิษ 5) การปลูกหญ้าเพื่อการเลี้ยงสัตว์ 6) การทำดอกไม้ผ้า 7) การสานกระติบข้าวจากไม้ไผ่ 8) การทอผ้ามัดหมี่ 9) การทอเสื่อจากกกและฝ้าย กิจกรรมผ้าป่าเพื่อการศึกษาและกิจกรรมมวยการกุศล มีเป้าหมายเพื่อระดมทรัพยากรทั้งที่เป็นกำลังคน เงิน วัสดุ สื่อ อุปกรณ์หรือเทคโนโลยี ในวงรอบที่ 2 ได้จัดกิจกรรมการทอดผ้าป่าและกิจกรรมมวยการกุศล ในวันเดียวกันคือจัดกิจกรรมทอดผ้าป่าเพื่อการศึกษาในช่วงกลางวันและช่วงกลางคืนจัดกิจกรรมมวยการกุศล ซึ่งสามารถดำเนินทั้ง 2 กิจกรรมบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยมีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน องค์กรบริหารส่วนตำบลเชิงคำ และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการดำเนินการเป็นอย่างดีจนทำให้สามารถระดมทรัพยากรทางการศึกษาทั้งที่เป็นเงิน สื่อ เทคโนโลยี อุปกรณ์การเรียนการสอนต่าง ๆ มากมาย

จากการพัฒนาการดำเนินงานดังกล่าว ส่งผลทำให้การระดมทรัพยากรทางการศึกษาในโรงเรียนบ้านกว้างท่าเยียมมีประสิทธิภาพบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้และสามารถนำทรัพยากรดังกล่าวไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอนได้ เพื่อพัฒนาการของนักเรียนที่เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

นิวัชชัย แก้วน้อย (2551 : 69-74) ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการส่งเสริมการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาโรงเรียนเทศบาลพลประชานุกูล อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น จากการดำเนินการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาโรงเรียนเทศบาลพลประชานุกูล อำเภอพล จังหวัดขอนแก่นผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า ร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัญหาการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้กลยุทธ์การพัฒนาการรวมพลังสร้างสรรค์ (AIC) ในการสร้างความเข้าใจเจตคติที่ดี และการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกวัย พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมน้อย เนื่องจาก

มีความเข้าใจว่าการพัฒนางานด้านการศึกษาขึ้นเป็นหน้าที่ของทางโรงเรียนที่จะต้องดำเนินการพัฒนา และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งหมด ตลอดจนยังขาดความเข้าใจเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษา ก่อนการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง คิดว่าตัวเองมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาต่อทางโรงเรียนในระดับน้อยมาก ขาดความตระหนักในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมด้านการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ผู้ศึกษาค้นคว้าจึงได้กำหนดแนวทางสำหรับแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ การสร้างความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง สร้างความตระหนักในการสนับสนุนการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการผู้เรียน โดยใช้กลยุทธ์ในการพัฒนา 2 วิธี คือ กลยุทธ์การระดมพลังสร้างสรรค์ (AIC) และการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของโคลบ (Kolb) ดำเนินการ 2 วงจร หลังจากการดำเนินการพัฒนาในทั้ง 2 วงจร พบว่ากลุ่มผู้ร่วมศึกษามีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ได้แก่ มีความตระหนัก มีความมั่นใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ร่วมกันจัดทำแผนปฏิบัติการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และกองทุนเพื่อการศึกษา เพื่อหาวิธีการจัดหาเงินจัดหาวัสดุครุภัณฑ์ ในรูปของการรับบริจาคจากชุมชน แม่ค้า และบริษัทห้างร้าน ตลอดจนผู้ปกครองสำนักงานเทศบาลเมืองเมืองพล เข้าร่วมกิจกรรมอย่างเต็มใจต่อทางโรงเรียน ผลที่ได้จากการจัดกิจกรรมดังกล่าว ทำให้เกิดผล ดังนี้ จัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษา และทุนดำเนินกิจกรรมด้านการจัดการศึกษาของโรงเรียน ปรับปรุงห้องเรียนให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จำนวน 45 ห้องเรียน ใช้งบประมาณ 50,000 บาท ปรับปรุงห้องคอมพิวเตอร์ จำนวน 3 ห้อง ใช้งบประมาณ 30,000 บาท และงบประมาณอื่นๆ ที่ทางโรงเรียนได้รับการจัดสรรจากสำนักงานเทศบาลเมืองเมืองพลเป็นจำนวนมาก จากผลของการเกิดการจัดกิจกรรมดังกล่าว แสดงให้เห็นว่ากลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ามีการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาของโรงเรียน

2. การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการส่งเสริมวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกวัย ปรากฏว่ากลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ามีความภาคภูมิใจที่เห็นความสำเร็จในกิจกรรมการตรวจภูมิปัญญาท้องถิ่นตลอดจนจัดทำทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่นใน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านทรัพยากรบุคคล ประกอบด้วย การจักสาน การทำงานใบตองและงานฝีมือ การทำขนมไทย และงานช่าง ด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ประกอบด้วย การทำบุญเบิกบ้าน บุญข้าวจี๋ บายศรีสู่ขวัญ บุญขึ้นบ้านใหม่ บุญพระเวส บุญจุน

การทอดผ้าอุทิศจากสิทธรมชาติ สำหรับการส่งเสริมวิทยากรภายนอกเพื่อเข้าร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ามีความเข้าใจ และมีความตระหนักเห็นความจำเป็นที่จะเป็นวิทยากรภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนเทศบาลพลประชานุกูล อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น ในครั้งนี้แม้ว่าส่วนใหญ่จะบรรลุตามจุดมุ่งหมาย แต่ก็ยังมีบางประเด็นที่จะต้องพัฒนา ได้แก่ การเชิญวิทยากรภายนอกเข้าร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และจำเป็นต้องมีการพัฒนาบุคลากรเหล่านี้ เพื่อให้รู้จักเทคนิค วิธีการสอน ซึ่งมีความจำเป็นจะต้องได้รับการพัฒนาต่อไป

2. งานวิจัยต่างประเทศ

หวัง (Hwang, 1997 : 2768-A) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอุดมการณ์ทางการเมืองของท้องถิ่น – ชุมชนกับมาตรการวัดผลสัมฤทธิ์ในการจัดการศึกษาในโรงเรียนระดับท้องถิ่น ในมลรัฐเท็กซัส ผลการศึกษาพบว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างอุดมการณ์ทางการเมืองของท้องถิ่นกับผลการเรียนของนักเรียนและค่าใช้จ่ายของโรงเรียน ชุมชนที่มีความคิดค่อนข้างเสรีมากกว่าจะมีนักเรียนปีสุดท้ายที่มีคะแนนเฉลี่ยเกินเกณฑ์ของ SAT และ ACT มากกว่า แต่นักเรียนทั่วไปมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์ของ SAT และ ACT และมีค่าใช้จ่ายของโรงเรียนมากกว่าชุมชนที่มีแนวคิดเชิงอนุรักษ์ โดยสรุปผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า (1) อุดมการณ์ทางการเมืองเป็นเครื่องมือสำคัญในการทำความเข้าใจนโยบายการศึกษา (2) การที่ชุมชนมีอุดมการณ์ทางการเมืองเสรีมากขึ้น ไม่ได้ยืนยันว่าจะทำให้นักเรียนมีผลการเรียนดีขึ้นตามมาตรการที่ใช้วัดและ (3) ค่าใช้จ่ายของโรงเรียนในชุมชนที่มีความคิดเสรีมากกว่าจะมีสูงกว่าทางโรงเรียนในชุมชนที่มีแนวคิดอนุรักษ์นิยม

โกลด์ (Gold, 2000 : 2338-A) ได้ศึกษากระบวนการศึกษาทางสังคมที่ชุมชนแห่งหนึ่งได้ริเริ่มขึ้นในโรงเรียนชุมชน ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษาของเมืองฟิลาเดลเฟีย เพื่อเปลี่ยนแปลงความสำคัญระหว่างผู้ปกครอง ชุมชน และนักการศึกษา ให้เข้ามาร่วมเป็นหุ้นส่วนและร่วมมือกันในการจัดการศึกษาของโรงเรียนท้องถิ่นชุมชน ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองส่วนมากเป็นผู้มีรายได้ต่ำ แนวความคิดของตนเองเคยถูกนักศึกษาละเลยไม่เห็นความสำคัญ แต่เมื่อได้เข้าร่วมในกิจกรรมทางสังคมที่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ สามารถช่วยให้ผู้ปกครองทั้งหลายตระหนักถึงการเข้ามาในหุ้นส่วน และมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ศึกษาของบุตรหลาน การจัดชุมชนในองค์กรจึงเป็นผลดี เนื่องจากเป็นตัวกลางระหว่างครอบครัวกับโรงเรียนทำให้สามารถนำผู้ปกครองที่มีความรู้ความสามารถเข้าร่วมงานกับโรงเรียนได้ จึงถือว่าผู้ปกครองเป็นสมบัติอันมีค่าอย่างหนึ่ง ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้สรุปได้ว่า การชักนำให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จึงเป็นการทำให้ผู้ปกครองเป็นสมบัติทางด้านวัฒนธรรมและสังคมที่จะส่งเสริมช่วยเหลือในการจัดประสบการณ์ในการเรียนให้กับเยาวชนของท้องถิ่นได้

คอร์เมียร์ (Cormier. 1998 : 2474-A) ได้ศึกษาการปรับเปลี่ยนวิธีบริหารโรงเรียน ภาวะผู้นำแบบปวิรรต และการมีส่วนร่วมของครูในการตัดสินใจ ผลการศึกษาพบว่า เขตการศึกษา ไม่มีองค์ประกอบของการบริหารที่อาศัยที่ตั้งโรงเรียนเป็นฐาน เขตศึกษามีเจตนาที่จะปรับเปลี่ยน วิธีการบริหารโรงเรียน แต่หลังการวางแผนแล้วหลายปี คณะกรรมการโรงเรียนลงมติคัดค้านการ ปฏิบัติตามสิ่งที่ริเริ่มไว้ โดยจะไม่ดำเนินการต่อไป นอกจากนั้นยังพบว่า การสร้างพฤติกรรมภาวะ ผู้นำแบบปวิรรต และการมีส่วนร่วมของครูในการตัดสินใจมีหลายมิติ พฤติกรรมภาวะผู้นำแบบ ปวิรรต ประกอบด้วยมิติ 3 มิติ และการมีส่วนร่วมของครูในการตัดสินใจมี 4 มิติ รวมทั้งพบว่า สหสัมพันธ์ที่เป็นกลไกอย่างหนึ่งมีนัยสำคัญระหว่างพฤติกรรมภาวะผู้นำแบบปวิรรตกับการมีส่วนร่วม ของครูในการตัดสินใจ ผลของสหสัมพันธ์ตามกฎได้ชี้ให้เห็นว่ามีพฤติกรรมการสอน เช่น การพัฒนาบุคลากร สนับสนุนการเปลี่ยนพฤติกรรมภาวะผู้นำได้มากกว่ามติอื่นอีก 2 มิติ และพบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในการมีส่วนร่วมของครูระหว่างโรงเรียนที่ได้รับการประเมินค่าสูง กับโรงเรียนที่ได้รับการประเมินค่าต่ำ ในด้านพฤติกรรมภาวะผู้นำแบบปวิรรต แรงสนับสนุนครูให้ เข้ามีส่วนร่วมในการตัดสินใจกับมิติกระบวนการเช่น การมอบหมายงานนักเรียน และการพัฒนา งบประมาณ มีมากกว่าครูในโรงเรียนที่ได้รับการประเมินต่ำในด้านพฤติกรรมภาวะผู้นำแบบปวิรรต อีกทั้งยังพบว่า การมีส่วนร่วมของครูในการตัดสินใจอยู่ในระดับต่ำในเขตการศึกษา รวมทั้งครูใน โรงเรียนมีผู้บริหารโรงเรียนได้รับการประเมินสูงในด้านพฤติกรรมภาวะผู้นำแบบปวิรรต มีส่วนร่วม ในกระบวนการตัดสินใจมากกว่าครูในโรงเรียนที่ผู้บริหารได้รับการประเมินต่ำในด้านพฤติกรรม ภาวะผู้นำแบบปวิรรต

บริตติงแฮม (Brittingham. 1998 : 1406) ได้ศึกษาเป้าหมายทางการศึกษาแห่งชาติ ข้อที่ 8 ที่ว่า “โรงเรียนทุกโรงเรียน จะส่งเสริมการมีหุ้นส่วน ที่จะเพิ่มการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง และการมี ส่วนร่วมของผู้ปกครอง ในการส่งเสริมความเจริญเติบโตของบุตรหลาน ในด้านสังคม อารมณ์ และ วิชาการ” แสดงให้เห็นความสนใจเพิ่มขึ้น ที่จะทำให้ความสำเร็จของบุตรหลานเข้มแข็ง โดยใช้การ เป็นหุ้นส่วน การศึกษาครั้งนี้ มุ่งเน้นการมีหุ้นส่วนของโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน วิธีการศึกษา ให้สัมภาษณ์เชิงลึก เพื่ออธิบายลักษณะ กระบวนการ และกลยุทธ์ที่ใช้พัฒนาการมีหุ้นส่วนของ โรงเรียน ครอบครัวและชุมชน ที่นำไปใช้เต็มที่ในเขตการศึกษาในรัฐวิสคอนซิน ผลการศึกษาพบว่า การมีหุ้นส่วนของโรงเรียน ครอบครัว และชุมชนโดยรวม ได้รับการพัฒนาขึ้นในสภาพแวดล้อมที่มี การปฏิบัติร่วมกัน โดยใช้กรอบงานที่เป็นหุ้นส่วนที่ท้องถิ่นคัดแปลงขึ้นใช้ โดยอาศัยศรัทธาการ บริหารจัดการที่แบ่งปันกัน และการสื่อสารด้วยความซื่อสัตย์

แฮนลอน (Hanlon. 1996 : 946-A) ได้ศึกษานโยบายการรับนักเรียนภายในเขต การศึกษาแบบเปิด จากการสุ่มตัวอย่างเขตการศึกษาในเมืองในรัฐโอไฮโอ เพื่อกำหนดว่านโยบาย เหล่านี้สามารถจะจำแนกออกโดยอาศัยระดับที่นโยบายจะให้ผู้ปกครองและนักเรียนได้มีโอกาสตาม

ความเป็นจริงซึ่งตรงกันข้ามกับโอกาสให้เลือกตามสัญลัษณ์หรือไม่ การพัฒนานโยบายมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญ ได้แก่ การบริหารสภาพครู นักเรียน นักศึกษา และคณะกรรมการการศึกษา นอกจากนั้นได้ประเมินการรับรู้ของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในด้านประสิทธิภาพของการเลือกโรงเรียนในการส่งเสริมการปฏิรูปการศึกษา เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการพัฒนานโยบายทางเลือกโรงเรียนกับการมีส่วนร่วมในการเข้าเรียนโรงเรียนแบบเปิด ผลการศึกษาพบว่า นโยบายสามารถจำแนกออกได้เชื่อมั่นได้โดยใช้คุณภาพประเมิน ส่วนการจำแนกนโยบายไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับการมีส่วนร่วมในโปรแกรมการเข้าเรียนแบบเปิด และพบว่า การพัฒนานโยบายแบบเปิดในเขตการศึกษาซึ่งได้แก่ ผู้บริหารสำนักงานกลาง สมาชิกคณะกรรมการและผู้บริหารอาคาร ข้อมูลเกี่ยวกับการนำข้อมูลแบบเปิด บ่งชี้ว่า ผู้ปกครองและครูรับรู้ความต้องการของข้อมูลหลากหลายเพื่อช่วยผู้ปกครองในการเลือกโรงเรียนของตน

จากการศึกษางานวิจัยต่างประเทศดังกล่าว สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษา เพราะสถานศึกษาและชุมชนเป็นสถาบันที่มีความใกล้ชิดกัน ดังนั้น การจัดการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ จึงต้องอาศัยความร่วมมือ และการประสานสัมพันธ์กันทั้งสองฝ่าย การสนับสนุนส่งเสริม และดำเนินการให้คณะกรรมการสถานศึกษาได้ศึกษาบทบาทหน้าที่ของตนให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ จึงนับว่าเป็นประเด็นสำคัญของการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม

บทที่ 4

ผลการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการส่งเสริมการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ครั้งนี้ เป็นการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) ในการปฏิบัติกิจกรรมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ข้อที่ 8) ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาตลอดจนวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกวัย ผู้ศึกษาค้นคว้านำเสนอผลการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในวงรอบที่ 1 และวงรอบที่ 2 ดังนี้

1. การดำเนินงานพัฒนาในวงรอบที่ 1
2. การสะท้อนผลการพัฒนาในวงรอบที่ 1
3. การดำเนินงานพัฒนาในวงรอบที่ 2
4. การสะท้อนผลการพัฒนาในวงรอบที่ 2

การดำเนินการพัฒนาในวงรอบที่ 1

การดำเนินการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า ร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัญหาการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อศึกษาถึงบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานข้อที่ 8) ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของผู้เรียนทุกวัย ใน 2 บทบาท คือ 1) พัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษา 2) พัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการสนับสนุน วิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกวัย โดยใช้กลยุทธ์การพัฒนาการร่วมพลังสร้างสรรค์ (AIC) และการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ เข้ามาพัฒนาการสร้างความเข้าใจ เจตคติที่ดี และการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกวัย พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนร่วมน้อย เนื่องจากมีความเข้าใจว่า การพัฒนางานด้านการศึกษานั้นเป็นหน้าที่ของ

ทางโรงเรียนที่จะต้องดำเนินการพัฒนา และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งหมด ตลอดจนยังขาดความเข้าใจ เจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าร่วมกันสรุปผล วิเคราะห์ปัญหาการพัฒนาการมีส่วนร่วมของ คณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการพัฒนาสถานศึกษาในบทบาทที่ 1) พัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และจัดตั้ง กองทุนเพื่อการศึกษา โดยการจัดอบรมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในหัวข้อ เรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรเพื่อ การศึกษาโรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร มีเป้าหมายเพื่อให้ กลุ่มผู้ร่วมศึกษามีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาตาม กรอบการศึกษาในวันที่ 2 – 3 พฤศจิกายน 2552 โดยใช้กระบวนการรวมพลังสร้างสรรค์ (AIC) ซึ่งมี รายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 ช่วงเช้าซึ่งคุณค่า มีเป้าหมายเพื่อให้ทราบประโยชน์ของการดำเนินกิจกรรม และเพื่อกำหนดสิ่งมุ่งหวังในอนาคต โดยดำเนินการในวันที่ 2 ตุลาคม 2552 มีจำนวน 3 กิจกรรม ดังต่อไปนี้

1.1.1 การวิเคราะห์งานตามกรอบประมาณการระยะปานกลาง (MTEF) มีเป้าหมายเพื่อ ทราบประโยชน์ของการวิเคราะห์งานล่วงหน้าและเพื่อให้ทราบภาพรวมของประมาณ การรายจ่ายล่วงหน้าระยะ 3-5 ปี ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ ผู้ศึกษาได้แนะนำเชิงอธิบายเหตุผล และ ความจำเป็นถึงภาระงานที่โรงเรียนต้องดำเนินการในระยะ 3-5 ปี ดังต่อไปนี้

“...จากการวิเคราะห์งานในระยะปานกลาง หรือแผนปฏิบัติการว่าในระยะเวลา 3-5 ปี ทำให้ทราบว่าโรงเรียนมีความจำเป็นที่ต้องปรับปรุง พัฒนาในสิ่งใดบ้าง และควรปรับปรุง พัฒนา อะไรก่อน...”

(ผู้ศึกษาค้นคว้า. 17 พฤศจิกายน 2552 : การสัมภาษณ์)

“...ประโยชน์ที่ได้จากการวิเคราะห์งานตามกรอบประมาณการระยะปานกลาง คือ ทำให้ทราบว่าขณะนี้โรงเรียนจะทำอะไร จะพัฒนาไปในทิศทางใด ใช้งบประมาณเท่าไร และเราจะนำ งบประมาณจากส่วนใดมาใช้ในการ...”

(ผู้บริหารโรงเรียน. 17 พฤศจิกายน 2552 : การสัมภาษณ์)

“...จากการวิเคราะห์งานตามกรอบประมาณการระยะปานกลาง โรงเรียนต้องใช้เงินที่เป็นเงินนอกงบประมาณเพื่อนำมาพัฒนาโรงเรียนประมาณ 150,000 บาท...”

(ผู้บริหารโรงเรียน. 17 พฤศจิกายน 2552 : การสัมภาษณ์)

ผลการวิเคราะห์งานตามกรอบประมาณการระยะปานกลาง (MTEF)

กลุ่มผู้ร่วมศึกษามีความรู้ ความเข้าใจถึงการวิเคราะห์งานที่โรงเรียนมีความจำเป็นต้องดำเนินการในระยะ 3-5 ปีและภาพรวมรายจ่ายล่วงหน้าเป็นอย่างดี

สรุปผลการวิเคราะห์งานตามกรอบประมาณการระยะปานกลาง (MTEF)

บรรลุตามเป้าหมายกิจกรรม คือ กลุ่มผู้ร่วมศึกษา มีความรู้ ความเข้าใจถึงประโยชน์ของการวิเคราะห์งานระยะปานกลาง เพราะทำให้โรงเรียนทราบภาระงานที่โรงเรียนมีความจำเป็นต้องพัฒนา ได้แก่ จัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษา จำนวน 30,000 บาท สร้างห้องน้ำ ห้องส้วม ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวมีภาพรวมรายจ่ายประมาณการ จำนวน 50,000 บาท (ห้าหมื่นบาทถ้วน) และเป็นข้อมูลในการวางแผนระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาต่อไป

1.1.2 การวิเคราะห์แผนปฏิบัติการ และจัดลำดับความสำคัญของภาระงาน

โครงการ และประมาณการรายจ่าย ประจำปีการศึกษา 2552 ของโรงเรียนมีเป้าหมายเพื่อวิเคราะห์แผนปฏิบัติการ และจัดลำดับความสำคัญของภาระงาน โครงการ และประมาณการรายจ่าย ประจำปีการศึกษา 2552 ตามแผนปฏิบัติการประจำปีการศึกษา 2552 ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ ผู้ศึกษาได้เสนอแผนปฏิบัติการประจำปีการศึกษา 2552 ได้แก่ โครงการอบรมและพัฒนาบุคลากรภายในโรงเรียน โครงการก่อตั้งกองทุนเพื่อการศึกษา โครงการกีฬา โครงการกิจกรรมเดินทางไกลและอยู่ค่ายพักแรม หลังจากนั้นได้ร่วมกันวิเคราะห์ถึงภาพรวมของรายจ่ายตามแผนปฏิบัติการและประโยชน์ของการวิเคราะห์แผนปฏิบัติการ

ผลการวิเคราะห์แผนปฏิบัติการ ประจำปีการศึกษา 2552 กลุ่มผู้ร่วมศึกษามีความรู้ความเข้าใจในประโยชน์ของการวิเคราะห์แผนปฏิบัติการ และทราบภาพรวมประมาณการรายจ่ายตามแผนปฏิบัติการ ประจำปีการศึกษา 2552 ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ ดังนี้

“...การที่เรามีการวิเคราะห์แผนปฏิบัติการ มีประโยชน์คือทำให้ทราบว่าเหตุผล ความจำเป็น และความสำคัญของแต่ละโครงการ ทำให้เราพัฒนางานด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ...”

(ผู้แทนครู. 17 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“...ภาพรวมประมาณการรายจ่ายตามแผนปฏิบัติการประจำปีการศึกษา 2552 ที่โรงเรียน ซึ่งเป็นเงินนอกงบประมาณที่โรงเรียนจะต้องจัดหาเพิ่มเติม คือ 150,000 บาท...”

(ผู้แทนครู. 17 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

สรุปผลการดำเนินกิจกรรมวิเคราะห์แผนปฏิบัติการประจำปีการศึกษา 2552 นั้นได้บรรลุเป้าหมายเป็นที่น่าพอใจเพราะกลุ่มผู้ร่วมศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนักใน ประโยชน์ของการวิเคราะห์แผนปฏิบัติการ ภาระงาน และภาพรวมของรายจ่ายตามแผนปฏิบัติการ อย่างชัดเจน

1.1.3 การสำรวจนักเรียนเพื่อรับทุนการศึกษา การแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อ คัดเลือกนักเรียนเพื่อรับทุนการศึกษา และการคัดเลือกนักเรียนเพื่อรับทุนการศึกษา มีเป้าหมายเพื่อให้ทราบประโยชน์ของการสำรวจนักเรียนเพื่อรับทุนการศึกษา และเพื่อทราบข้อมูลนักเรียนที่ขอรับ ทุนการศึกษาตามกรอบการศึกษาค้นคว้ามุ่งตัวอย่างการสัมภาษณ์ดังนี้

“...ควรจะมีการสำรวจนักเรียนที่ต้องการจะรับทุนการศึกษาไว้ก่อน เพื่อที่จะให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพิจารณา และคณะกรรมการสามารถจัดสรรทุนการศึกษาได้อย่างยุติธรรม...”

(ผู้แทนครู. 17 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“...ควรให้ครูประจำชั้นทำการคัดเลือกนักเรียนที่ต้องการรับทุนการศึกษา ก่อนโดยคัดเลือก จากผู้ที่มีผลการเรียนดี มีความสามารถพิเศษ มีความประพฤติดี ครอบครัวมีฐานะยากจน...”

(ผู้แทนผู้ปกครอง. 17 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

สรุปผลการสำรวจรายชื่อนักเรียนที่ต้องการรับทุนการศึกษา บรรลุเป้าหมาย อย่างน่าพอใจ เพราะกลุ่มผู้ร่วมศึกษาทราบประโยชน์ และทราบข้อมูลนักเรียนที่ต้องการรับ ทุนการศึกษาเป็นอย่างดี ทั้งจากข้อมูลเบื้องต้นจากครูประจำชั้น รวมทั้งมองเห็นถึงความสำคัญของการสำรวจข้อมูลล่วงหน้าเพื่อสามารถหาทางช่วยเหลือนักเรียนต่อไป

การแต่งตั้งคณะกรรมการคัดเลือกนักเรียนที่ขอรับทุนการศึกษาซึ่งจะเป็นการ สร้างความยุติธรรมต่อนักเรียนที่ขอรับทุนการศึกษาเพื่อทำหน้าที่คัดเลือกนักเรียนเพื่อรับทุนการศึกษา จำนวน 20 ทุนผลการตั้งคณะกรรมการคัดเลือกนักเรียนเพื่อรับทุนการศึกษา กลุ่มผู้ร่วมศึกษาได้เสนอ ชื่อผู้เหมาะสม และมีมติเป็นเอกฉันท์แต่งตั้งเป็นคณะกรรมการดำเนินการทำหน้าที่คัดเลือกนักเรียน เพื่อรับทุนการศึกษา

สรุปผลการแต่งตั้งคณะกรรมการคัดเลือกนักเรียนเพื่อรับทุนการศึกษามรรค
เป้าหมายของกิจกรรมเป็นที่น่าพอใจ เพราะกลุ่มผู้ร่วมศึกษาได้มองเห็นประโยชน์ และความสำคัญ
ของการแต่งตั้งคณะกรรมการคัดเลือกนักเรียนเพื่อรับทุนการศึกษา เพื่อทำหน้าที่อย่างโปร่งใส
ยุติธรรม จากการคัดเลือกนักเรียนเพื่อรับทุนการศึกษา มีเป้าหมายเพื่อให้ได้รายชื่อนักเรียนที่จะรับ
ทุนการศึกษาจากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 20 คน ผลจากการ
คัดเลือกนักเรียนเพื่อรับทุนการศึกษา พบว่าคณะกรรมการทุกคนมีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนัก
ถึงประโยชน์จากการคัดเลือกนักเรียน และสามารถคัดเลือกนักเรียนเพื่อรับทุนการศึกษาได้ตรงตาม
เกณฑ์

สรุปผลการคัดเลือกนักเรียนเพื่อขอรับทุนการศึกษา มรรคเป้าหมายกิจกรรม
อย่างน่าพอใจ เพราะกลุ่มผู้ร่วมศึกษาได้ทราบประโยชน์ของการคัดเลือกนักเรียน และคณะกรรมการ
คัดเลือกสามารถคัดเลือกนักเรียนเพื่อรับทุนการศึกษาได้อย่างเป็นที่น่าพอใจ ตลอดจนมีการจัดทำ
ข้อมูลสารสนเทศของนักเรียนที่รับทุนการศึกษาเพื่อให้ครูผู้รับผิดชอบจัดเก็บข้อมูลได้อย่างเป็นระบบ
ระเบียบ สะดวกต่อการนำไปใช้ได้อย่างเที่ยงตรงตามกรอบการศึกษาค้นคว้า ทั้งในรูปแบบเอกสาร
และในระบบคอมพิวเตอร์ เพื่อง่ายต่อการใช้งาน และการตรวจสอบ

1.2 กิจกรรมช่วงปฏิสัมพันธ์ หรืออิทธิพลระหว่างกัน โดยจัดให้มีการจัดทำแผน
ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา เป้าหมาย คือ ให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถร่วมกัน
จัดทำแผนการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และเพื่อใช้แผนเป็นแนวทางในการระดมทรัพยากรเพื่อ
การศึกษา ตามกรอบการศึกษา โดยมีการจัดประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในวันที่
2-3 พฤศจิกายน 2552 ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ กลุ่มผู้ร่วมศึกษาร่วมกันระดมความคิดเกี่ยวกับ
ขั้นตอนในการวางแผนดำเนินการจัดทำแผน โดยมีการกำหนดโครงการ เป้าหมาย วิธีการ
แหล่งสนับสนุนระยะเวลา และผู้รับผิดชอบปฏิบัติตามแผนการระดมทรัพยากร

ผลการจัดแผนระดมทรัพยากร พบว่ากลุ่มผู้ร่วมศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ และ
สามารถจัดทำแผนการระดมทรัพยากรได้ถูกต้องตามหลักการภายใต้โครงการ “จัดตั้งกองทุนเพื่อ
การศึกษา และสร้างห้องน้ำ” และผู้รับผิดชอบต่างมีความเข้าใจในกระบวนการดำเนินการในทุก
ขั้นตอน สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาได้

สรุปผลการดำเนินงานจัดทำแผนการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ประสบ
ความสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ เพราะกลุ่มผู้ร่วมศึกษาได้มีการระดมพลังความคิด แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกัน
และกันจนสามารถนำปัญหาในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาที่เคยประสบมาปรับปรุงแก้ไขหา
วิธีการระดมทรัพยากรที่เหมาะสม มีความเป็นไปได้ และทุกคน ทุกฝ่ายมีความพอใจ มีความเต็มใจที่
จะร่วมมือกันดำเนินการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาของโรงเรียน

1.3 ช่วงควบคุมไปสู่การกระทำ เป็นการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติ และจัดกลุ่มดำเนินงานตามโครงการในรูปของคณะกรรมการ เป้าหมายเพื่อระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาตามแผนปฏิบัติการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยดำเนินการระหว่างวันที่ 5 พฤศจิกายน 2552 ถึง 31 มีนาคม 2553 ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.3.1 การเสนอแผนการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีเป้าหมายเพื่อขอความเห็นชอบ และแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน ตามกรอบการศึกษาค้นคว้า โดยใช้เวลาประชุมในวันที่ 25 พฤศจิกายน 2552 ผู้ศึกษาค้นคว้าได้เสนอผลจากการสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นและเสนอแผนต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยมีผลการสัมภาษณ์ดังนี้

“...จัดผ้าป่าเพื่อหาเงินที่จะใช้ในการจัดการศึกษา และจัดหาผู้มีความรู้ความสามารถในเรื่องที่ครูไม่ถนัดมาช่วยในการสอนเฉพาะเรื่องและจัดหาอุปกรณ์ที่จำเป็นในการสอนหรือสื่อการเรียนการสอนเพื่อให้การสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น...”

(ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า. 25 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“...จัดผ้าป่าหาเงินเข้าโรงเรียนหรือทำบุญกองข้าว แล้วนำเงินที่ได้มาซื้อวัสดุที่จำเป็นในการฝึกวิชาชีพของนักเรียน และถ้าต้องการผู้มีความรู้เฉพาะเรื่องก็เชิญมีปัญญาท้องถิ่นเข้ามาช่วยสอน ...”

(ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า. 25 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“...จัดผ้าป่าหาเงินเข้าโรงเรียนโดยการส่งซองไปตามโรงเรียนต่างๆ แล้วนำเงินที่ได้มาสร้างสิ่งที่จำเป็นที่โรงเรียนที่ยังขาดอยู่ เช่น ห้องน้ำ โรงอาหาร และรั้วโรงเรียน...”

(ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า. 25 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“...รับบริจาคเงินจากผู้มีจิตศรัทธาเพื่อการศึกษา โดยมอบใบอนุโมทนาบัตรเพื่อลดหย่อนภาษี แล้วนำเงินที่ได้มาสร้างสิ่งที่จำเป็นที่โรงเรียนขาดอยู่เพื่อให้โรงเรียนมีสถานที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เพียงพอ และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียน...”

(ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า. 26 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“...จัดงานคืนสู่เหย้าของศิษย์เก่า หรือขายบัตรโต๊ะจีน เพื่อนำเงินที่ได้มาสร้างห้องสมุดของโรงเรียน เพราะห้องสมุดเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญสำหรับนักเรียน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ยิ่งขึ้น...”

(ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า. 26 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“...จัดทำบุญกองข้าวโดยขอรับบริจาคข้าวและเงินจากผู้ปกครองนักเรียนในเขตบริการและจากโรงเรียนอื่นๆ และเปลี่ยนข้าวเป็นเงินเพื่อเป็นทุนในการสร้างห้องน้ำ...”

(ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า. 26 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“...จัดทำผ้าป่าการศึกษาโดยขอรับบริจาคเงินและอุปกรณ์ที่จำเป็นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจากผู้มีจิตศรัทธาเพื่อให้เด็กนักเรียนนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่...”

(ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า. 27 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“...จัดทำบุญกองข้าวเหมือนทุกปีที่ผ่านมาแล้วนำเงินที่ได้มาซื้ออุปกรณ์ฝึกงานอาชีพให้นักเรียน...”

(ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า. 27 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“...ทำบุญผ้าป่าขอรับบริจาคเงิน วัสดุอุปกรณ์จากห้างร้านต่างๆ เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน...”

(ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า. 27 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“...ทำบุญกองข้าวเพื่อหาเงินจัดสร้างห้องน้ำ และให้นักเรียนได้ฝึกงานอาชีพด้วย...”

(ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า. 28 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“...ถ้าเป็นการจัดหาเงินเพื่อพัฒนาโรงเรียนก็ควรจัดงานหาเงิน แต่ถ้าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นก็สำรวจดูว่าใครมีความสามารถอะไรแล้วให้มาช่วยสอนในบางชั่วโมง...”

(ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า. 28 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“...การระดมทรัพยากรควรจัดงานหาเงินให้ได้ก่อน แล้วค่อยหาคนที่มีความสามารถมาช่วยสอนงานอาชีพให้นักเรียน...”

(ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า. 28 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“...ควรกำหนดแผนการระดมทรัพยากรระยะยาวเพื่อระดมทุนอย่างต่อเนื่องแล้วนำมาใช้ในการพัฒนาโรงเรียนโดยให้นักเรียนได้เรียนรู้ในการฝึกงานอาชีพตามหลักสูตรของโรงเรียนจากคนในท้องถิ่น ...”

(ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า. 29 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“...โรงเรียนมีพื้นที่ที่ยังไม่ใช่ประโยชน์ควรบุกเบิกแล้วนำมาใช้ในการฝึกอาชีพทางการเกษตร เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกอาชีพทางการเกษตรและจะเป็นการหาเงินได้อีกทางหนึ่งด้วย...”

(ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า. 29 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“...จัดผ้าป่าการศึกษาเพื่อระดมทรัพยากรโดยขอรับบริจาคจากโรงเรียนต่างๆ หรือหาผู้มีจิตศรัทธาที่มีความประสงค์อยากบริจาคหรือให้ความช่วยเหลือในสิ่งที่โรงเรียนยังขาด...”

(ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า. 29 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

ผลการเสนอแผนการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่มีความเห็นชอบให้มีการจัดทำผ้าป่าโดยจัดในรูปแบบของบุญประเพณีข้าวเปลือกหรือบุญกองข้าว โดยกำหนดจัดงานในวันที่ 30 ธันวาคม 2552 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีมติเห็นชอบเป็นเอกฉันท์ และมีการดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานได้ครบทุกฝ่าย

สรุปผลการดำเนินการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบรรลุเป้าหมายเป็นที่น่าพอใจ เพราะกลุ่มผู้ร่วมศึกษาต่างมีความเห็นชอบ และนำความรู้ความเข้าใจจากประสบการณ์เดิมในการวางแผนระดมทรัพยากรมาใช้ในการดำเนินการและจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

1.3.2 การดำเนินการตามแผนการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา มีเป้าหมายเพื่อจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษา สร้างห้องน้ำ ห้องส้วมจำนวน 4 ห้อง ตามกรอบการศึกษา โดยใช้เวลาดำเนินการ ระหว่างวันที่ 5 พฤศจิกายน 2552 ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2553 โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้
ประธานจัดงานเชิญคณะกรรมการร่วมประชุมในวันที่ 20 พฤศจิกายน 2552 เพื่อทบทวนแผนปฏิบัติการ และมอบหมายบทบาทหน้าที่ให้กับคณะกรรมการดำเนินการทุกฝ่าย เพื่อให้การวางแผนปฏิบัติการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาในครั้งนี้บรรลุตามวัตถุประสงค์ด้วยดี

สรุปผลการดำเนินการตามแผนการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความรู้ ความเข้าใจ และมีความภูมิใจในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาในครั้งนี้ เพราะสามารถระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาจนสามารถ

จัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษา จำนวน 20,000 บาท สร้างห้องน้ำ – ห้องส้วม จำนวน 30,000 บาท

1.3.3 การประชุมกลุ่มผู้ร่วมศึกษา มีเป้าหมายกิจกรรมเพื่อสรุป และรายงานผลการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตามกรอบการศึกษา โดยใช้เวลาประชุมในวันที่ 10 มกราคม 2553 ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ ผู้ศึกษานำเสนอแผนการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา กรรมการฝ่ายต่าง ๆ รายงานผลการดำเนินงาน รวมทั้งปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะในการดำเนินการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาในครั้งต่อไป

ผลการประชุมกลุ่มผู้ร่วมศึกษา กลุ่มผู้ร่วมศึกษา และคณะกรรมการดำเนินการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ได้รับฟังสรุปผลการดำเนินการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ชักถามประเด็นปัญหา และแนวทางการแก้ไขจากคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ทำให้มีความรู้ ความเข้าใจในขั้นตอนทุกขั้นตอนในการระดมทรัพยากรเพื่อศึกษามากยิ่งขึ้น

2. การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการสนับสนุนวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกวัย ซึ่งบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำเป็นต้องร่วมกันสำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่นตลอดจนจัดทำทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่ในปัจจุบันคณะกรรมการดังกล่าวยังไม่เข้าใจวิธีการสำรวจ วิธีการจัดทำทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่น เพราะขาดความเข้าใจ ไม่ทราบว่าจะมีวิธีการปฏิบัติอย่างไร

กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้ร่วมประชุมปฏิบัติการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาด้านการระดมทรัพยากร ในวันที่ 2-3 พฤศจิกายน 2552 โดยวิทยากรได้ใช้กระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของโคลบ (Kolb) มาใช้ในการปฏิบัติกิจกรรม ผู้ร่วมศึกษาได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการจัดทำทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ข้อสรุปพอสมควรในการสำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนจัดทำทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการศึกษา

“...สำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่แล้วประสานงานให้มาช่วยสอนงานอาชีพให้กับนักเรียน...”

(ผู้ให้ข้อมูล. 30 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“...คนที่มีความสามารถในการจักสานมีเยอะเยอะ ให้มาช่วยสอนงานจักสานให้กับนักเรียนคงได้อยู่...”

(ผู้ให้ข้อมูล. 30 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“...การจักสานใบเตยหนาม กลุ่มแม่บ้านบ้านม่วงทำอยู่แล้ว ให้นักเรียนไปเรียนแล้วมาขาย
ผลที่โรงเรียน...”

(ผู้ให้ข้อมูล. 30 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“...ช่างในหมู่บ้านมีหลายคน งานก่อสร้างทุกวันนี้ใช้ปูนมาก ในบ้านมีช่างปูนก็จ้างเขา
สร้างห้องน้ำ แล้วให้นักเรียนฝึกจากการเป็นลูกมือเขาก็ได้...”

(ผู้ให้ข้อมูล. 30 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“...ศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับการเกษตรมีทุกหมู่บ้าน ให้นักเรียนไปเรียนรู้จากคนที่
ประสบการณ์ ดีกว่าเรียนทฤษฎีอย่างเดียว...”

(ผู้ให้ข้อมูล. 30 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“...ลงมือปฏิบัติด้วยตัวเองได้ความรู้และประสบการณ์มากกว่าเรียนในห้องเรียน...”

(ผู้ให้ข้อมูล. 11 ธันวาคม 2552 : สัมภาษณ์)

“...แม่สอนจักสานใบเตยให้หนู ได้ปฏิบัติจริงไม่นานก็สานเป็น แล้วยังจำหน่ายได้ด้วย ...”

(ผู้ให้ข้อมูล. 11 ธันวาคม 2552 : สัมภาษณ์)

“...อยากให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงเพื่อส่งเสริมงานฝีมือ จะได้เป็นนักเรียนแกน
นำในการทำงานฝีมือต่อไป...”

(ผู้ให้ข้อมูล. 11 ธันวาคม 2552 : สัมภาษณ์)

“...ฝึกงานอาชีพจากช่างที่สอนโดยการปฏิบัติจริง จำได้ดีกว่าเรียนทฤษฎี...”

(ผู้ให้ข้อมูล. 11 ธันวาคม 2552 : สัมภาษณ์)

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้ศึกษาค้นคว้า และผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า โดยการสังเกต
สัมภาษณ์ ได้นำข้อมูลมาสะท้อนผลร่วมกันกับกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าซึ่งกลุ่มผู้ร่วมศึกษามีความ
มั่นใจว่าสามารถที่จะสำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนจัดทำทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการศึกษา
ได้ โดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ร่วมกันจัดประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน
เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับการจัดเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับนักเรียนและชุมชนต่อไป

กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้ร่วมประชุมปฏิบัติการพัฒนาการมีส่วนร่วมของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการระดมทรัพยากร ในวันที่ 2-3 พฤศจิกายน 2552 วิทยากร ได้ใช้กระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของโคลบ (Kolb) มาใช้ในการปฏิบัติกิจกรรม ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสอบถามผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเชิญวิทยากรภายนอก เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้ข้อสรุปไม่เป็นที่น่าพอใจ

การสะท้อนผลการพัฒนาในรอบที่ 1

จากการดำเนินการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนครในรอบที่ 1 เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกวัยใน 2 บทบาท คือ 1) พัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษา 2) พัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการสนับสนุนวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการผู้เรียนทุกวัย ผู้ศึกษา และกลุ่มผู้ร่วมศึกษาได้ใช้กลยุทธ์ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมโดยใช้กระบวนการรวมพลังสร้างสรรค์ (AIC) และ กระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของโคลบ (Kolb) เพื่อพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ ในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาของโรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร และนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ มาอภิปรายวิเคราะห์ วิเคราะห์ ร่วมกับกลุ่ม

จากการอบรมกระบวนการรวมพลังสร้างสรรค์ (AIC) เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษา กลุ่มผู้ร่วมศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ และเกิดความตระหนักถึงเหตุผล และความจำเป็นที่ต้องมีการดำเนินพัฒนาการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยได้ร่วมวิเคราะห์ถึงสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการเร่งด่วนของหน่วยงานเพื่อกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ การพัฒนา และแผนปฏิบัติการที่นำไปสู่การแก้ปัญหาการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ร่วมศึกษา ตามกรอบการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. การศึกษา วิเคราะห์กิจกรรม และภาระกิจงาน / โครงการ ตามกรอบประมาณการระยะปานกลาง (MTEF) และแผนปฏิบัติการประจำปี ที่มีความจำเป็นต้องใช้วงเงินเพิ่มเติมจากประมาณการรายจ่ายจากงบประมาณ เพื่อจัดลำดับความสำคัญของภาระงาน โครงการ ให้เป็นไปตามความเร่งด่วนที่จำเป็นต้องจัดหาเงินเพิ่มเติม 2 กิจกรรม คือ การจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษา และการปรับปรุงห้องเรียนให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2. การสำรวจข้อมูลนักเรียนภายในโรงเรียนที่มีความต้องการจะขอรับการสนับสนุนจากกองทุนการศึกษาตามเกณฑ์การรับทุนการศึกษาทุกประเภท มีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการพิจารณาคัดเลือกนักเรียนเพื่อที่จะรับทุนการศึกษา โดยตรวจสอบข้อมูลเชิงลึก พร้อมกับให้มีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศให้เป็นปัจจุบัน การพัฒนาบรรจุเป้าหมายเพราะกลุ่มผู้ร่วมศึกษาได้สำรวจข้อมูลนักเรียนที่ต้องการรับทุน แต่งตั้งคณะกรรมการคัดเลือกนักเรียนเพื่อรับทุนการศึกษา คัดเลือกนักเรียนรับทุนการศึกษา และจัดทำข้อมูลสารสนเทศนักเรียนที่ได้รับคัดเลือกให้ได้รับทุนการศึกษาได้ตรงตามเกณฑ์ เป็นปัจจุบัน และสามารถตรวจสอบได้

3. การศึกษา วิเคราะห์แหล่งทรัพยากรบุคคล หน่วยงาน องค์กร และท้องถิ่นที่มีศักยภาพ และพร้อมที่จะให้การสนับสนุนการจัดการศึกษา ตลอดจนติดต่อประสานความร่วมมืออย่างเป็นรูปธรรม บรรจุเป้าหมายการพัฒนา เพราะกลุ่มผู้ร่วมศึกษาได้กำหนดแหล่งทรัพยากรที่สามารถให้การสนับสนุนด้านงบประมาณเพื่อการศึกษา เพื่อที่จะทำให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง จัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงวิธีการติดต่อกับแหล่งทรัพยากร

4. การจัดทำแผนการระดมทรัพยากรทางการศึกษา และทุนการศึกษา โดยกำหนดวิธีการ แหล่งการสนับสนุน เป้าหมาย เวลาดำเนินงาน และผู้รับผิดชอบ ยังไม่บรรจุเป้าหมายเท่าที่ควร เนื่องจากกลุ่มผู้ร่วมศึกษายังไม่สามารถจัดทำแผนการระดมทรัพยากรทางการศึกษา และทุนการศึกษาได้เท่าที่ควร เพราะคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คิดว่าในการจัดทำแผนการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ควรจะให้คณะครูเป็นผู้จัดทำแผนการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่เพียงให้การสนับสนุน เพราะขาดการประสานงานที่ดี ระหว่างโรงเรียนกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงทำให้การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาไม่บรรจุเป้าหมายเท่าที่ควร

5. การเสนอแผนปฏิบัติการการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และทุนการศึกษา ต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อขอความเห็นชอบ และดำเนินการในรูปคณะกรรมการบรรจุเป้าหมายการพัฒนา เพราะคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ความเห็นชอบต่อแผนการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และทุนการศึกษา พร้อมทั้งแต่งตั้งคณะทำงานตามแผนปฏิบัติการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาได้ตรงตามแผน

6. การเก็บรักษาเงิน และเบิกจ่ายเงินไปใช้ตามแผนปฏิบัติการประจำปีที่ต้องใช้วงเงินเพิ่มเติมให้เป็นไปตามระเบียบของทุนการศึกษา และระเบียบว่าด้วยเงินนอกงบประมาณ ทั้งตามวัตถุประสงค์ และไม่กำหนดวัตถุประสงค์ บรรจุเป้าหมายการพัฒนาเนื่องจากมีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน ด้านการเก็บรักษาเงิน และการใช้จ่ายเงินกองทุนเพื่อการศึกษา พร้อมทั้งมีการจัดทำบัญชีการรับ การจ่ายเงินได้อย่างเป็นระบบ ระเบียบ ทั้งในรูปเอกสาร และระบบคอมพิวเตอร์ กลุ่มผู้ร่วมศึกษามีการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และพยายามหาวิธีดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่สุด

คล้อยกับระเบียบ เหมาะสมกับบริบท และความต้องการของกลุ่มผู้ร่วมศึกษา โดยกลุ่มผู้ร่วมศึกษาได้นำเงินไปใช้ตรงตามวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับระเบียบ เหมาะกับบริบท และความต้องการของกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า

ผลจากการดำเนินงานตามกิจกรรมการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ในวงรอบที่ 1 ในบทบาทที่ 1 การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษา ผู้ศึกษาและกลุ่มผู้ร่วมศึกษาได้นำข้อค้นพบจากการดำเนินกิจกรรมการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา มาวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน และมีความเห็นร่วมกันว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความรู้ความเข้าใจ ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา เกี่ยวกับการวิเคราะห์งาน ตามกรอบประมาณการระยะปานกลาง (MTEF) และแผนปฏิบัติการประจำปี ที่มีความจำเป็นต้องใช้วงเงินเพิ่มเติมจากประมาณการรายได้งบประมาณ เพื่อจัดลำดับความสำคัญให้เป็นไปตามความเร่งด่วน การสำรวจข้อมูลนักเรียนที่ต้องการรับทุนการศึกษาตามเกณฑ์การรับทุนทุกประเภทมีการแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกนักเรียนเพื่อรับทุนการศึกษา โดยตรวจสอบข้อมูลเชิงลึกพร้อมกับให้มีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศให้เป็นปัจจุบัน การวิเคราะห์แหล่งทรัพยากรที่มีศักยภาพช่วยให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาตลอดจนติดต่อประสานความร่วมมืออย่างเป็นรูปธรรม การจัดทำแผนการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และทุนการศึกษา โดยกำหนด วิธีการ แหล่งการสนับสนุน เป้าหมาย เวลาดำเนินงาน และผู้รับผิดชอบการเสนอแผนการระดมทรัพยากรทางการศึกษา และทุนการศึกษาต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อขอความเห็นชอบ และดำเนินการในรูปคณะกรรมการ ยังไม่บรรลุเป้าหมายเท่าที่ควร เนื่องจากกลุ่มผู้ร่วมศึกษายังไม่สามารถจัดทำแผนการระดมทรัพยากรทางการศึกษา และทุนการศึกษาได้เอง เพราะคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คิดว่าในการจัดทำแผนการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ควรจะให้คณะครูเป็นผู้จัดทำแผนการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่เพียงให้การสนับสนุน ส่วนการเก็บรักษาเงินและเบิกจ่ายไปใช้ตามแผนปฏิบัติการประจำปีที่ต้องใช้วงเงินเพิ่มเติมให้เป็นไปตามระเบียบของกองทุนเพื่อการศึกษา และระเบียบว่าด้วยเงินนอกงบประมาณทั้งตามวัตถุประสงค์ และไม่กำหนดวัตถุประสงค์ บรรลุเป้าหมายการพัฒนาเนื่องจากมีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน ด้านการเก็บรักษาเงิน และการใช้จ่ายเงินกองทุนเพื่อการศึกษา พร้อมทั้งมีการจัดทำบัญชีการรับ การจ่ายเงินได้อย่างเป็นระบบ ระเบียบ ทั้งในรูปเอกสาร และระบบคอมพิวเตอร์ กลุ่มผู้ร่วมศึกษา มีการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และพยายามหาวิธีดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับระเบียบ เหมาะสมกับบริบท และความต้องการของกลุ่มผู้ร่วมศึกษา โดยกลุ่มผู้ร่วมศึกษาได้นำเงินไปใช้ตรงตามวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับระเบียบ เหมาะกับบริบท และความต้องการของ

กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า เพื่อให้เกิดพัฒนาที่ยั่งยืน ส่วนการดำเนินงานตามกิจกรรมการพัฒนา การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาในวงรอบที่ 1 ในบทบาทที่ 2 การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการสนับสนุนวิทยากรภายนอก ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการเรียนรู้ทุกวัย ทุกด้าน จากการอบรมกระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของโคลบ (Kolb) กลุ่มผู้ร่วมศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ และเกิดความตระหนัก ถึงเหตุผลความจำเป็นที่ต้องมีการดำเนินพัฒนาการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ในด้านการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการสนับสนุนวิทยากรภายนอก ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการเรียนรู้ทุกวัย ทุกด้าน โดยได้ร่วมวิเคราะห์ถึงสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการเร่งด่วนของหน่วยงานเพื่อกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์การพัฒนา และแผนปฏิบัติการที่นำไปสู่การแก้ปัญหาการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ร่วมศึกษา ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการสนับสนุนวิทยากรภายนอก ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการเรียนรู้ทุกวัย ทุกด้านตามกรอบการศึกษาดังต่อไปนี้

1. การสำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการจัดทำทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนของโรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ซึ่งบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะต้องร่วมกันสำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนจัดทำทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่น บรรลุเป้าหมายการพัฒนา เนื่องจากกลุ่มผู้ร่วมศึกษา มีความมั่นใจว่าสามารถที่จะสำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนจัดทำทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการศึกษาได้ โดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ร่วมกันจัดประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับการจัดเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับนักเรียนและชุมชนต่อไป

2. การเชิญวิทยากรภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นั้นยังไม่บรรลุเป้าหมายการพัฒนาเท่าที่ควร เนื่องจากกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ามีความไม่มั่นใจที่จะเชิญวิทยากรภายนอกเข้ามาที่ส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ และวิทยากรภายนอกยังเข้าใจว่าตนเองมีความรู้ไม่เพียงพอที่จะไปร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนไม่เข้าใจในระบบวิธีการของคำว่าวิทยากรภายนอกคือพอ รวมทั้งขาดความมั่นใจที่จะถ่ายทอดความรู้ให้เกิดต่อนักเรียน ตลอดจนมีความเชื่อมั่นว่าเป็นบทบาทหน้าที่ของคณะครูภายในโรงเรียนที่จะต้องรับผิดชอบ

ผลจากการดำเนินงานตามกิจกรรมการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ในวงรอบที่ 1 ในบทบาทที่ 2 การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการสนับสนุนวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อ

เสริมสร้างพัฒนาการผู้เรียนทุกวัย ผู้ศึกษาและกลุ่มผู้ร่วมศึกษาได้นำข้อค้นพบจากการดำเนินกิจกรรม การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการสนับสนุนส่งเสริมวิทยากร ภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการผู้เรียนทุกวัย มาศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน ตามกระบวนการการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของโคลบ และมีความเห็นร่วมกันว่าคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความรู้ ความเข้าใจ ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการสำรวจภูมิปัญญา ท้องถิ่น ตลอดจนการจัดทำ ทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่น บรรลุเป้าหมายการพัฒนา เนื่องจากกลุ่มผู้ร่วม ศึกษา มีความมั่นใจว่าสามารถที่จะสำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนจัดทำทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการศึกษาได้ โดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ร่วมกันจัดประเภทของภูมิปัญญา ท้องถิ่นในชุมชน เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับการจัดเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับนักเรียนและชุมชนต่อไป ส่วนการเชิญวิทยากรภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ยังไม่บรรลุเป้าหมายการพัฒนาเท่าที่ควร เนื่องจากกลุ่มผู้ร่วมศึกษามีความไม่มั่นใจที่จะเชิญวิทยากรภายนอกเข้ามา ที่ส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ และวิทยากรภายนอกยังเข้าใจว่าตนเองมีความรู้ ไม่เพียงพอที่จะไปร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนไม่เข้าใจในระบบวิธีการของคำว่า วิทยากรภายนอกดีพอ รวมทั้งขาดความมั่นใจ ที่จะถ่ายทอดความรู้ให้เกิดต่อนักเรียน ตลอดจนมีความ เชื่อมั่นว่าเป็นบทบาทหน้าที่ของคณะครูภายในโรงเรียนที่จะต้องรับผิดชอบ ดังนั้น จึงได้ทำการ พัฒนาในวงรอบที่ 2 เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว โดยใช้กลยุทธ์การพัฒนา การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของ โคลบ (Kolb) และกระบวนการรวมพลังสร้างสรรค์ (AIC) เพิ่มเติมจากวงรอบที่ 1 เพื่อเน้นย้ำให้เกิด ความรู้ ความเข้าใจ และเกิดความตระหนักถึงการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อ การศึกษา คือ การจัดทำแผนการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และทุนการศึกษา และ การจัดกิจกรรม การเรียนการสอนโดยใช้วิทยากรภายนอกให้ความรู้แก่นักเรียนให้มีความต่อเนื่อง และมีความยั่งยืน โดยได้ดำเนินการปฏิบัติกิจกรรม ในช่วงวันที่ 1 – 28 กุมภาพันธ์ 2553

การดำเนินการพัฒนาในวงรอบที่ 2

จากการดำเนินการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการ ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ตามวงรอบที่ 1 เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกวัย ใน 2 บทบาท คือ 1) พัฒนาการมีส่วนร่วม ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา 2) พัฒนาการมี ส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการสนับสนุนวิทยากรภายนอกและ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการผู้เรียนทุกวัย ในบทบาทที่ 1) การพัฒนาการมีส่วนร่วม ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และจัดตั้งกองทุนเพื่อ

การศึกษา กลุ่มผู้ร่วมศึกษาได้ใช้กลยุทธ์การพัฒนาโดยใช้กิจกรรมกระบวนการประชุมระดมพลังสร้างสรรค์ (AIC) พบว่า กลุ่มผู้ร่วมศึกษา มีความรู้ ความเข้าใจ ในขั้นตอนการวิเคราะห์งานตามกรอบประมาณการระยะปานกลาง (MTEF) และแผนปฏิบัติการประจำปีที่ต้องใช้วงเงินเพิ่มเติมตามความเร่งด่วน การดำเนินการเกี่ยวกับนักเรียนขอรับทุนการศึกษา การติดต่อแหล่งทรัพยากร การจัดทำแผนการระดมทรัพยากร การเสนอแผนเพื่อเห็นชอบและดำเนินการ การเก็บรักษาเงินทุนการศึกษา มีการนำไปใช้อย่างถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ยกเว้นการจัดทำแผนปฏิบัติการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังไม่เข้าใจในบทบาทและขั้นตอนการดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการเท่าที่ควร เพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง และยั่งยืน ในการมีส่วนร่วมระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้ดำเนินการพัฒนาในวาระที่ 2 โดยประชุมระดมพลัง (AIC) เพิ่มเติม เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาให้มีความรู้ความเข้าใจ ในกระบวนการจัดทำแผนปฏิบัติการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา เพิ่มเติม เพื่อก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ ตระหนักในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา และในส่วนของบทบาทที่ 2 การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการสนับสนุนวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการผู้เรียนทุกวัย กลุ่มผู้ร่วมศึกษาได้ใช้กลยุทธ์การพัฒนาโดยใช้กระบวนการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของโคลบ (Kolb) ดังนี้

บทบาทที่ 1 การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา กลุ่มผู้ร่วมศึกษาได้ร่วมประชุมระดมพลัง (AIC) ในการระดมพลังสร้างสรรค์ในกระบวนการจัดทำแผนการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และทุนการศึกษาในวันที่ 24-25 กุมภาพันธ์ 2553 โดยปรับปรุงแผนจากเดิม คือ เน้นให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ตระหนักถึงความสำคัญในการจัดทำแผนปฏิบัติการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยได้เชิญวิทยากรผู้มีความรู้ในเรื่องการจัดทำแผนปฏิบัติการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา มาให้ความรู้ในแต่ละขั้นตอนการจัดทำแผน การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมทั้งให้ฝึกลงมือปฏิบัติการเขียนแผนปฏิบัติการในรูปแบบต่าง ๆ จนสามารถบรรลุขั้นตอนในการจัดทำแผนการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และสามารถระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และจัดหาทุนการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนในบทบาทที่ 2 การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการสนับสนุนวิทยากรภายนอก ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการผู้เรียนทุกวัยทุกด้าน กลุ่มผู้ร่วมศึกษาได้ใช้กลยุทธ์การพัฒนาโดยใช้กระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของโคลบ (Kolb) กับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) คือการวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกตการ (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) ในวาระที่ 2 ปฏิบัติกิจกรรมภายในวันที่ 24-25 กุมภาพันธ์ 2553 กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยากรภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งผู้ศึกษาค้นคว้าได้นำกระบวนการ

เรียนรู้เชิงประสบการณ์ ของโคลบ (Kolb) มาใช้ ประกอบด้วย ประสบการณ์การสะท้อนและอภิปราย ความคิดรวบยอด และการทดลองประยุกต์แนวคิดไปใช้ โดยผู้ศึกษาค้นคว้าใช้คู่มือการปฏิบัติงานตาม บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนใช้ในการดำเนินกิจกรรม โดยจัดประชุมปฏิบัติการในช่วงประชุมและหลังประชุม ในวันที่ 24-25 กุมภาพันธ์ 2553 กลุ่มผู้ศึกษาค้นคว้าและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกต และสัมภาษณ์ แล้วนำมา สะท้อนความคิดเห็นในการส่งเสริมวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่นตลอดจนเสริมสร้าง พัฒนาการของนักเรียนทุกวัย จากการดำเนินกิจกรรมทุกขั้นตอนและนำข้อมูลที่ได้ มาวิเคราะห์วิจารณ์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาต่อไป ผลสะท้อนจากการปฏิบัติพบว่า การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการ พัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียน ในการส่งเสริมวิทยากร ภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกวัย มีความเข้าใจ มีความรู้ และมีความตระหนักในการส่งเสริมวิทยากรภายนอกให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียน การสอน พบว่า กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ามีความเข้าใจและเกิดความตระหนัก เห็นความจำเป็นที่จะต้อง นำวิทยากรภายนอกซึ่งมีอยู่ เข้าร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน และเพื่อเกิดความ ตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา หรือมีส่วนร่วมใน การพัฒนางานการศึกษาด้านอื่น ๆ

การสะท้อนผลการพัฒนาในวงรอบที่ 2

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษาโรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร วงรอบที่ 2 ใน 2 บทบาท คือ 1) พัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดม ทรัพยากรเพื่อการศึกษา และจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษา 2) พัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการสนับสนุนวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้าง พัฒนาการผู้เรียนทุกวัย จากการดำเนินการพัฒนาในวงรอบที่ 2 พบว่า ในบทบาทที่ 1 พัฒนาการมี ส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และจัดตั้ง กองทุนเพื่อการศึกษา จากการดำเนินการฝึกปฏิบัติการจัดทำแผนปฏิบัติการระดมทรัพยากรเพื่อ การศึกษาโดยข้อมูลที่ได้จากการสังเกต และการสัมภาษณ์ จากการประชุมระดมพลังสร้างสรรค์ (AIC) พบว่า กลุ่มผู้ร่วมศึกษา มีความรู้ ความเข้าใจ มีความพอใจ และตระหนักถึงความสำคัญในการ จัดทำแผนปฏิบัติการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา กลุ่มผู้ร่วมศึกษาสามารถเข้าใจในแต่ละขั้นตอน ของการจัดทำแผนการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และทุนการศึกษา จนสามารถบรรลุขั้นตอนใน

การจัดทำแผนการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และสามารถระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และจัดหา
ทุนการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความเข้าใจ ภาคภูมิใจ และตระหนักถึงความสำคัญในการมี
ส่วนร่วมของตนเองต่อการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของ ชุมชนทั้งในปัจจุบันและอนาคต

ส่วนการดำเนินงานการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
วงรอบที่ 2 ในบทบาทที่ 2 พัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการ
สนับสนุนวิทยากรภายนอก ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการผู้เรียนทุกวัย ทุกด้าน
จากการที่กลุ่มผู้ร่วมศึกษาปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานในการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอก
และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกวัย ในวงรอบที่ 1 และวงรอบที่ 2
ในบทบาทที่ 2 พัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการสนับสนุน
วิทยากรภายนอก ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการผู้เรียนทุกวัย ได้สะท้อนผลการปฏิบัติ
กิจกรรมของกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า พบว่า กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า คือ คณะกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน มีความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักในการเชิญวิทยากรภายนอก เข้ามามีส่วนร่วม
ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกับทางโรงเรียน กลุ่มผู้ร่วมศึกษามีความรู้ลึกเป็นเจ้าของ
โรงเรียนร่วมกันสอดคล้องในเรื่องของความสำคัญของการมีโรงเรียน และชุมชนต้องร่วมกันจัด
การศึกษา มีความรู้ลึกของการเป็นเจ้าของโรงเรียนร่วมกัน

จากการสะท้อนผลการดำเนินงาน การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาโรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง อำเภอเมือง
สกลนคร จังหวัดสกลนคร โดยใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) และกลยุทธ์ในการ
พัฒนา 2 วิธี คือ กลยุทธ์การระดมพลังสร้างสรรค์ (AIC) และการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของโคลบ
(Kolb) ซึ่งได้ดำเนินการครบ 2 วงรอบ ปรากฏข้อค้นพบโดยรวม คือ คณะกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานมีความรู้ ความเข้าใจ ในการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตามกรอบ
การศึกษาค้นคว้า ตลอดจนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความรู้ ความเข้าใจ และ
ความตระหนักในการเชิญวิทยากรภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
ร่วมกับทางโรงเรียน กลุ่มผู้ร่วมศึกษามีความรู้ลึกเป็นเจ้าของโรงเรียนร่วมกัน สอดคล้องในเรื่องของ
ความสำคัญของการมีโรงเรียน และชุมชนต้องร่วมกันจัดการศึกษา มีความรู้ลึกของการเป็นเจ้าของ
โรงเรียนร่วมกัน และยังก่อให้เกิดผลประโยชน์ให้กับโรงเรียน คือ ได้รับการสนับสนุนด้าน
ทรัพยากรเพื่อการศึกษา และทุนการศึกษา ทั้งยังสามารถแก้ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทาง
การศึกษาได้และประเด็นที่ต้องพัฒนาต่อเนื่อง คือ การเชิญวิทยากรภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมใน
กิจกรรมการเรียนการสอนอย่างจริงจัง ซึ่งวิทยากรเหล่านี้จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในขั้นตอนของ
กิจกรรมการเรียนการสอนจึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาต่อไป

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มาตรา 35 กำหนดให้สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามมาตรา 34 (2) เฉพาะที่เป็นโรงเรียนมีฐานะเป็นนิติบุคคล ทำให้สถานศึกษาสามารถจัดหารายได้ ผลประโยชน์ และระดมทรัพยากรมาใช้ในการพัฒนาการศึกษาได้มากขึ้นแต่ในขณะเดียวกันสถานศึกษาก็ต้องมีความรับผิดชอบทางกฎหมายเพิ่มมากขึ้น ซึ่งผู้บริหาร ข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องจะต้องเข้าใจบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2546 : 3)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้สรุปการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เข้ามามีส่วนร่วมกับสถานศึกษาจากอดีตถึงปัจจุบัน ที่เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการบริหารจัดการแบบองค์บุคคลในระดับสถานศึกษาสรุปได้ ดังนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังขาดความชัดเจนเรื่องบทบาท หน้าที่ ว่าตนเองจะทำอะไร ทำอย่างไร และทำเพื่ออะไร บุคคลที่เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการส่วนใหญ่ได้รับการร้องขอจากสถานศึกษามากกว่าได้รับการคัดสรรจากกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง อย่างแท้จริง ทำให้ขาดความกระตือรือร้นในการทำหน้าที่ของคณะกรรมการ วิธีการทำงานร่วมกันยังขาดทักษะ และประสบการณ์ เช่น ทักษะร่วมประชุมตัดสินใจ เป็นต้น สถานศึกษาส่วนหนึ่งยังคิดว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นเพียงผู้สนับสนุนด้านทรัพยากรทางการศึกษามากกว่าเป็นผู้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินงาน ร่วมรับผลที่เกิดขึ้น และกรรมการสถานศึกษาส่วนหนึ่งยังคิดว่าการจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นเพียงที่ปรึกษา หรือผู้ปฏิบัติตามการร้องขอจากสถานศึกษา กรรมการสถานศึกษาแต่ละคน มีภาระงานมากการประชุมจึงขาดความต่อเนื่องและขาดความพร้อมเพียง จึงเป็นจุดอ่อนที่สำคัญของการบริหารจัดการ การนำข้อมูลไปใช้เพื่อพิจารณาของคณะกรรมการเพื่อการตัดสินใจ การแก้ปัญหาหรือพัฒนางานการศึกษา ส่วนใหญ่จะอยู่บนพื้นฐานของความรู้สึก และประสบการณ์เดิม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 21-22)

กระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่จัดการศึกษาให้ประชาชนทั่วไปได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและทั่วถึง โดยได้มีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาทั้งด้านปรัชญา ความเชื่อ เจตคติ ระบบบริหารจัดการ ตลอดจนจุดมุ่งหมายของการศึกษามาโดยตลอดถ้าพิจารณาส่วนที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาจะพบว่าค่อนข้างรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลางและเป็นภาระหน้าที่โดยตรงของข้าราชการโดยที่กลุ่มบุคคลภายนอกมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาน้อยมาก จึงมีแนวคิดที่จะให้ทุกส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยเป็นการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) คนทั้งมวลจึงควรรับผิดชอบร่วมกันในการจัดการศึกษาด้วย (All for Education) เช่นการสนับสนุนงบประมาณหรือทรัพยากรทางการศึกษา (สถาพร ชูศรีทอง, 2543 : 2-3) ขณะเดียวกันการบริหารที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต้องอาศัยทรัพยากรที่มีความสมบูรณ์ และมีคุณภาพในการบริหารงานโดยทั่วไป ทรัพยากรที่เป็นปัจจัยการบริหารมี 4 ประการ คือ คน เงิน วัสดุสิ่งของ และการจัดการ หรือ 4 M's (สนอง เครือมาก, 2536 : 11-36) และการที่จะได้มาซึ่งทรัพยากรทางการศึกษานอกจากงบประมาณของทางราชการยังต้องระดมจากแหล่งต่าง ๆ ซึ่งได้มีกฎหมายกำหนดเป็นแนวทางเพื่อระดมการมีส่วนร่วมดำเนินการระดมทรัพยากรให้บรรลุผลหลายฉบับดังเช่นพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มาตรา 38 กำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา มาตรา 39 ให้ผู้อำนวยการสถานศึกษามีอำนาจหน้าที่ ประสานระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2546 : 14-15) ที่สำคัญสถานศึกษาต้องระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาโดยมีแนวทางปฏิบัติ คือ ทำการศึกษา วิเคราะห์แหล่งทรัพยากรบุคคล หน่วยงาน องค์กร และท้องถิ่นที่มีศักยภาพ ให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาตลอดจนติดต่อประสานงานอย่างเป็นรูปธรรม มีการจัดทำแผนระดมทรัพยากรทางการศึกษาโดยกำหนดวิธีการแหล่งการสนับสนุนเป้าหมายเวลาดำเนินการ และผู้รับผิดชอบ เสนอแผนการระดมทรัพยากรทางการศึกษา เพื่อขอความเห็นชอบและดำเนินการ ในรูปคณะกรรมการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2546 : 47-48)

หน้าที่ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษาที่สำคัญประการหนึ่งของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาของโรงเรียน และนอกจากนั้นชุมชนก็มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการผลักดันให้มีการพัฒนาโรงเรียนของบุตรหลาน แต่กระนั้นโดยส่วนใหญ่โรงเรียนก็ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากชุมชนมากนักเนื่องจากโรงเรียนที่อยู่ชุมชนที่ห่างไกลความเจริญผู้คนก็จะต้องดิ้นรนในการทำมาหากินทั้งภาระของบุตรหลานให้อยู่ในความดูแลของโรงเรียนโดยไม่ได้คำนึงว่าจะต้องใส่ใจดูแลโรงเรียน เพราะไม่มีเวลาเพียงพอและคิดว่าเป็นหน้าที่ของครูและทางราชการ ดังนั้นเมื่อโรงเรียนต้องการความร่วมมือในการสนับสนุนกิจกรรมของทางโรงเรียนและทรัพยากรทางการศึกษา จึงไม่ได้รับความใส่ใจเท่าที่ควร ปัญหาที่ตามมา

คือการจัดการศึกษาที่ไม่มีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมก็จะนำไปด้วยความยากลำบากและไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร ส่งผลแก่เด็กนักเรียนที่ไม่สามารถจะเรียนให้เป็นคนเก่ง คนดี และเป็นเด็กที่มีความสุขได้

โรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร เปิดการสอน 3 ระดับ คือระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีครูทั้งหมด 16 คน พนักงานราชการ 1 คน ครูอัตราจ้าง 1 คน นักการภารโรง 1 คน จำนวนนักเรียนทั้งหมด 304 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 คน ปัญหาที่พบในการจัดการศึกษามีหลายด้าน โดยเฉพาะระบบการบริหารและการจัดการศึกษาเป็นปัญหาหนึ่งที่ทำให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนไม่บรรลุผลเป็นที่น่าพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสาเหตุหลักประการหนึ่งคือ ปัญหาการมีส่วนร่วมของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนซึ่งเป็นตัวแทนของชุมชนปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนเองได้ ไม่มากเท่าที่ควรอันเนื่องมาจากคณะกรรมการสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง ยังไม่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่ไม่ให้ความร่วมมืออย่างจริงจังในการในการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

จากปัญหาดังกล่าว ผู้ศึกษาค้นคว้าในฐานะที่เป็นครูผู้สอนและมีส่วนรับผิดชอบจึงสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการระดมทุนเพื่อพัฒนาสถานศึกษา โรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ตามหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อเป็นการปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาของโรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. เป็นการแก้ปัญหาคำเนินงานด้านการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาโรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

2. เป็นการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการจัดการ ละครมทรัพยากรเพื่อการศึกษาโรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

3. เป็นข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารโรงเรียน และ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการ ดำเนินงานพัฒนาการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการละครมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาค้นคว้าได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

1. กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าและผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย

1.1 กลุ่มผู้ร่วมศึกษาจำนวน 16 คน ได้แก่

1.1.1 ผู้ศึกษาค้นคว้า

1.1.2 ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 1 คน

1.1.3 ผู้แทนครู จำนวน 2 คน

1.1.4 ผู้แทนผู้ปกครอง จำนวน 2 คน

1.1.5 ตัวแทนองค์กรชุมชน จำนวน 2 คน

1.1.6 ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 2 คน

1.1.7 ผู้แทนศิษย์เก่า จำนวน 2 คน

1.1.8 ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 คน

1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 15 คน ได้แก่

1.2.1 ภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 2 คน

1.2.2 ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 10 คน

1.2.3 ครูผู้สอนในโรงเรียน จำนวน 3 คน

2. กรอบการศึกษาค้นคว้า

2.1 กรอบงานที่พัฒนา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาค้นคว้าได้ใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ซึ่งมีขอบเขตในการพัฒนา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2543 : 10)

2.1.1 การละครมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

2.1.2 การส่งเสริมวิทยากรภายนอกหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.2 กลยุทธ์ในการพัฒนา

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ในครั้งนี้ ผู้ศึกษาค้นคว้าใช้กลยุทธ์ในการพัฒนา คือ

2.2.1 การประชุมระดมความคิดตามกระบวนการพลังสร้างสรรค์ (Appreciation Influence Control หรือ AIC) ซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

2.2.1.1 ขั้นตอนการสร้างความรู้

2.2.1.2 ขั้นตอนการสร้างแนวทางในการพัฒนา

2.2.1.3 ขั้นตอนการสร้างเสริมแนวทางปฏิบัติ

2.2.3 การจัดกิจกรรมระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

2.3 วิธีการศึกษาค้นคว้า

ดำเนินงานตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวความคิดของ Kemmis และ McTaggart (ประวิต เอรารวรรณ์. 2545 : 5 ; อ้างอิงมาจาก Kemmis and McTaggart. 1991 : 167-170) ดำเนินการเป็น 2 วงรอบ ประกอบด้วยขั้นตอน PAOR มีดังนี้

2.3.1 ขั้นการวางแผน (Planning)

2.3.2 ขั้นปฏิบัติการ (Action)

2.3.3 ขั้นการสังเกตผล (Observation)

2.3.4 ขั้นการสะท้อนผล (Reflection)

2.4 ระยะเวลาในการศึกษาค้นคว้า

2.4.1 วงรอบที่ 1 วันที่ 1 ตุลาคม 2552 ถึงวันที่ 10 มกราคม 2553

2.4.2 วงรอบที่ 2 วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2553 ถึงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2553

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา หมายถึง การดำเนินการให้ความรู้ สร้างความเข้าใจกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้ ประชุมระดมสมอง และจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาการศึกษาตามเป้าหมาย

2. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง บุคคลที่ได้รับการคัดเลือกและแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ประกอบด้วย

2.1 ผู้แทนผู้ปกครอง หมายถึง ผู้ปกครองที่มีรายชื่อเป็นผู้ปกครองตามทะเบียนบ้านของนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง

2.2 ผู้แทนครู หมายถึง ผู้แทนครูผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง

2.3 ผู้แทนองค์กรชุมชน หมายถึง ผู้แทนของชมรม สมาคม มูลนิธิ องค์กรเอกชน หรือกลุ่มบุคคลในรูปอื่นที่ดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของสาธารณะและมีที่ตั้งอยู่ในเขตบริการของโรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง

2.4 ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่โรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง

2.5 ผู้แทนศิษย์เก่า หมายถึง ผู้แทนของสมาคมศิษย์เก่า ชมรมศิษย์เก่าหรือบุคคลที่เคยศึกษาในโรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง

2.6 ผู้ทรงคุณวุฒิ หมายถึง ผู้ที่มีความสามารถและชำนาญพิเศษหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่โรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง

2.7 ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง

3. การระดมทรัพยากร หมายถึง การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่ทำให้ได้มาซึ่งทรัพยากรบุคคล เงิน วัสดุอุปกรณ์ เพื่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน

4. กลยุทธ์ในการพัฒนา หมายถึง กิจกรรมการดำเนินการปรับปรุงเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 2 กิจกรรม คือ

4.1 การประชุมโดยใช้เทคนิค AIC หมายถึง การดำเนินการประชุมระดมความคิดตามกระบวนการสร้างสรรค์องค์กร (Appreciation Influence Control) การร่วมคิดร่วมทำและสรุปของผู้ศึกษาค้นคว้า กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยเน้นความร่วมมือของทุกฝ่ายภายใต้การดำเนินการของผู้ศึกษาค้นคว้าตามกระบวนการ AIC ซึ่งประกอบด้วย

4.1.1 Appreciation : A คือ การให้ทุกคนยอมรับและชื่นชม ชาบซึ่งคุณค่าคนอื่นเกี่ยวกับการคิดและจินตนาการ

4.1.2 Influence : I คือ การใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่แต่ละคนมีอยู่เพื่อนำไปสู่การทำงานร่วมกันภายใต้ข้อจำกัด แต่ยังคงไว้ซึ่งโอกาสและความทัดเทียมของทุกคน

4.1.3 Control : C คือ การนำวิธีการที่สำคัญหรือยุทธศาสตร์ที่เลือกแล้วมากำหนดเป็นแผนปฏิบัติการ

4.2 การจัดกิจกรรมระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา หมายถึง การจัดหาทรัพยากรของโรงเรียนโดยการจัดทำบุญกองข้าว การรับบริจาควัสดุ อุปกรณ์ สื่อต่าง ๆ ที่ช่วยสนับสนุนการศึกษา

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการพัฒนาการระดมทรัพยากรทางการศึกษาในโรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ผู้ศึกษาได้นำหลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นรูปแบบในการดำเนินการ โดยการดำเนินการมี 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) โดยกลุ่มผู้ศึกษาค้นคว้าได้ดำเนินการสรุปผลการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

1. ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า
2. สรุปผล
3. อภิปรายผล
4. ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

สรุปผล

การดำเนินการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาโรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร โดยใช้กลยุทธ์การพัฒนา 2 กลยุทธ์ ประกอบด้วย กลยุทธ์การพัฒนาระดมพลังสร้างสรรค์ (AIC) และการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของโคลบ (Kolb) ตามกรอบการศึกษา จำนวน 2 วงรอบ ซึ่งปรากฏผล ดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษา โดยใช้กลยุทธ์ในการพัฒนา 2 กลยุทธ์ คือ กลยุทธ์การระดมพลังสร้างสรรค์ (AIC) และการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของโคลบ (Kolb) หลังจากการดำเนินการพัฒนาทั้ง 2 วงรอบ พบว่า กลุ่มผู้ร่วมศึกษามีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

ได้แก่ มีความตระหนัก มีความมั่นใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ร่วมกันจัดทำแผนปฏิบัติการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และกองทุนเพื่อการศึกษา เพื่อหาวิธีการ จัดหาเงิน จัดหาวัสดุครุภัณฑ์ ในรูปของการรับบริจาคจากชุมชน แม่ค้า และบริษัทห้างร้าน ตลอดจนผู้ปกครอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้าร่วมกิจกรรมอย่างเต็มใจต่อทางโรงเรียน ผลที่ได้จากการจัดกิจกรรมดังกล่าว ทำให้เกิดผล ดังนี้ จัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษา และจัดสร้างห้องน้ำโดยให้นักเรียนได้ฝึกอาชีพจากวิทยากรในท้องถิ่น ใช้งบประมาณ 50,000 บาท ผลที่ได้จากการจัดกิจกรรมดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ามีการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

2. การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการส่งเสริมวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกวัย ปรากฏว่า กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า มีความภาคภูมิใจที่เห็นความสำเร็จในกิจกรรมการสำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนจัดทำทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่นใน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านทรัพยากรบุคคล ประกอบด้วย การจักสาน การทำงานใบตองและงานฝีมือ การทำขนมไทย และงานช่าง ด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ประกอบด้วยการทำบุญเบิกบ้าน บุญข้าวจี๋ บายศรีสู่ขวัญ บุญขึ้นบ้านใหม่ บุญพระเวส บุญกฐิน การทอดผ้าซิ่นผ้าจากสิริธรรมชาติ สำหรับการส่งเสริมวิทยากรภายนอกเพื่อเข้าร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ามีความเข้าใจ และมีความตระหนักเห็นความจำเป็นที่จะเชิญวิทยากรภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ผู้ปกครอง นักเรียน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนส่วนใหญ่ มีความพึงพอใจในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และการนำทรัพยากรที่ได้มาส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ในครั้งนี้แม้ว่า ส่วนใหญ่จะบรรลุตามจุดมุ่งหมาย แต่ก็ยังมีบางประเด็นที่จะต้องพัฒนา ได้แก่ การเชิญวิทยากรภายนอกเข้าร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และจำเป็นต้องมีการพัฒนาบุคลากรเหล่านี้ เพื่อให้รู้จักเทคนิควิธีการสอน ซึ่งมีความจำเป็นจะต้องได้รับการพัฒนาต่อไป

อภิปรายผล

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาโรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร โดยใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) และกลยุทธ์ในการพัฒนา 2 วิธี คือ กลยุทธ์การระดม

พลังสร้างสรรค์ (AIC) และการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของโคลบ (Kolb) เมื่อครบ 2 วงรอบแล้วพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความรู้ ความเข้าใจ ในการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตามกรอบการศึกษาค้นคว้า ตลอดจนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักในการเชิญวิทยากรภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกับทางโรงเรียน กลุ่มผู้ร่วมศึกษามีความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียนร่วมกัน สอดคล้องในเรื่องของความสำคัญของการมีโรงเรียน และชุมชนต้องร่วมกันจัดการศึกษามีความรู้สึกของการเป็นเจ้าของโรงเรียนร่วมกัน และยังก่อให้เกิดผลประโยชน์ให้กับโรงเรียน คือ ได้รับการสนับสนุนด้านทรัพยากรเพื่อการศึกษา และทุนการศึกษา ทั้งยังสามารถแก้ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางการศึกษาได้ และประเด็นที่ต้องพัฒนาต่อเนื่อง คือ การเชิญวิทยากรภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างจริงจัง ซึ่งวิทยากรเหล่านี้จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนของกิจกรรมการเรียนการสอนจึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาต่อไป

ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ โชคชัย วรเชษฐ์ (2547 : 82-85) พบว่า การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โรงเรียนจตุรพักตรพิมาน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ทำให้การบริหารจัดการศึกษาตามกระแสการปฏิรูปการศึกษาให้ได้อุปถัมภ์นั้น ควรให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในรูปของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการดังกล่าวอย่างเหมาะสม จะช่วยสนับสนุนการจัดการศึกษาทุกด้านให้บรรลุเป้าหมายได้ตามต้องการ

สอดคล้องกับผลการศึกษาของ บุญยะวีร์ มณี (2547 : 73-76) พบว่า การพัฒนาการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านชีวาน อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ทำให้มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ที่จะช่วยโรงเรียนพัฒนาการจัดการศึกษาแก่บุตรหลานมากขึ้น มีการเสียสละทรัพย์ แรงงาน สิ่งของและเทคโนโลยีมาสนับสนุนการจัดการศึกษา ตลอดจนประสานความร่วมมือจากภูมิปัญญาท้องถิ่นสาขาความรู้ด้านต่าง ๆ เพื่อเข้ามาร่วมจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนและระดมทรัพยากรจากภายนอกท้องถิ่นเข้ามาพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน ทำให้เกิดความรักความสามัคคี มีความเข้าใจกัน และความร่วมมือกันระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุเมธ ถ่อเงิน (2547 : 101-103) พบว่า การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โรงเรียนบ้านด้ายสวรรค์ดงหว้าน อำเภอหนองหาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 3 กลยุทธ์ที่ใช้คือ การบริหารที่เน้นมนุษยสัมพันธ์ (CHO-VA) และการอบรม AIC ทำให้คณะกรรมการมีความรู้ มีความเข้าใจการเก็บรักษา การเบิกจ่ายเงินเป็นอย่างดี และเพิ่มกิจกรรมที่เน้นมนุษยสัมพันธ์ (CHO-VA) โดยจัดเลี้ยงและให้นักเรียนเขียนเรียงความ ขอบคุณคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อนำให้เกิดความภาคภูมิใจในความสำเร็จร่วมกันก่อให้เกิด

การต่อยอดทางปัญญา นอกจากปฏิบัติให้เป็นไปตามกรอบการศึกษาค้นคว้าที่สำคัญ คือ สามารถใช้แก้ปัญหาของโรงเรียนด้านการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล ซึ่งเป็นเทคนิคการบริหารแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management) ที่ควรค่าแก่การศึกษาค้นคว้า และพัฒนาให้เกิดความต่อเนื่อง ยั่งยืน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ศศิธร เชื้อวัฒนากุล (2550 : 69-74) พบว่า การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านกว้างท่าเยี่ยม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ส่งผลทำให้การระดมทรัพยากรทางการศึกษาในโรงเรียนบ้านกว้างท่าเยี่ยม มีประสิทธิภาพบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้และสามารถนำทรัพยากรดังกล่าวไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอนได้ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านกว้างท่าเยี่ยม ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง นักเรียน และบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องมีความกระตือรือร้น สนใจให้ความร่วมมือในการพัฒนาโรงเรียน และมีความพร้อมที่จะร่วมกิจกรรมอื่น ๆ ของโรงเรียน หากโรงเรียนขอความร่วมมือ และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ นิวัชชัย แก้วน้อย (2551 : 69-74) พบว่า การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการส่งเสริมการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาโรงเรียนเทศบาลพลประชานุกูล อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น โดยใช้กลยุทธ์การพัฒนาการรวมพลังสร้างสรรค์ (AIC) ในการสร้างความเข้าใจเจตคติที่ดี และการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียน ทุกวัย ส่งผลให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมน้อย เนื่องจากมีความเข้าใจว่า การพัฒนางานด้านการศึกษานั้นเป็นหน้าที่ของทางโรงเรียนที่จะต้องดำเนินการพัฒนา และแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งหมด ตลอดจนยังขาดความเข้าใจเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากการใช้กลยุทธ์การพัฒนาการรวมพลังสร้างสรรค์ (AIC) และการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของโคลบ์ (Kolb) ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาโรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร สามารถอภิปรายผลดังนี้

1. จากการใช้กลยุทธ์การพัฒนาการรวมพลังสร้างสรรค์ (AIC) ซึ่งมี 3 ช่วง คือ ช่วงเช้าซึ่งคุณค่า มีจำนวน 3 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมการวิเคราะห์งานตามกรอบประมาณการระยะปานกลาง (MTEF) กิจกรรมการวิเคราะห์แผนปฏิบัติการ และจัดลำดับความสำคัญของภาระงาน โครงการ และประมาณการรายจ่าย ประจำปีการศึกษา 2552 ของโรงเรียน และกิจกรรมการสำรวจนักเรียนเพื่อรับทุนการศึกษา การแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อคัดเลือกนักเรียนเพื่อรับทุนการศึกษา และการคัดเลือกนักเรียนเพื่อรับทุนการศึกษา ทำให้กลุ่มผู้ร่วมศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ และเกิดความตระหนักถึงเหตุผล และความจำเป็นที่ต้องมีการดำเนินพัฒนาการมีส่วนร่วมในการระดม

ทรัพยากรเพื่อการศึกษา ช่วงปฏิสัมพันธ์ หรืออิทธิพลระหว่างกัน โดยจัดให้มีการจัดทำแผนระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และช่วงควบคุมไปสู่การกระทำ เป็นการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติ และจัดกลุ่มดำเนินงานตามโครงการในรูปของคณะกรรมการ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการพัฒนาการรวมพลังสร้างสรรค์ (AIC) ที่ สมิต และซาโต้ (ประวิต เอรารวรรณ์. 2545 : 15 ; อ้างอิงมาจาก Smith and Sato. 1998 : 125) กล่าวว่า ทฤษฎีและวิธีการบริหารต่างๆ ที่มีมาก่อนมักจะเกี่ยวกับการบริหารโครงการหรือเกี่ยวกับองค์กรเดี่ยว ๆ เช่น การสร้างถนน โรงงาน บริษัท นำไปใช้กับงานพัฒนาไม่ได้ผลทำให้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา ยุ่งยาก สลับซับซ้อนมากกว่างานเชิงเดี่ยวเหล่านั้นมากเพราะมีบุคคลต่างๆ มาก ซึ่งแต่ละองค์กร สถาบัน และบุคคลต่างก็มี ความเข้าใจและวัตถุประสงค์วิธีการเรียนรู้ต่างกัน ควบคุมกันไม่ได้ แต่มีผลกระทบต่อบรรยากาศ การบริหารและการจัดการของแต่ละองค์ประกอบทุกส่วนในระบบต้องมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน อย่างมีปฏิสัมพันธ์จากการปฏิบัติจริง ระบบทั้งระบบจึงจะมีพลังสร้างสรรค์เพียงพอที่จะก่อให้เกิด การเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นคุณ

2. จากการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของโคลบ (Kolb) โดยวางแผนจัด กิจกรรมการเชิญวิทยากรภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ประกอบด้วย ประสบการณ์การสะท้อนและอภิปรายความคิดรวบยอด และการทดลองประยุกต์แนวคิดไปใช้ ทำให้กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ามีความเข้าใจ และเกิดความตระหนัก เห็นความจำเป็นที่จะต้องนำ วิทยากรภายนอก ซึ่งมีอยู่ เข้าร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน และเพื่อเกิดความ ตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา หรือมีส่วนร่วมใน การพัฒนางานการศึกษาด้านอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของโคลบ (Kolb) ที่ Kolb (1991) ได้สรุปกระบวนการในการเรียนรู้ขององค์การไว้เป็น “วงจรการเรียนรู้” (Learning Loop) ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง CE (Concrete Experience) คือ การเรียนรู้ที่ได้มาจากการได้มีประสบการณ์ด้วยตนเอง เช่น การเรียนรู้ ถึงบรรยากาศของภูกระดึงว่าเป็นอย่างไร ก็ต้องอาศัยประสบการณ์ตรงจึงจะเรียนรู้ได้ดีที่สุด องค์การ ก็สามารถเรียนรู้ได้จากประสบการณ์ตรงเช่นกัน กล่าวคือ องค์การที่เคยมีประสบการณ์ในการผลิต สินค้า หรือบริการใด หรือดำเนินการในตลาดใดมาก ๆ ก็มักจะได้บทเรียน ข้อคิด หรือข้อปฏิบัติจาก ประสบการณ์นั้น ๆ มาก 2) การเรียนรู้จากการสังเกตและไตร่ตรอง RO (Reflective Observation) ซึ่งเป็นการเรียนรู้โดยการสังเกตจากกรณีตัวอย่างที่ผู้อื่น แล้วนำมาคิดใคร่ครวญไตร่ตรอง ตั้งข้อสังเกต ซึ่งมักทำให้ได้ความคิด บทเรียนหรือตัวแบบที่จะสามารถนำไปปฏิบัติต่อไปได้ใน อนาคต ตัวอย่างเช่น การส่งคนไปดูงานตามที่ต่างๆ เพื่อที่จะเรียนรู้ และนำมาเลียนแบบ ดัดแปลงใช้ หรือการสร้างต้นแบบอ้างอิง (Benchmarking) ซึ่งเป็นการสรุปลักษณะที่ดีของต้นแบบ เพื่อที่ องค์การจะได้นำมาเป็นเป้าหมายในการดำเนินการให้ได้ผลเช่นเดียวกับองค์การต้นแบบ

3) การเรียนรู้โดยการหาและได้มาซึ่งแนวคิดเชิงนามธรรม AC (Abstract Conceptualization) ซึ่งเป็นการเรียนรู้ในสิ่งที่เป็นนามธรรม เช่น การเรียนรู้ภาษา สัญลักษณ์ หลักการ ปรัชญา หรือแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ซึ่งอาจได้มาโดยการค้นคว้าจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ จากตำรา โทรทัศน์และ Internet ฯลฯ หรืออาจได้มาด้วยการค้นคิดด้วยตนเอง ความสามารถในการเรียนรู้โดยการคิดเชิงนามธรรม จึงเป็นความสามารถที่สำคัญประการหนึ่งขององค์การที่เรียนรู้ เพราะการคิดในเชิงนามธรรมมักจะทำให้สามารถคิดไปถึงสิ่งที่ยังไม่เป็นรูปธรรม หรือยังเป็นไปไม่ได้ และหากองค์การใดสามารถทำสิ่งที่คนทั่วไปเชื่อว่าเป็นไปไม่ได้ ให้เป็นไปได้ในทางปฏิบัติขึ้นมา องค์การนั้นก็จะกลายเป็นผู้นำทันที ดังนั้นจึงมีเครื่องมือทางการบริหารที่ใช้สำหรับช่วยของค์การในการคิดในเชิงนามธรรมอยู่มากมาย เช่น การวางแผนเชิงกลยุทธ์ และการวางโครงการแบบเหตุผลสัมพันธ์ (Logical Framework) ก็ล้วนเป็นเครื่องมือสำหรับช่วยให้องค์การสามารถจัดเรียงความคิดต่าง ๆ ให้เป็นระบบระเบียบ เป็นแนวคิดที่ชัดเจน สำหรับที่จะนำไปเผยแพร่และปฏิบัติต่อไป 4) การเรียนรู้โดยการทดลองทำและดูผล AE (Active Experimentation) ซึ่งเป็นการเรียนรู้โดยการทดลองทำสิ่งใหม่ ๆ ที่ยังไม่เคยทำ และเรียนรู้จากผลของการทำสิ่งนั้นในลักษณะของการลองผิดลองถูก ข้อสำคัญก็คือ การทดลองทำนั้นต้องถือเป็นการสร้างเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ คือ หากได้พยายามทดลองทำแล้ว แต่ผลออกมากลับเป็นความล้มเหลว ก็ควรจะถือว่าเป็นบทเรียน และไม่ควรดันทุรังทำต่อไปทั้ง ๆ ที่ไม่เห็นผลว่าสำเร็จหรือล้มเหลวเพียงใด

ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาโรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ใช้กลยุทธ์ในการพัฒนา 2 วิธี คือ กลยุทธ์การระดมพลังสร้างสรรค์ (AIC) และการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของโคลบ (Kolb) ดำเนินการ 2 วงรอบ ใน 2 บทบาท คือ 1) พัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษา 2) พัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการสนับสนุนวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการเรียนรู้ทุกวัย เพื่อเป็นการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 จากผลการพัฒนาการมีส่วนร่วม ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

พบว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถร่วมกับสถานศึกษาระดมทรัพยากรทางการศึกษา และจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษา มีการปรับปรุงห้องเรียนให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

และปรับปรุงห้องคอมพิวเตอร์ ได้ประสบความสำเร็จ จึงอาจนำวิธีเหล่านี้ไปใช้เป็นแบบอย่างพัฒนา
ด้านอื่นๆ ได้ แต่ควรระมัดระวังไม่ให้ผู้สนับสนุนคิดว่าเป็นการบีบบังคับหรือหาผลประโยชน์ หรือ
ระวังไม่ให้ทุกฝ่ายได้รับความเดือดร้อน

1.2 การพัฒนาการมีส่วนร่วมควรเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย ในการจัด
กิจกรรมการเรียน การสอน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน

1.3 ผลการศึกษาพบว่าในการจัดหาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เข้ามาเป็นวิทยากรเพื่อให้
ความรู้แก่ผู้เรียนในสถานศึกษาได้นั้น ควรจัดให้เหมาะสมกับบริบท และสภาพความต้องการของ
นักเรียนในท้องถิ่น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาต่อไป

2.1 ควรพัฒนาคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีความรู้ ความสามารถในการ
จัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.2 ควรพัฒนาคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัด
กิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นการมีส่วนร่วม

ประวัติย่อของผู้ศึกษาค้นคว้า

ประวัติย่อของผู้ศึกษาค้นคว้า

ชื่อ	นายสุวิทย์ แก้วเก่า
วันเกิด	วันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2513
สถานที่เกิด	บ้านหนองโคก ตำบลช้างมิ่ง อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร 47130
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 165 หมู่ที่ 6 บ้านเหล่านกยูง ตำบลดงมะไฟ อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร 47000
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	ครูชำนาญการ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง ตำบลห้วยยาง อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร 47000
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2532	มัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพรหมานุจารย์ อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร
พ.ศ.2536	ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) วิชาเอกคณิตศาสตร์ วิทยาลัยครูสกลนคร
พ.ศ.2553	ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงสาธารณสุข. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549.
กรุงเทพฯ : พัฒนาการพิมพ์, 2544.
- กิ่งแก้ว วานิชกุล. การศึกษาการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนราชพิช เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2549.
- กรมสามัญศึกษา. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2542 ก.
- _____. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2542 ข.
- เกตุ เปี้ยอูต และคณะ. การศึกษาถึงบทบาทของคณะกรรมการโรงเรียนตามนโยบาย
ปฏิรูปการศึกษาโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดลำปาง. ปริญญาธิพนธ์
กศ.ม. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2541.
- ชัยญา อภิบาลกุล. “การพัฒนาการกระบวนการบริหารงานในรูปคณะกรรมการในเขตพื้นที่
การศึกษาและสถานศึกษา,” วารสารการศึกษาไทย. 3(17) : 5-9 ; กุมภาพันธ์, 2545.
- ชูชาติ พ่วงสมจิตร. การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของ
ชุมชนกับโรงเรียนประถมในเขตปริมณฑล กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
กรุงเทพ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- โชคชัย วรเชษฐ์. การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการส่งเสริม
การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โรงเรียนจตุรพักตรพิมาน อำเภอมือง จังหวัดร้อยเอ็ด.
การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2547.
- เดือนใจ ลำสีขาว. การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา
ในสำนักงานเขตมีนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ :
สถาบันราชภัฏพระนคร, 2546.
- นิวัชชัย แก้วน้อย. การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการ
ส่งเสริมการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาโรงเรียนเทศบาลพลประชานุกูล อำเภอพล
จังหวัดขอนแก่น. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม, 2551.

- บุญชร แก้วส่อง. รูปแบบทางสังคม-จิตวิทยาสำหรับการอธิบายการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา. ปรินญานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2531.
- บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น (ฉบับปรับปรุงใหม่). พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2545.
- บุญยะวีร์ มณี. การพัฒนาการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนบ้านชีวาน อำเภอฟิมาข จังหวัดนครราชสีมา. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2547.
- ประวิต เอราวรรณ์. การวิจัยปฏิบัติการ. ขอนแก่น : ขอนแก่นการพิมพ์, 2545.
- ไพรัช เตชะรินทร์. การมีส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพฯ : สำนักงานข้าราชการพลเรือน, 2541.
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. การมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2541.
- เรียงศ แก้วไพฑูรย์. การศึกษาความคิดเห็นของคณะกรรมการโรงเรียนที่มีต่อการบริหารงานในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2542.
- รัฐศาสตร์ ชานนตรี. การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนบ้านสีออสว่างราษฎร์สามัคคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 2. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2546.
- ศิริกาญจน์ โกสุมภ์. การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภายใต้เงื่อนไขและบริบทของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2542.
- ศศิธร เชื้อวัฒนากุล. การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาโรงเรียนบ้านกว้างท่าเทียม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2550.
- สถาพร ชูศรีทอง. ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการโรงเรียน ต่อการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2543.

สนอง เครือมาก. คู่มือสอบผู้บริหาร. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2536.

สำนักงานคณะกรรมการการการศึกษาแห่งชาติ. การศึกษาวิถีมุขมนตรี : ข้อเสนอเชิงนโยบาย (ฉบับร่าง). กรุงเทพฯ : โครงการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนในการจัดการศึกษา สำนักงานรัฐมนตรี, 2540.

_____. คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2542 ก.

_____. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2542 ข.

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. แนวทางการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2543.

สมลักษณ์ ภูคำแสน. การศึกษบทบาทของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดขอนแก่น. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2540.

สมพงษ์ อัยแก้ว. การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนป่าวายวิทยาสรรพ์ อำเภอสรีราชา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 2. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2547.

สุเมฆ ถ่อเงิน. การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาโรงเรียนบ้านด้ายสวรรค์คงห้วย อำเภอนองหาญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 3. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2547.

สุภางค์ จันทวานิช. วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.

แสวง จันทร์สุข. การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของอาจารย์ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2542.

อธิปัตย์ คลี่สุนทร. ยุทธศาสตร์การบริหารในยุคโลกาภิวัตน์. 2547. <<http://www.moe.go.th>> 21 กรกฎาคม, 2547.

- Brittiogham, Kenneth Vemon. "The Characterization of Successful School, Family, and Community Partnerships," Dissertation Abstracts International. 59(55) : 1406 – A ; November, 1998.
- Cormier, Sherry Fontenot. "School Restructuring, Transformational Leadership, and Teacher Participation in Decision-Making," Dissertation Abstracts International. 58(70) : 2474-A ; January, 1998.
- Gold, S. Eva. "Community Organizing at a Neighborhood High School : Promises and Dilemmas in Building Parent-Educator Partnerships and Collaborations," Dissertation Abstracts International. 60(7) : 2338-A ; January, 2000.
- Hanlon, Michal Patrick, Jr. "Intradistrict Open Enrollment : an Analysis of the Views of Multiple Stakeholders on Mandatory Public School Choice in OHIO (School Reform)," Dissertation Abstracts International. 57(33) : 946-A ; September, 1996.
- Hwang, Woei- Wu. "A Study of the Effects of Community Political Ideology on Local School Output Measures in the Stste of Texas," Dissertation Abstracts International. 57(7) : 2768 - A ; January, 1997.

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร เป็นไปตามความมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้ ผู้ศึกษาค้นคว้าจะดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าและผู้ให้ข้อมูล
2. ขั้นตอนดำเนินการศึกษาค้นคว้า
3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าและผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าและผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย

1. กลุ่มผู้ร่วมศึกษาจำนวน 16 คน ได้แก่
 - 1.1 ผู้ศึกษาค้นคว้า
 - 1.2 ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 1 คน
 - 1.3 ผู้แทนครู จำนวน 2 คน
 - 1.4 ผู้แทนผู้ปกครอง จำนวน 2 คน
 - 1.5 ตัวแทนองค์กรชุมชน จำนวน 2 คน
 - 1.6 ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 2 คน
 - 1.7 ผู้แทนศิษย์เก่า จำนวน 2 คน
 - 1.8 ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 คน
2. ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 15 คน ได้แก่
 - 2.1 ภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 2 คน
 - 2.2 ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 10 คน
 - 2.3 ครูผู้สอนในโรงเรียน จำนวน 3 คน

ขั้นตอนดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) โดยผู้ศึกษาค้นคว้า ดำเนินการตามหลักการ และตามปรัชญาแนวคิดของ Kemmis และ McTaggart (ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล. 2543 : 33) และใช้วิธีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของโคลบ (Kolb) เป็นส่วนหนึ่ง ของการพัฒนา ดำเนินการเป็น 2 วนรอบ ประกอบด้วยขั้นตอน PAOR ดังนี้

1. ขั้นการวางแผน (Planning)
2. ขั้นปฏิบัติการ (Action)
3. ขั้นการสังเกต (Observation)
4. ขั้นการสะท้อนผล (Reflection)

1. ขั้นการวางแผน (Planning) ดำเนินการ ดังนี้

1.1 การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา ผู้ศึกษาค้นคว้า และกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า ได้ร่วมประชุมปรึกษาหารือ สันทนาเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ในประเด็น เกี่ยวกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษา พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคนมีความสนใจ เกิดความตระหนักใน การที่จะเข้าร่วมพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน แต่ประสบปัญหาเนื่องจากข้อจำกัดหลายประการ เช่น ขาดความรู้ ความเข้าใจ ในหลักการและแนวปฏิบัติที่จะดำเนินงานทางการศึกษาที่เหมาะสม ขาดทักษะในการดำเนินกิจกรรมโครงการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนประสานงาน ติดต่อวิทยากรในท้องถิ่นให้ความรู้ครูและนักเรียน

1.2 เป้าหมายในการพัฒนา กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้กำหนดเป้าหมายเพื่อส่งเสริม การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน คือ เพื่อให้กลุ่มผู้ร่วมศึกษา ค้นคว้าร่วมกันปรึกษาหารือ สันทนาระดมความคิด เพื่อแสวงหาแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วม ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา เพื่อร่วมกันวาง แผนการดำเนินกิจกรรมนำไปสู่การปฏิบัติต่อไป

1.3 การกำหนดแผนปฏิบัติการ (Action Plan) จากการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหา และการกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาผู้ศึกษาค้นคว้าได้กำหนดแผนปฏิบัติการกิจกรรม ดังตาราง

ตาราง 13 แผนการปฏิบัติงานการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง

กิจกรรม	เป้าหมาย กิจกรรม	ระยะเวลาใน การดำเนิน กิจกรรม	ผู้เกี่ยวข้อง	วิธีเก็บ รวบรวม ข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้ เก็บรวบรวม ข้อมูล	แหล่งข้อมูล
ประชุม คณะกรรมการ สถานศึกษาขั้น พื้นฐานเพื่อหา สมาชิกเข้าร่วม สมัครใจในการ พัฒนา	เพื่อร่วมพลัง ความคิดจัดการ พัฒนาการมี ส่วนร่วม ปฏิบัติงานตาม บทบาทหน้าที่	1 ตุลาคม 2552	กลุ่มผู้ร่วม ศึกษาค้นคว้า	1.การ สังเกต 2. การ สัมภาษณ์	1.แบบสังเกต 2. แบบ สัมภาษณ์	กลุ่มผู้ร่วม ศึกษาค้นคว้า
กิจกรรมเพื่อ ส่งเสริมการมี ส่วนร่วมของ คณะกรรมการ สถานศึกษา คือ - การระดม ทรัพยากรเพื่อ การศึกษา	เพื่อจัดกิจกรรม ในการระดมทุน เพื่อการศึกษา	2-3 พฤศจิกายน 2552	กลุ่มผู้ร่วม ศึกษาค้นคว้า	1.การ สังเกต 2. การ สัมภาษณ์ 3.การ ประเมิน	1.แบบสังเกต 2. แบบ สัมภาษณ์ 3.แบบประเมิน	กลุ่มผู้ร่วม ศึกษาค้นคว้า
วางแผนเพื่อชี้แจง รายละเอียด กิจกรรมการมี ส่วนร่วมของ คณะกรรมการ สถานศึกษาใน การระดม ทรัพยากร	เพื่อสร้างความ เข้าใจในการ ปฏิบัติงานตาม บทบาทหน้าที่	20 พฤศจิกายน 2552	กลุ่มผู้ร่วม ศึกษาค้นคว้า	1.การ สังเกต 2. การ สัมภาษณ์	1.แบบสังเกต 2. แบบ สัมภาษณ์	กลุ่มผู้ร่วม ศึกษาค้นคว้า

ตาราง 13 (ต่อ)

กิจกรรม	เป้าหมาย กิจกรรม	ระยะเวลาใน การดำเนิน กิจกรรม	ผู้เกี่ยวข้อง	วิธีเก็บ รวบรวม ข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้ เก็บรวบรวม ข้อมูล	แหล่งข้อมูล
กิจกรรมเพื่อ ส่งเสริมการมี ส่วนร่วมของ คณะกรรมการ สถานศึกษา คือ - การระดม ทรัพยากรเพื่อ การศึกษา	เพื่อจัดกิจกรรม ในการระดมทุน เพื่อการศึกษา	30 ธันวาคม 2552	กลุ่มผู้ร่วม ศึกษา คั่นคว้า	1.การสังเกต 2. การ สัมภาษณ์ 3.การ ประเมิน	1.แบบสังเกต 2. แบบ สัมภาษณ์ 3.แบบประเมิน	กลุ่มผู้ร่วม ศึกษาคั่นคว้า
-การส่งเสริม วิทยากร ภายนอกหรือ ภูมิปัญญา ท้องถิ่น ได้แก่ 1.การจัดงาน ใบเตย 2. งานปูน 3.การทำพาน บายศรี	เพื่อส่งเสริมและ สืบสานภูมิ ปัญญาท้องถิ่น	1-28 กุมภาพันธ์ 2553	กลุ่มผู้ร่วม ศึกษา คั่นคว้า	1.การสังเกต 2. การ สัมภาษณ์ 3.การ ประเมิน	1.แบบสังเกต 2. แบบ สัมภาษณ์ 3.แบบประเมิน	กลุ่มผู้ร่วม ศึกษาคั่นคว้า

2. ขั้นปฏิบัติการ (Action) ผู้ศึกษาคั่นคว้า และกลุ่มผู้ร่วมศึกษาคั่นคว้า ตลอดจนผู้ที่
เกี่ยวข้องทุกฝ่ายปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ ดังนี้

2.1 ประชุมกลุ่มผู้ร่วมศึกษาคั่นคว้า เพื่อชี้แจงรายละเอียดการพัฒนากิจกรรมมีส่วนร่วมของ
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนส่งเสริมวิทยากร
ภายนอกและวิทยากรท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ

2.2 ดำเนินการตามแผน โดยใช้กระบวนการประกอบการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของโคลบ์ (Kolb) ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. ขั้นการสังเกตผล (Observation) ในขณะที่ดำเนินการตามแผนที่กำหนด ผู้ศึกษาค้นคว้า ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ดำเนินการ สังเกตผลที่เกิดขึ้น ดังนี้

3.1 ผู้ศึกษาค้นคว้า สังเกตพฤติกรรมของกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า ขณะที่มีการสนทนา พูดคุยกลุ่มการกำหนดกิจกรรมพัฒนาการวางแผนการดำเนินงาน และขณะปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ทุกขั้นตอน

3.2 ผู้ศึกษาค้นคว้าบันทึกการสังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ ตามสภาพจริง

4. ขั้นการสะท้อนผล (Reflection) ผู้ศึกษาค้นคว้าและผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้ดำเนินการ ดังนี้

4.1 ผู้ศึกษาค้นคว้าสัมภาษณ์กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าหลังจากการปฏิบัติแต่ละกิจกรรม

4.2 นำข้อมูลที่ได้จากการสังเกต สัมภาษณ์มาอภิปราย และวิเคราะห์ร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อสรุป และข้อเสนอแนะในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาในครั้งนี้ มีเครื่องมือดังนี้

1. ประเภทเครื่องมือ เครื่องมือที่จะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มี 3 ประเภท คือ

1.1 แบบสังเกต

1.2 แบบสัมภาษณ์

1.3 แบบประเมิน

วิธีการสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนในการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือดังต่อไปนี้

1. แบบสัมภาษณ์

1.1. ศึกษารูปแบบการสร้างแบบสัมภาษณ์จากหนังสือวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพของ สุภาภรณ์ จันทวานิช (2542 : 74 – 95) และ บุญชม ศรีสะอาด (2543 : 75 – 77) และเอกสาร ตำรา วารสารอื่นๆ เกี่ยวกับแบบสัมภาษณ์

1.2. สร้างแบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้าง (Semi – Structure Interviews)

โดยกำหนด

ขอข่ายการสัมภาษณ์ ด้วยการตั้งคำถาม ตามประเด็นที่ศึกษา ซึ่งผู้ตอบสามารถพูดถึงเรื่องนั้นๆ ได้
อย่างเปิดกว้าง และสามารถเพิ่มเติมประเด็นย่อยอื่นได้ ในขณะที่สัมภาษณ์แบบสัมภาษณ์ มี 2 ส่วน คือ

แบบสัมภาษณ์ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ส่วนที่ 2 ข้อมูลการสัมภาษณ์ ด้านการมีส่วนร่วมในการระดม
ทรัพยากรเพื่อการศึกษา

1.3. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร.กาญจน์ เรืองมนตรี เพื่อตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

1.4. นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบ
ความสอดคล้องของประเด็นคำถามกับความมุ่งหมายขอบเขตการศึกษาหรือ ข้อมูลที่ต้องการ
ตลอดจนการใช้ภาษา ถ้อยคำ ที่ถูกต้อง ดังนี้

1.4.1 ผู้อำนวยการวานิช บุ่งวิเศษผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์
บำรุง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศกนคร เขต 1

1.4.2 ผู้อำนวยการบง วงศ์อินทร์อยู่ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านนาอ่างม่วงคำ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศกนคร เขต 1

1.4.3 อาจารย์สุจิต สุนทรส ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนธาตุนารายณ์
วิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศกนคร เขต 1

1.5. ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและผ่านความเห็นชอบ
ของผู้เชี่ยวชาญ แล้วจัดพิมพ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

2. แบบสังเกต ผู้ศึกษาใช้การสังเกตขณะปฏิบัติแต่ละกิจกรรมและสิ้นสุด
การปฏิบัติงาน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดยิ่งขึ้น มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

2.1 ศึกษารูปแบบการสร้างแบบสังเกต จากเอกสารและตำราที่เกี่ยวข้อง
เพื่อสร้างแบบสังเกต

2.2 กำหนดขอบข่าย ประเด็นในการสังเกต

2.3 สร้างแบบสังเกตตามกรอบที่กำหนดไว้

2.4 เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมพิจารณาเพื่อแก้ไข

2.5 ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ

2.6 นำไปใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อสะท้อนผลการปฏิบัติงาน

3. แบบประเมิน

3.1 ศึกษารูปแบบการสร้างแบบประเมิน จากเอกสารและตำราที่เกี่ยวข้อง

3.2 กำหนดขอบข่ายของกิจกรรมที่ต้องการประเมิน

3.3 สร้างแบบประเมินตามกรอบที่กำหนด

3.4 เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมพิจารณาเพื่อแก้ไข

3.5 ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3.6 นำไปใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อสะท้อนผลการปฏิบัติงาน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์ เป็นวิธีหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นการสนทนาอย่างมีเป้าหมาย เฉพาะเจาะจงระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ให้ข้อมูล ในลักษณะของการมีปฏิสัมพันธ์แบบเผชิญหน้าซึ่งกันและกัน และมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นกันอย่างเป็นธรรมชาติ มีความสนใจในสิ่งเดียวกัน และมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือราชการจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม นำเสนอผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านบอนสหราษฎร์บำรุง เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการสัมภาษณ์ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน ชุดปีการศึกษา 2552 และเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวม 15 คน

2. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

3. ขั้นตอนการเตรียมการก่อนเก็บรวบรวมข้อมูล มีลำดับขั้นตอนดังนี้

3.1 เตรียมตัวในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ เนื่องจากผู้วิจัย คือ ผู้ที่เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยได้เตรียมความพร้อมให้กับตนเอง

3.2 เตรียมแนวคำถามในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สร้างแนวคำถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์และฐานแนวคิดการวิจัย ซึ่งมีความยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของแต่ละสถานการณ์การสัมภาษณ์

3.3 เตรียมเครื่องบันทึกเสียงพร้อมแถบเสียงเปล่า เพื่อใช้ในการบันทึกข้อมูลระหว่างการสัมภาษณ์ เพื่อตรวจสอบและป้องกันความคลาดเคลื่อนของข้อมูล ควบคู่ไปกับการจดบันทึกการให้สัมภาษณ์

3.4 ติดต่อประสานกับผู้ให้สัมภาษณ์ บางคนสะดวกให้ไปสัมภาษณ์ที่บ้าน บางคนสะดวกที่จะมาให้สัมภาษณ์ที่โรงเรียน

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ ใช้การวิเคราะห์แบบบรรยาย ซึ่งเป็นการแจกแจงข้อค้นพบที่สำคัญ

ที่สุดในเชิงอธิบาย โดยจัดแยกตามหัวข้อที่ศึกษา คือ

1. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
2. ปัญหาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
3. รวบรวมข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

